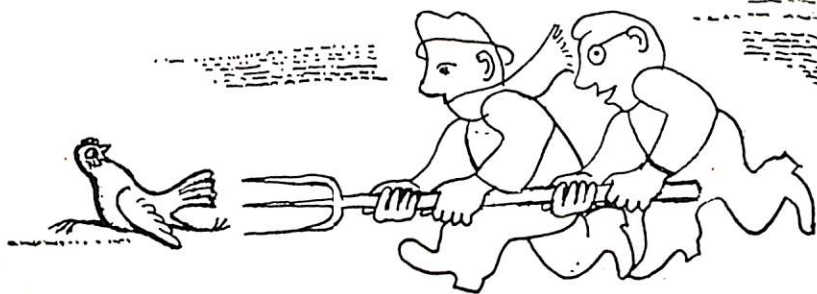

Iljaz
Kapxhiu

**Firma
e parë**
**Tregime
e shica
humoristike**

SH-32

K 30

Ijaz
Kapxhiu

Firma
e parë

Tregime
e skica
humoristike

32728

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Porta me qemer

Në lulishten e vogël para pallatit ulen shpesh në stola me ndonjë kolopuç në prehër, pleq kokëbardhë dhe gojëmbël. Ç'gjë e bukur kur bashkohen dy mosha aq larg njëra-tjetrës. Të vjetrit nisin e t'i tregojnë ndodhitë si të kenë ngjarë dje dhe jo më vite të shkuara...

— Hë, Halim, për kokën tënde, na e trego atë punën e portës me qemer, ashtu si di ti, — i lutet njëri vërsnikut të tij, duke i fërkuar kokën qimeverdhë kolopuçit që ka në prehër, pa u shqetësuar fare pse vogëlushi luan me mustaqet e tij pisë të zeza.

— Po ç'të tregosh!... Ç'të kujtosh të ikurit e paemër, se të këllasin datën kur i kalon ndër mend. Ajo kohë ata kërkonte, or vëllezër. Mos na hapni barkun me ta, por bënani ndonjë llaf për të qenë, — ua kthen Halimi me të qeshur.

— Jo, jo, ne atë duam, se zbavitemi ca kur i kujtojmë, — ngulin këmbë shokët e tij në një gojë.

Halimi, si e sheh që ata nuk i ndahen, kollitet nja dy herë nën zë dhe nis të tregojë:

— Epo ç't'ju them unë... Ç'nuk e zë të ziun njeri në jetë dhe nuk e heq! Nga i ligu ruhu sa s'të ka zënë, përndryshe prit ku do të qëndrojë... Edhe puna ime ashtu erdhi, nga i ligu.

Unë atëherë isha rreth të njëzetepesave dhe më detyruan të votoja, pa nuk më shkonte në mend kurrë se edhe unë mund të votoja. As që e dija ç'do të thoshte.

Fshatit Bersakë, të futur midis dy përrenjve mes kodrash, ia prishi qetësinë e mëngjesit Alem Pipa, dalë nami për zë të fortë deri në fshatrat përreth, i cili kishte hipur në vendin më të ngritur, nga dukeshin si në pëllëmbë të dorës të gjitha lagjet e fshatit, me ato shtëpitë e ndërtuara me gurë të bardhë e mbuluar me dërrasë dhe thërriste:

«Në të thyer të ditës mblidhuni te lëmi i Fetiut! Kryeplaku do të na japë një myzhdë. Nga çdo derë të vijë patjetër një burrë! Dëgjoni mirë këtë radhë, se unë nuk thërres më! Mblidhuni te lëmi i Fetiut në të thyer të ditës!» Fjalët e fundit mezi i dëgjuam, se iu trash gjuha derëziut. Unë isha ngritur nga rrobat dhe kisha dalë në avlli të shtëpisë e mba-ja vesh. Im atë, me të dëgjuar të thirrurën e tij, më bëri zë të futesha brenda dhe të ulesha në vatër, ku ai vetë po rrinte i shtrirë prej dilësh, se e mundonte një i flamosur reumatizëm.

— Dëgjo këtu! — më tha. — Të shkosh në atë mbledhjen që bëri zë Alemi! Atje vetëm do të dëgjosh çfarë do të thuhet dhe të

mos këmbesh fjalë me njeri, se ndryshe të nxij brinjët, more vesh? Mora thuaj, — tha im atë dhe zëri i tij humbi në qerestenë e pambuluar të dhomës, me një dritare nga lind dielli.

— Mora, baba, — iu përgjigja unë dhe i çuditur ngula vështrimin në fytyrën e tij të egërsuar si asnjëherë. Nuk foli më dhe u kthye në krahun tjetër. T'i flisja, keq! Të mos i flisja, keq!... Ato fjalë, «të nxij brinjët», më bënë ta kyçja gojën dhe të dilja jashtë për t'i hedhur një grusht ujë fytyrës.

Derisa vajti ora që tha Alemi, ngrita dy mure të rrëzuara në Selishtë, se u kishin rënë gurët në arën e Isufit të Qamilit dhe ky na kishte thënë disa herë që t'i hiqnim, pasi i rëndonin arës; dhe e dini mirë ju, që për një gur, në atë kohë bëheshin varre... Në kohën e duhur u gjenda te lëmi i Fetiut. Aty ishte mbushur plot me burra të ulur mbi dërrasat e lëmit. Një erë djerse të shponte hundën! Megjithëse hyra pa u ndier, nuk u shpëtova dot syve të të mbledhurve.

— Ooo, na erdhi i biri i Hamzos!...

— Po si je, mor i biri i Hamzos?

— Afrohu te babai dhe ndize një herë këtu!

— Ke baba të mirë, prandaj ngjaji, lanet...

— Nuk na lënë hallet të vijmë ta shohim ndonjë copë herë, po, kur të kthehesh në shtëpi, thuaji të fala dhe të na i falë kusuret. Na u shëroftë së shpejti, se na dhimbset... Është burrë i mirë.

Ndërsa këmbeshin fjalë e kutitë e duhanit, erdhi kryeplaku. Ai ishte shaluar në një gomar të mbajtur mirë, këmbët i ciknin në tokë; mbrapa tyre i nipi i gjatë e verdhacuk

deri tek ai, me një vëth të varur në veshin e djathtë, ngiste gomarin me bishtin e naxhakës. Vaip e quanin veshshpuarin e kryeplakut. Avash-avash kryeplaku i zbriti gomarit, si t'i kishte këmbët tërë plagë, i mbajtur për krahu nga i nipi dhe u ul mbi shilten që e hoqën nga samari. Pa këmbyer llaf me njeri, mori fjalën:

— Ju kam thirrur këtu të caktojme një nga fshati se më të dalë të muajit që jemi brenda, allaturka e kam llafin, do të shkojë të votojë në prefekturë për deputetin tonë, zotin Shaban, iu shtoftë ymri dhe i ngjaftë i biri. Bërsaka, më të mirë se Pajo Haberin, nuk ka tjetër njeri. Prandaj unë them që ai duhet të niset për atë punë, se edhe ia ka marrë dorën. Jam i mendjes se jeni në një mendje me mua, — foli kryeplaku, duke kruar zverkun dhe nguli shikimin në strumbullarin e lëmit. — Pajon e kemi edhe të gojës edhe të besës, ai na ka nderuar edhe në votimet e para, prandaj shpejt e shpejt bëjmë atë adetin dhe të shkojmë nëpër shtëpitë tona.

Të gjithë i mbërthen heshtja. Shtëllunga tymi dalin nga çibukët dhe marrin përpjetë qiellit, duke humbur formën e ngjyrë. Asnjë nuk e hap gojën për të dhënë pëlqimin.

— Hë, thoni, të vejë Pajua?... — foli kryeplaku dhe duke parë që s'po ndihej njeri, i bëri zë nipit të bënte hazër gomarin.

Heshtjen e prishi Qaniu i Xhikes, plak i nderuar në të gjithë fshatin për drejtësi fjale, i ulur në rreshtin e parë, ballë për ballë kryeplakut. Kishte trup të mbushur, një fytyrë të rrahur e kockëdalë dhe lara e punuar me lesh deleje e dhie, e ngjyer me lëng arre, e bënte

edhe më fisnik... Si u mendua një copë herë ashtu në këmbë, duke shikuar tërë Bërsakën, mori të flasë:

— Zoti kryeplak, të paçim! Ai Pajua, që the zotrote, është i mirë dhe vazhdoftë si e ka nisur, se goja dhe besa që ka do t'i bëjnë vend një ditë. Vërtet që ka vajtur e ka votuar për ne dhe na ka nderuar fshatin, por unë këtë radhë mendoj ta ndërrojmë Pajon me një tjetër. Të dërgojmë në vend të tij djalin e Hamzos, Halimin... Dhe të gjithë këta që janë mbledhur në lëmin e Fetiut, them unë, o kryeplak, do të jenë me mendjen time. Kaq kisha unë për të thënë, se zotrote mund të kesh ndonjë punë me axhale.

U ul, që thoni ju, si i çliruar nga një peshë e rëndë, duke i bërë shenjë Reizit të Durkës t'i hidhte kutinë për të mbushur një çibuk duhan. Ai që ndodhej pranë tij, i rregulloi larrën në shpatulla.

Kryeplaku tundi nja dy herë kokën djathlas e majtas dhe iu drejtua Qaniut:

— More Qani, më duket se u talle me mua... Të përfaqësojë fshatin tonë i biri i Hamzos, ... për mua nuk është hiç e mirë! Halimi me Pajon është ku e ku! Këtu ka burra dhe nuk do të dërgojmë djalovinë të votojë për fshatin... Duhet një burrë dhe burrë më të mirë se Pajua në Bërsakë nuk ka tjetër, o Qani.

— Ai të vejë, ai që tha Qaniu, — thanë të gjithë, duke ngritur duart lart, në rrugën e tymit të çibukëve. — Jepi kartën që i takon dhe caktoji ditën për të shkuar të votojë.

Kryeplaku donte të fliste, por e mbytën zërat e shumtë. U çua menjëherë në këmbë, si ta kishte kafshuar gjësend dhe foli fort:

— More, a jeni në terezi?!...

— Jemi, jemi në terezi sa s'ka ku të vejë më...

— Të shkojë Halimi për të votuar?!...

— Të shkojë që ç'ke me atë punë.

— Mirë, mirë, me kaq e mbyllim mbledhjen, — foli kryeplaku me gjysmë zëri, ndërsa Pajua i kishte vajtur pranë. — Lajmërojeni atë djalin e Hamzos të më takojë mua, por këtu do të jeni, dhe do ta shikoni që do të na turpërojë fshatin.

— Është këtu djali i Hamzos, — foli një zë i fortë.

— Është këtu, ë! ... Paska bërë fshatin për vete yt atë, or Halim!

Mezi e përmbajta veten e do t'i isha kthyer vënçe, po m'u kujtua beja e tim eti dhe heshta.

— Mirë, meqenëse të dashka fshati, edhe unë do të të dërgoj, por s'di a do ta hash dot atë pilaf, — foli kryeplaku.

Kështu, or ti, unë që llafos sot do të veja të votoja për fshatin ditën që unë dhe gjithë të tjerët nuk e dinim. Kur i tregova tim eti përse u bë mbledhja te lëmi i Fetiut, ai zgurdulloi sytë dhe më tha: «Do të shkosh ti të votosh për qentë? Ti, Halimi im?!... Jo, or, jo, kjo nuk bëhet kurrë, sa të jem gjallë unë. Ne nuk kemi votuar dhe as që do të votojmë ndonjëherë për ta. Po ti, haramsëz, pse prano-ve?!... Çfarë të porosita unë?!»

— Po mua nuk më caktoi kryeplaku, se ai vuri Pajon. Fshati s'e pranoi atë dhe në vend të tij më caktuan mua, — u shpjegova unë.

— Të caktoi fshati?!...

— Po, po, fshati.

— Atëherë mirë. Bëj si të tha fshati, — e mbylli im atë. E, ç'ta zgjatim, ditën që më tha kryeplaku unë mora rrugën për në prefekturë.

Zjarri i agimit ishte përhapur majë më majë. Ujët e përrrenjve nxitonte të derdhej sa më shpejt, siç nxitoja edhe unë për të vajtur në prefekturë, ku do të votoja për deputetin, që as e dija se ç'syfet ishte për ta krahasuar me ndonjë që i ngjante. Sa herë e parafytyroja, sepse më dilte biçimsëz... Këto që bluaja me vete, torba e bukës për dy ditë dhe guna, që më detyroi im atë ta merrja, më lodhën aq shumë, or shokë, sa nuk e rrëfej dot! Shpirti im e di si zbrita në qendër të nënprefekturës! Tetë orë rrugë pa ndalur në asnjë vend. Me të vënë këmbën te hani i madh, — ju e mbani mend të gjithë, se do të kenë fjetur më shumë se unë, më priti një civil i veshur shik, i shoqëruar nga dy xhandarë. Civili me ca faqe të fryra, si ta kishte ngrënë ndonjë bletë, ishte nja tri pëllëmbë më i shkurtër se xhandarët. Në faqen e majtë kishte një xhufkë me qime të zeza, që ia bënte fytyrën taksëz. Vetullat e kuqërremta mbi sytë si lomçka lisi të kallnin datën. «Ky do të jetë deputeti për të cilin do të votoj nesër», mendova me vete dhe bëj të largohem, por zëri i tij më detyroi të ndalem.

— Alimi nga Bërsaka je ti, apo e kam gabim? — pyeti civil, duke shpalosur një si defter bakalli, në të cilin ishte shkruar me laps kopjativ: «ZHëNime».

— Po, unë jam, — iu përgjigja i druajtur.

— Të ka dërguar fshati për të votuar, apo ke ardhur vetë?...

— Po, më ka dërguar fshati për të votuar.

— Do të votosh nesër.

— E di që nesër do të votoj, se më tha kryeplaku.

— S'më duhet ç'të tha kryeplaku, por dëgjo çfarë po të them unë. Do të votosh për gjashtëdhjetë e nëntë veta, ti, Alimi i Bërsakës! — shtoi civili me një ton e hije të rëndë.

— Jo, jo për gjashtëdhjetë e nëntë veta, zotni, se Bërsaka nuk ka aq burra sa thoni ju, po dyzet e nëntë, — ia ktheva unë, duke shikuar herë njërin xhandar, herë tjetrin, ndërsa ata kruanin dhëmbët në heshtje me cimbla të gdhendur me thikë.

— Gjashtëdhjetë e nëntë ka Bërsaka, — foli xhandari i krahut të majtë që ishte më i mbushur dhe nja dy pëllëmbë më i gjatë se xhandari i krahut tjetër. — Po ti je akoma i vogël dhe nuk e njeh mirë fshatin, o Alim... Na ka thënë Pajua neve, aq burra janë në Bërsakë.

— Po, po, na ka thënë Pajua, aq janë, — i erdhi në ndihmë xhandari tjetër, që kishte mbaruar me dhëmbët dhe tani po kruante hundët.

Nuk e zgjata më tej, se më kishte këputur lodhja aq sa më dridheshin gjunjët. Civili, duke shkruar në fletoren që mbante me dorën bufkë, më tha:

— Mirë, o Alim, mirë, se e rregullojmë atë punë, po lëri këto plaçkat gjëkundit dhe lahu, se do të takohemi me deputetin.

— Unë nuk kam ku t'i lë plaçkat, zotni, — iu përgjigja.

— Në qoftë se nuk ke ku i lë, merri me vete, — ma ktheu ai i inatosur. Ia bëri me

sy xhandarit të krahut të majtë dhe u largua nga unë i ndjekur hap pas hapi nga xhandari tjetër.

— Hajde! — më foli ky që mbeti me mua, duke rrudhur buzët, si të kishte pirë uthull. — Të hëngërt djalli me gjithë torbë e tallagane, më le pa pirë.

— Ku?...

— Me mua, — shfryu ai. — Nuk ke faj ti, por kryeplaku që na dërgon tuhafët në prefekturë.

Ai përpara, unë mbrapa tij, i lodhur e i këputur, mbërritëm përpara një ndërtese dykatëse me dritare të shumta, me xhama e me hekura. Muret ishin ndërtuar me një gur të zi, sërë-sërë, çatinë e kishte të kuqe flakë! — jo si shtëpitë tona në fshat, të mbuluara me dërrasa e kashtë. Në të hyhej nëpërmjet një porte me qemer të rrumbullakët, ku ishin vizatar me daltë ca kryqe. Zanatçiu, i cili e kishte gdhendur të gjithë qemerin, ishte treguar mjeshër i zoti i gurit. Te një qoshe e qemerit kishte gdhendur edhe dy shkronja, mund të ishin shkronjat e emrit të tij. Në avllinë e ndërtesës po prisnin edhe të tjerë si unë. Gjeta shokët. Duke vështruar ata dhe ndërtesën, më erdhën në mend fjalët e tim eti:

«Ah, prefektura! Atje është ligji, atje është drejtësia, atje është policia dhe poshtërsia...»

Në pamje të parë ndërtesa më dërrmoi krejt.

— Zër një vend dhe ulu, — më tha xhandari dhe iku andej nga erdhëm, për të pirë a për të gjetur ndonjë tjetër si puna ime.

Shumica e të ardhurve ishte ulur. Unë vajta pranë njërit, që nuk ishte shumë larg

vërsës sime. As më foli, as i fola. Rrinte si t'i kishte ngrënë gomari bukën... Nga kamja ia kaloja, isha më i shëndetshëm, opingat e llas-tikut dhe gunën i kisha të reja. Ai vinte i thate, gjysmë opinge, pa gunë. Në heshtje po prisja ç'do të ngjiste.

Ai që më takoi dhe më pyeti, i shoqëruar nga një civil tjetër, me të njëjtën veshje, me të njëjtin shëndet, veçse pak më i gjatë, sesi na doli fare papritur përpara. Me vete bluaja: «I dyti patjetër do të jetë deputeti për të cilin kam ardhur të votoj». Por shoku që kisha pranë, më në fund e hapi gojën: «Po ti, kaq i humbur qenke, sa nuk njeh as xherahun e kazasë sonë?... Nga je ti, mo?» Nuk munda t'i përgjigjesha, se në moment civil me xhufkën e zezë në faqe, që mbante një defter në dorë, thirri emrin tim: «Alim Hamzai.»

— Alim, do të votosh nesër për gjashtëdhjetë e nëntë veta që ka Bërsaka, — foli ai me një zë të lartë e të trashë. — Mbaj mend!

— Po Bërsaka nuk ka aq sa thoni zotrote, jua thashë një herë, — u përgjigja ulur siç isha. — Unë nuk di të gënjej, po të doni, hajdeni e i numëroni.

— Thua ti ashtu, po ç'thotë ky, — foli civil me të njëjtin zë dhe tregoi defterin, duke e ngritur lart.

Të gjithë të ardhurit kthyen kokën nga unë dhe më vështronin të heshtur, ndërsa civil as që ma vuri veshin, por vazhdoi të thërriste emra të tjerë dhe numrin e votuesve për çdonjërin. Afër tij ishin grumbulluar edhe dy-tre xhandarë, të cilët zgjatnin kokat mbi defter. Si mbaroi së thirruri emrat, civil vuri defterin në xhep të palltos dhe porositi:

— Tani do të vijë deputeti t'ju takojë dhe

çfarë keni për t'i thënë, thuajani, se ai do t'i dëgjojë dhe do t'ia thotë lartmadhërisë... — Nuk vazhdoi dot më tutje, se nga porta me qemer u dha me vrap një xhandar, si ta ndiqte njeri nga pas. Prapa tij hyri ai që prisja të shihja unë... deputeti. Civili dhe xhandarët, me ta edhe xherahu, u thyen më dysh. Hajde, respekt, hajde!... Deputeti i përshëndeti me pëllëmbët hapur mbi gjoks dhe ata u bënë kallkan në këmbë. Të grumbulluarit përpara prefekturës lëvizën. Dikush u ngrit në këmbë, dikush zgjaste qafën për të parë, kurse unë kisha humbur i tëri duke e kundruar. Një burrë i gjatë, me një kokë me majë, ku rrinte si e varur në gozhdë një kapele republikë e zezë sterrë e me një fytyrë të gjerë e të bardhë, si vezë e zier. U ul para nesh, në një kolltuk që e solli me vrap xherahu nga brenda ndërtesës. Kostumi i zi mbi trupin e gjatë e të bëshëm dukej si një thes i mbushur me hime! Një peshqir i palosur varej në rripin e gjerë prej meshini të kaftë, që i shtrëngonte barkun e dalë. Pranë peshqirit, me një zinxhir të verdhë, varej një pllakë jeshile. Pllakë të atillë unë i kisha parë vetëm babait të teqesë. Qetësi varri! Deputeti pa sa majtas-djathtas dhe, si puliti sytë disa herë, mori fjalën:

— Të gjithë duhet të votojmë për lartmadhërinë e tij, që e bëri vendin tonë të lumtur e sovran... Rroftë lartmadhëria e tij!

— Rroftë! — u përgjigjën disa zëra në shesh.

— Aferim ju qoftë! Po të keni ndonjë gjë për të më thënë, thuamani, se unë do ta dëgjoj dhe do t'ia çoj në vesh lartmadhërisë.

Vetëm për një gjë mos më thoni: për bukë. Bukën duhet ta bëni vetë ju, atje në fshat.

Lartmadhëria e tij punon e mendon ditë e natë për të mirën e këtij kombi e të këtij vendi, por ju duhet të punoni shumë. Ai ka porositur edhe për bukë jashtë dhe, po na dhanë ata të jashtëmit, do t'ju japim edhe juve. Po nuk na dhanë ata, edhe ne nuk do t'ju japim gjë juve, prandaj punoni të bëhet buka. Nesër do të votoni, votimi do të bëhet shpejt e shpejt, që prefektura jonë të zërë vendin e parë për besnikëri ndaj lartmadhërisë. Tani fjalën e keni ju, se unë nuk kam çfarë t'ju them më shumë, i dini vetë...

Pas fjalimit asnjëri nuk e prishi heshtjen.

— Po mirë, atëherë, kur nuk keni gjë për të thënë, e quajmë të mbyllur takimin, — foli deputeti, siç ishte i ulur në kolltuk.

— Me leje, të flas dy fjalë? — doli një zë.

— Fol dhjetë fjalë, jo dy, — ia ktheu deputeti. — Te ne ka demokraci dhe të drejtën e fjalës ta ka dhënë kushtetuta.

— Fol, fol, sa të duash, — shtoi xhandari që ishte më pranë deputetit.

Ai që kërkoi të fliste u ngrit në këmbë, fshiu ballin e gjerë me një shami të vjetër dhe filloi qetë-qetë, me një zë të hollë e të kthjellët:

— T'u shtoftë ymri, o zoti deputet! Bashkëfshatarët e mi kanë shumë mall të të shohin një herë, por unë e di që ty nuk të lënë punët e qeverisë, prandaj edhe nuk je ngjitur deri te ne. Neve nuk na mungon gjë, se jemi të zotë t'u bëjmë ballë të gjithave, që nga fukarallëku e deri te qeveria. Po munde dot, kur

të takohesh me lartmadhërinë e tij, mbretin tonë Zog...

— Rroftë Zogu i Parë! — thirri një nga xhandarët me një zë të fortë.

— Rroftë! — e kthyen xhandarët e tjerë.

— ... T'i thuash të dërgojë edhe në kazanë tonë kripë e gaz, se ka kohë që nuk shitet as në qendër të prefekturës, pa në fshatra jo e jo. Këto kisha, o zoti deputet, që iu shtoftë ymri gjithë deputetëve dhe mbretit tonë!... Unë vota do të hedh sa të doni.

— Kripë, kripë duam, — u dëgjuan shumë zëra të tjerë.

— Për votat që the, të lumtë goja, kurse për kripë e për gaz vetë e keni fajin, — foli deputeti, duke sjellë nëpër duart e bardha kapelen e zezë. — Mblidhni hajvanët e fshatrave dhe i dërgoni në kazanë e zotit Xhemil. Unë atje e di që është kripa e gjithë vendit. Qeveria jonë e madhe ka ngritur depo për kripën, që të mos ketë kurrë keq vendi. Merrni andej, silleni këtu në prefekturë dhe tregtarët le të vijnë e t'jua shesin. Kripë ka plot..., por ama duhen hajvanët që ta sjellin, se qeveria nuk e sjell dot. Hajvanët nuk i kemi ne, por i keni ju. Jeni të qartë? Jeni. Tjetër gjë nuk ka, apo jo?...

— A të flas edhe unë dy fjalë, zoti deputet? — kërkoi leje një burrë dhe u çua menjëherë në këmbë. Ku i qëndronte ai çikë shpirt, aq i dobët ishte! Kishte hedhur pas kraheve një tallagane të bardhë, punuar me lesh dhie.

— Zoti Shaban (i tha emrin shqeto), u bëfsh më i mirë se të ka bërë i madhi zot! Fshati më porositi që t'u thuash tregtarëve të shesin bar

pleshti se na griu i flamosuri plesht, hë rrofsh!
— dhe u ul duke lëshuar një kollë të thatë, që aman o zot!...

— Bar pleshti? — tha deputeti.

— E, e, bar pleshti.

— Kemi çuar haber të na sjellin miqtë tanë matanë detit, se ju e dini që bari i pleshtit bëhet vetëm në Itali, — sqaroi deputeti dhe zbërtheu këmishën e bardhë mbi gushën pala-pala.

Si iu hodh guna problemit të barit të pleshtit, në rreshtin e parë e mori fjalën një tjetër:

— Zoti deputet, më rrofsh! Kemi vjete që kemi ngritur një shkollë me harxhet tona për të na mësuar fëmijët shkrim e këndim, por akoma nuk na është dërguar mësues nga qeveria. Pyet njëherë andej lart, si është puna e mësuesit, që nuk po vjen, sepse ne jemi dakord të paguajmë edhe vetë. Qeveria të mos bëjë asnjë shpenzim për të, hë, të paçim!...

Kërkesa për mësues u prit nga dëgjuesit me shumë dëshirë dhe u bë një zhurmë që lëre mos e pyet...

— Qetësi, qetësi! — bërtiti civili i parë.

— Mirë, mirë, do ta kem parasysh atë punën e mësuesit, që nuk vjen në fshatin tuaj, — foli deputeti i ngritur në këmbë. — Tani me kaq e mbyllim takimin se po vete vonë dhe ju jeni të lodhur nga rruga. Shkoni e çlodhuni tani, që nesër të mbarojmë shpejt votimet.

— Po, po, të shkojnë e të çlodhen, se janë lodhur e këputur, — foli edhe xherahu, që mezi kishte futur kokën midis xhandarëve. Me kaq iu dha fund takimit me deputetin...

Ai, i shoqëruar nga xherahu dhe një xhandar, u fut në portën me qemer, ndërsa ne shkuam te hani i madh për të kaluar natën.

Takimi i parë me deputetin më kishte bërë shumë përshtypje! Nuk isha në gjendje ta krahasoja me asnjë nga ata që kisha parë sa qeshë bërë aq!

Atë natë u gdhiva në han. Guna m'u bë deshek e jorgan. Në mëngjes na mblodhën shpejt në prefekturë, që të votonim. Unë nuk merrja erë hiç nga ajo punë. Na vunë në rresht, gjoja të mos shtyheshim. Mua më erdhi një xhandar afër dhe më shkoi krahun. Nuk ishte nga ata që pashë ditën e parë, por një syfet tjetër. Në mjekër kishte një të çarë si me sqepar. Më shikonte dhe e shikoja pa folur. Rrinte e rrinte e më buzëqeshte, si një qen i bashkëfshatarit tim, që në fillim të tundte bishtin, pastaj, fap ta këlliste dhëmbin... Ç'nuk më shkonte në mend! «Hiqmu, bela, se nuk ta kam takanë», mendoja me vete. Por ai nuk e prishte fare terezinë dhe herë pas here kruante kokën si të kishte ndonjë hararet.

— Ti, Alim, e ke për herë të parë që voton, ë? — më pyeti duke kruar kokën.

— Për herë të parë e kam, zoti xhandar, nuk kam votuar ndonjëherë, — iu përgjigja unë dhe vështrimin e mbaja në tokë, sepse sesi më vinte ta shikoja në fytyrë.

— Është gjë e bukur, Alim. Mos u bëj merak, se do të të mësoj unë se si votohet, — foli ai dhe më shtrëngonte krahun, duke më nxjerrë pak nga rreshti që të kalonin të tjerët. — Sa kam mësuar unë si ti, Alim, aq të mira qofshin, prandaj mos u nxito. E lëmë për në fund votimin tënd.

— Jo, jo, do të votoj shpejt, se do të vete patjetër sot në Bërsakë, — ia prita unë dhe

bëra çmos t'i shpëtoja krahut të tij. Po ku të lëshonte ai!

— Epo mirë, atëherë, shkojmë që tani dhe shpëton pastaj, — ma ktheu ai dhe ma shtrëngoji më shumë krahun.

Të dy bashkë shpejtuam hapat dhe u gjendëm atje ku ishin vendosur katitë e votimit. Një dhomë shumë e errët, e cila mernte fare pak dritë nga një vrimë si dritare, e thurur me rrjetë teli. Në një qoshe ishin ulur dy kalemxhinj dhe seç shkruanin pa pushim. Duke shin të lodhur e të dërrmuar. Xhandari më

shpuri te tryeza ku ishin vendosur kutitë.

— Këtu do t'i hedhësh votat, — më tha.

— Po ku do t'i marr votat? — pyeta unë.

— Po ja, o, ku i ke, sheh nga sytë ti, apo jo? — foli xhandari ca i zemëruar, duke më treguar një kuti me kokrra të zeza. — Qenke tuhaf, mor t'u mbylltë dera... Ç'dërgojnë këta njerëz, xhanëm! — Mbushi një dorë dhe e hodhi në një nga kutitë e mëdha. — Hajde, i humbur, hajde...

Mbusha një grusht kokrra të zeza dhe i hodha në kutitë që më tregoi xhandari, por nuk më bënin këmbët të veja e të merrja të tjera e t'i lëshoja në kuti. Më dukej sikur më ishte afruar i gjithë fshati rreth e rreth e ma bënte, «aha...»

— Hë, Alim, mos u vono, po merri edhe ato kokrrat e tjera dhe hidhi në vendin e tyre, — foli xhandari. — Ti vetë më the që dua të votoj shpejt...

— Hidhi, djalë, hidhi shpejt, — shtoi njëri nga ata që shkruanin te tryeza në qoshe, duke brejtur me dhëmbë fundin e kalemit.

— Hidhi, biro, hidhi, — lëshoi zë shoku i tij në krah.

— Meqenëse Alimi nuk i hedh dot, po i hedh unë, — tha xhandari. Mbushi grushtin me kokrrat e mbetura dhe i vërviti në kuti. — I!k tani, se votove!

Si dola nga dera, si vajta në fshat... as vetë nuk e di qysh më shpunë këmbët! Tërë rrugës veshët më digjnin si t'i kisha futur në ujë të përvëluar! Im atë as që më pyeti, si vajta, si dola, si erdha. Më sa folët ju, që s'ishit atje, aq foli ai burrë.

Mirëpo nuk mbeti me aq puna e votimit. Nuk kaluan as dy vjet dhe u fol që për së shpejti do të bëheshin zgjedhje të reja. Do të shkonte një që të votonte në emër të fshatit. Deputeti ishte po ai. Erdhi dita për të caktuar njeriun që do të shkonte. Alemi, si gjithnjë, bëri lajmërimin të mbledheshin te lëmi. Unë nuk vajta në mbledhjen e fshatit, por u fsheha, edhe pse im atë më porositi të shkoja. Kryeplaku kishte caktuar Pajon që të vente e të votonte, fshati (ata që ishin mbledhur) nuk ia prishi qejfin sepse, që kur vajta unë, punës së votimit i kishte dalë era... Pajua u bë me qejf të madh e u ngreh ca kohë nëpër fshat sikur të kishte fituar dynjanë. Mirëpo derëmbylluri nuk ia arriti ditës së votimit sepse papritur zuri shtratin dhe, ca më keq, zgjedhjet nuk u bënë fare, se nisën trazirat e mëdha...

Kështu qe puna e votave që bëheshin atje te porta me qemer ... Tani unë them të dëgjojmë Selimin. Atë meselenë e mizave të nënprekftit.

Mizat e nënprefektit

... Ku i gjenin, bre, ku i gjenin të atillët, që i vinin për të qeverisur! Edhe me dorë t'i gdhendje, nuk i bëje dot.

Më kishte vënë poshtë një fukarallëk që nuk ngrija dot kokën për kiamet. Selimi juaj, ta themi pa qibër, as hi në vatër nuk kishte.

Ishte fundi i vjeshtës së prapme, dita nuk më kujtohet mirë, po o e enjte, o e xhuma, vetëm se dielli kishte perënduar mirë. Një cikëm e athët të këpuste gishtërinjtë. Përpara shtëpisë kisha vënë ndër këmbë samarin e gomarit dhe po i zija vrimat nga i dilte kashta me ca copëra të vjetra prej një batanijeje ushtrie. Që larg bekçiu i fshatit, njëfarë Sinan Aliu, që ishte më keq se unë, trokë, kur i thonë fjalës dhe që merrte derë më derë nga një okë misër për shërbimin që bënte, më bën zë të paraqitem te kryeplaku i fshatit. Nuk doja as t'i shihja syfetin, por vendosa të veja se nuk i dihej fundi. I vura samarin hajvanit, ia shtrëngova mirë me qengjore dhe vajta e takova kryeplakzinë.

E gjeta në dhomën që e quante si biçim zyre, ndriçuar nga një kandil që e kishte flakën më të madhe se trupi i tij... Seç fshinte me një llastik të zi në një defter ngjyrëhumbur. Ishte mbledhur mbi tryezë si ndonjë kërmill dhe nga një çibuk i gjatë prej dru panje lëshonte shtëllunga tymi. Bekçiu kishte ardhur para meje dhe rrinte në bisht, pas murit, e ngjishte me gishtërinj në një copë gazetë një duhan sterrë të zi, që nuk të vente mendja ta shihje me sy, jo pastaj t'i thithje tymin.

— Erdhe, Selim? — pyeti kryeplaku, pa e ngritur fare kokën nga defteri. — Bëre mirë që erdhe shpejt, se ashtu është puna.

Unë po prisja me padurim si ishte puna, ai heshti, thujse i kishin marrë gojën. Bekçiu dhe unë shikonim njëri-tjetrin. Unë e pyeta me sy se mos dinte gjë, por ai i ziu rrudhi fytyrën e mblodhi supet.

— Selim Hiri, apo jo?... — pyeti kot më kot kryeplaku, duke fshirë fytyrën me një shami të murrme nga të palarët.

— Si urdhëron, Selimi jam, zoti kryeplak, — iu përgjigja unë. Ma kishte qejfi ta shikoja një herë në sy, por ai nuk e ngrinte kokën e vogël nga defteri.

— E di o, e di që je Selimi, por ti, Selim, sa më shpejt, aq më mirë për ty, do të gjendesh patjetër në qendër të nënprefekturës, se të thërrret nënprefekti, zoti Haxhi, — foli kryeplaku ngadalë-ngadalë, duke lëvizur në karrige, si të ishte ky vetë përpara tij dhe jo unë e bekçiu.

Më shkuan mornica në trup, kur dëgjova fjalët e tij dhe emrin e nënprefektit. Kryeplaku ngriti sytë e po më shihte si t'i kisha vjedhur kaun e parmendës.

— Si urdhëron, — i thashë, — po për se më thërret zotëria e tij?!...

— Atë nuk e di unë për se të thërret, është punë për të. Unë di këtë, që të të lajmëroj ty të shkosh atje ku të thërresin. More vesh, Selim?... Tani ngjyjeje gishtin në këtë shishen me bojë, vëre këtu, — dhe më tregoi vendin nën ca të shkruara çaprazçe. Unë ngjeva gishtin e vogël të dorës dhe nxiva aty ku më tha.

— Eëë, të lumtë, — foli kryeplaku, kur pa njollën e zezë. — Je lajmëruar sot, hë rrofsh! Mos bën ndonjë pehliuanllëk dhe nuk shkon, se... e more vesh kush të thërret?... zoti Haxhi!

Vajta në shtëpi, se më shpunë këmbët, pa mendja kushedi se ku më fluturonte. Tërë natën, me time shoqe, u përpoqëm me fjalë për të gjetur shkakun për se më thërriste nënprefekti..., por qe e pamundur. Hallet, halle; na edhe një hall tjetër peshqesh, kur as nuk më shkonte në mendje kurrë të takoja nënprefektin. Sa kisha dëgjuar për të, doja të mos e shihja me sy sa të isha gjallë. Mua dhe time shoqe sabahu na zuri me sy të buhavitur.

Në të nisur, më hipi të merrja hajvanin me vete. Le ta kem, thashë; po të gjej ndonjë okë kripë, ta marr, se kohë turshish ishte.

Ca rrugë hipur, ca rrugë me gomarin për dore, u gjenda atje ku më kërkonin. Me të pyetur gjeta binanë e nënprefekturës. Ishte e rrethuar me një bahçe, që ta kishte zili shpirti! Vënë ca pemë sërë-sërë, ca pjergulla të ngritura bukur, mbjellë një bar i njomë, i palosur për bukuri. Aty kishte edhe ca koshere blete, me dërrasë të zdruguar për merak, jo si bletët që mbanim ne në fshat, në kondure dru-rësh... Bahçja ishte thurur me hunj dëllenje

të një trashësie dhe me fije teli të shtrirë për mrekulli. E ndjeva veten si të isha në luadhet e beut të fshatit tonë! Gomari im, tek pa atë njomështirë e jeshillëk, u gjallërua si t'i kishin hyrë miza nga ato të kalit. Falë kapistrës së fortë, munda ta bëja zap pas një huri, duke i vënë përpara pesë a gjashtë maja misri të thata. Po ku i begenisi ai ato!... U futi një hundë dhe sytë i mbante nga njomështira...

Në hyrje të nënprefekturës, një xhandar faqefryrë, me duart në xhepat e palltos së mbërthyer përgjysmë, më priti hundë e buzë, sikur tërë fatkeqësitë e jetës t'ia kisha nomatisur unë. Binte erë raki që të vinte në dhe. Duke gogësitur, më pyeti:

— Ti je ai katundari që të ka thirrur zoti nënprefekt, a?...

— Si urdhëron, unë jam, — iu përgjigja me zë të ulët.

Kishte një gojë të madhe dhe gjysma e dhëmbëve i kishin lënë shëndenë.

— Dil e prit tek ai guri atje dhe të mos lëvizësh këmbë! — foli ai. — More vesh ç'të thashë?...

I ulur mbi gurin që më caktoi xhandari, qëndrova disa orë. Xhandari erdhi vërdallë në oborr, si kali në lëmë, pastaj u ul në një karrige dhe vari kokën në kraharor. Më të rrallë vinin zëra që nga ndërtesa, po nuk merrej vesh asnjë fjalë. «Do të jetë ndonjë si puna ime, — mendoja me vete, — shumë po e mendojnë. Kushedi si do ta ketë hallin derëziu!...»

Humba durimin, se dita po thyhej, prandaj mora guxim dhe iu afrova xhandarit. Ai nuk më ndjeu fare.

— Për se më ka thirrur nënprefekti, — i

bëra zë, — se po më shkon vonë për t'u kthyer në fshat dhe me vete kam edhe hajvan...

Ai brofi nga karrigia dhe m'u kthye tërë inat:

— Shko, or, atje ku të thashë unë!... Lëvize më këmbë që andej, ke punë me mua!...

Fytyra i ishte bërë flakë dhe, me të mbaruar urdhrin, fshiu një rrëke jarge, që i ishte varur deri afër gushës nga dremitja e çastit.

Shkova prapë te guri. Zërat nga ndërtesa vinin më të dendur, por përveç xhandarit asnjë nuk shihje me sy. M'u tha buza për një pikë ujë, se kisha ngrënë një gojë bukë me gjizë gjatë rrugës. Bëra edhe unë si xhandari, u mbështeta pas gurit dhe mora një sy gjumë... Zëri i tij më bëri të isha qiri në këmbë. Xhandari po shoqëronte tre burra, që dolën nga prefektura, veshur njëri më mirë se tjetri. Dukeshin të lodhur shumë. Ai që ndodhej në mes, kishte një cen: tundte kokën sa majtas-djathtas. Si u larguan ca ata, xhandari më bëri zë që të afrohesha dhe më tha:

— Tani do të të fut brenda te nënprefekti, trego shpejt e drejt për çfarë të pyet dhe mos gënje, se pastaj do ta kesh punën pisk...

— Po unë s'e di për se më ka thirrur! — u përgjigja.

— Se për se të ka thirrur, e di ai, ti vetëm thuaj të drejtën dhe mos gënje, të thash, — më porositi xhandari, duke mbërthyer follat e palltos.

Ai përpara, unë pas tij, u gjendëm në katin e dytë dhe qëndruam përpara një dërrase të mbyllur. Dyshemeja e katit ishte e shtruar me dërrasa pise, larg njëra-tjetrës sa të futje gishtin.

— Hiqe qylafin! — më dha urdhër xhandari dhe i ra derës me frikë.
— Hyr, u dëgjua nga brenda një zë i hollë dhe xhandari hapi derën menjëherë. Pa u futur në tërë brenda, raportoi: «Zoti nënprefekt, sipas urdhrit tuaj, kam sjellë tek ju katundarin që më porositet ta mbaj nën vërejtje me të ardhur.» U thye më dysh para tij, me dorën të shtrirë përpara.

— Qetësohu, Sadush, qetësohu! — urdhëroi burri i ulur para një tryeze të madhe ngjyrë kafe e zënë. — Dil njëherë andej nga tregu mos na gjesh ndonjë frut, se më është bërë goja farmak... Edhe sot humba, more Sadush!... Fitoi ai horri i dyqanit, ai hajduti, ai maskarai i maskarenjve, por mos më thëncin Haxhi, po nuk ia nxora nëpër hundë!... Fytyra e tij ishte bërë lulëkuqe nga inati.

Mori mbi tryeze një palë letra bixhozi zgjyrë dhe i futi tërë duft në një nga sirtarët.

— Do të fitoni nesër patjetër, zoti nënprefekt, vetëm mos u mërzitni, — i dha zemër xhandari, duke i shoqëruar fjalët e tij me një të qeshur, që ishte më tepër e zgërdhirë.

— Nesër... ia tregoj unë qejfin kokështrembrit të mu... por ç'ti bëj sot, që më la me gisht në gojë... Ik tani, Sadush, dhe më sill ndonjë gjë për të ngrënë, sa të mbaroj punë shpejt me këtë katundarin.

— Zoti nënprefekt, po... — nisi të thotë xhandari, po nënprefekti ia preu: — Kur të vish, kur të vish, t'i jap unë, nisu tani!

— Kur të vij!... Ju kështu më keni thënë edhe nja dy herë të tjera, dhe unë kam ardhur, por... nuk m'i keni dhënë... Fjala, fjalë, zoti nënprefekt...

— Ik, o, tani! — u hodh nënprefekti, — do të t'i jap të tëra njëherësh, vetëm mbaji mend ti.

— Si urdhëron, ika, — nderoi xhandarçe xhandari dhe u zhduk.

Mbeta vetëm me nënprefektin. Ai i ngjante, për çudi, mullixhiut të fshatit tonë, vetëm veshja ndryshonte, se nga fytyra kuqaloshe dhe të tjerat ishte tëpkë ai.

— Ty të quajnë Selim Hiri nga...

— Nga Korita, — i erdha në ndihmë unë.

— Miiirë deri këtu, që je nga Korita, more Selim, — foli nënprefekti me atë zërin e tij të hollë. — E di për se të kam thirrur?... — Nuk e di, zoti nënprefekt.

— Ta them unë për se të kam thirrur. Para ca kohësh, në Pyllin e Vërtogut, siç më ka dërguar haber kryeplaku, ti, Selim Korita, ke gjetur një bletëë... Do të tregosh si e gjetë dhe pse nuk lajmërove kur e gjetë. Bletën e ke marrë në një lis, të cilin edhe e ke prerë pa leje... Tani fillo e trego si qëndron puna!

Unë dëgjova me vëmëndje fjalët e nënprefektit dhe u çlirova nga sikleti: për se më thërret nënprefekti. Atij i kishte hyrë miza për mizën e bletës sime. U mbusha me frymë dhe nisa të tregoja.

— Zoti nënprefekt, më njëzet të muajit që kaloi, unë, bashkë me ha...

— Prit, mos nxito... Më njëzet të muajit që kaloi...

— Po, të muajit që kaloi, bashkë me hajvanin tim...

— Ç'hajvan, mor gomar?... —

— Me gomarin, zoti nënprefekt, shkuaam në Pyllin e Vërtogut për të marrë dru, se dimri,

siç e sheh edhe vetë, po vjen. E lidha gomarin nja tre pashë larg vetes nga frika mos ma hante ndonjë egërsirë, se Pylli i Vërtogut mban gjithmonë egërsirë, dhe atë të nëmur gomar e shikoj në dritë të syrit; me të mbaj fëmijët. Fillova të krasitja një panjë, nga mund të nxirra barrën e tij. Nuk kisha hedhur as dy degë nga panja poshtë, kur sesi më vanë sytë në një zgërbonjë lisi. Hynte e dilte mizë në trupin e tij... Nuk më kishte gënjyer syri. Ishte mizë blete. E lashë panjën dhe iu futa lisit bamb e bamp dhe e shtriva në tokë. Aq më lodhi, zoti nënprefekt, sa shpirti im e di!...

— Nuk po të pyes a të lodhi, — ma preu nënprefekti. — Pastaj?

— Pastaj, ç'të të them!... Nuk kisha as sëpatë për të qenë ... Nxora dy hoje plot me mizë blete. Aq e mbarë ishte e nëmura, sa nuk kishte ku të vente më! E ngarkova ble...

— Po a e di ti, Selim, që bleta që ngarkove në gomar dhe e shpure në shtëpi, është bleta ime?... — shtoi nënprefekti dhe priti përgjigje nga unë, duke më shikuar mu në bebe të syrit.

— Jo, unë nuk e dija që ishte bleta juaj, zoti nënprefekt, se, po ta dija, e kisha sjellë që atë ditë.

— Tani që e more vesh, do ta sjellësh menjëherë!

— Jo, zoti nënprefekt bletën unë vërtet e shpura në shtëpi, i leva me bajgë të trashë ca të çara në kërcunjtë, se në fshat ne kështu i mbajmë bletët, por më vajti kot mundimi...

— Pse të vajti kot mundimi?

— Bleta nuk qëndroi tek unë as dy ditë, iku prapë në pyll...

— Si? Si, iku bleta prapë në pyll?!... — bërtiti nënprefekti dhe u ngrit menjëherë në këmbë, por i mbeti fjala në gojë, se në derë u dha xhandar Sadushi, i cili mezi merrte frymë:

— Zoti nënpre-fekt, goo-ma-ri, goo-ma-ri, — dhe nuk nxirrte dot fjalët e tjera.

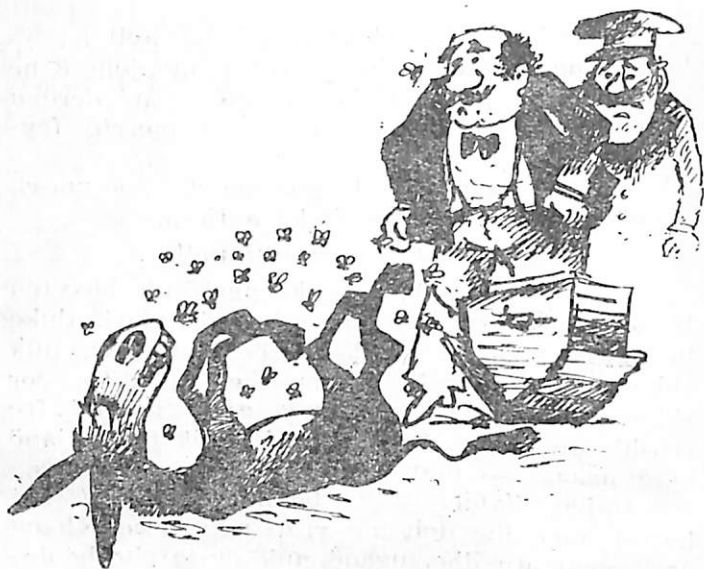
— Ç'farë gomari, mor tutkun?!

— Një goo-mar i zi ka ngrëe-në blee-tën tënde në bah-çe, — u përgjigj xhandari, duke iu marrë goja. — Unë, zooti nënprefekt, nuk shkova në treg për të marrë gjë për ty, por shkova në bahçen tonë, mos gjeja ndonjë fre rrushi, po çfarë të shihja... bletët tuaja janë bërë naaa... — dhe tregoi pëllëmbën e dorës.

Hajde, hajde, si u bë nënprefekti!... Më harroi mua dhe doli me vrap nga zyra. Xhandari mbeti aty dhe, ngaqë nuk dinte ç'të bënte, më urdhëroi ta ndiqja pas.

Vajtëm në bahçen që më kishte lënë pa mend. Ç'të shihje!... Sënduqe bletësh të përmbysura dhe pite mjalti të bëra bashkë... Nuk hidhje dot këmbë, se të hante të gjallë miza e bletës! Hajvani im kishte bërë zullum të madh. Bletët uleshin mbi të dhe nuk ngriheshin më... Si kishte ndodhur?... E qartë. Ai kishte humbur durimin së prituri, njomështira brenda gardhit e kishte hazdisur fare, një të shkukur hurin ku e pata lidhur unë dhe ishte futur në bahçe. Ngatërruar huri me kosheret e bletëve të zotit nënprefekt dhe bërë gjëma...

Bletët e kishin fryrë si kacek! Ia kishte drejtuar diellit të katra këmbët. Sa më erdhi! Ai i mjeri më mbante fëmijët... Kur e shikoje në atë gjendje, kuptoje edhe fukarallëkun tim, se një këmbë e kishte të mbathur, tri të tje-

rat në thua. Edhe keq më vinte, por edhe një lloj kënaqësie e ndieja, se hajvani kishte pasur një vdekje (quajeni edhe ngordhje) të ëmbël. Buzët i kishte vesh më vesh me mjaltë... Disa metra larg meje nënprefekti dhe xhandar Sadushi vërenin gjëmën pikë e vrer.

— Pse nuk e pe atë që futi gomarin këtu?
— pyeti nënprefekti xhandarin.

— Po të pyes, pse nuk e pe atë që futi gomarin këtu?...

— Nuk e pashë dot, zoti nënprefekt, — ia ktheu xhandari me zë të ulët.

— Që nuk e pe dot, këtë e mora vesh. Nuk e gjete deri në darkë të zotin e këtij gomari, unë të lidha në vend. Kaq e pati edhe puna jote, xhandar Sadushi. Vëri gishtin kokës dhe

gjej të zotin e këtij hajvani, në do të hash bukën time!...

Hajde, hajde, si u bë xhandari!... Dridhej i tëri si purtekë. Donte të thoshte ndonjë fjalë, por ë-hë... nuk u bë për burrë. Më nxori mallin e një memeci që kishim në fshat. Ai të paktën bënte me shenja, kurse xhandar Sadushi kishte mbaruar.

— Zoti nënprefekt, — bëra zë unë.

— Mos fol, se ty do të t'i hedh hekurat tani, — bërtiti nënprefekti.

— Lidhmë, zoti nënprefekt, por ky është gomari im, — fola unë dhe nuk di pse mezi mbaja të qeshurit

— Gomari yt?!... Gomari yt ka bërë gjithë këtë dëm?!... Po çfarë pret, more Sadush, që nuk e lidh?!...

«Eh, deri ku erdhi puna, — mendoja me vete! — Lanet qofsh, or Pylli i Vërtogut, me gjithë bletë, që ma dhe e ma more! Dera ime kurrë nuk kishte parë mizë blete me sy.»

Xhandar Sadushi erdhi në vete sapo dëgjoi fjalët e mia. Hoqi rripin e mesit dhe më lidhi...

E, që patëm fjalën, Selimi, që bën me ju muhabet sot, u dënua me pesë muaj burg. U dënua për lirin e prerë pa leje, për bletën që gjeti dhe nuk tregoi, për dëmin që bëri gomari... Tërë dimrin e kalova brenda. Kur më kujtohet derëmbylluri nënprefekt, më vijnë në mend ca vargje që një mendjendritur ia ka ngjitur pllakës së varrit të tij:

*S'e kam zakon të shaj ndonjë të vdekur,
se për të vdekurit s'është mirë të flitet!
Po ti ke qenë i poshtër, or i tretur,
dhe poshtërsinë s'ta mbulojnë vitet!*

Mirë dhëmbët, po koka?...

Arif Nukja, truplidhur e plot shëndet numëron tespihet e zeza me një çerkë të bardhë, shkuar në një fill mëndafshi. Në fillim sikur nuk ia ka qejfi të flasë, por shokët e detyrojnë dhe ai ia nis:

— Mirë. Do t'ju tregoj për ca dhëmbë.

— Për dhëmbë?! — pyet shoku i krahut të majtë, duke kruar mjekrën me bishtin e llullës.

— Pa hë, na e trego, se mund të jetë me të kafshuar dhe ti i ke pasur qejf të kafshuarat, — ia pret tjetri dhe e shikon me shejtanllëk.

— Me të kafshuar është, mos ki merak, — thotë Arifi dhe qesh me vete

... Ishte vjeshtë e dytë e Qlirimit të vendit, e mbarsur me lagështirë. Por një vjeshtë e begatë. Nuk u bëhej dermani rrushit, fikut, mollës!... Qe vjeshtë për fukaranë. Perënduar dielli e ai që kishte radhën e lopëve më bën zë:

— Ooo Arif!...

Iu përgjigja.

— Lopa jote ka mbetur në Leshticë, por ngjitu e merre vetë, oreee...

Nuk e zgjata, po u hipa këmbëve dhe shkova ku më tha. I rashë vendit pash më pash, por lopën nuk e gjeta. Errësira ra gjithandej. Vendosa të kthehesha në shtëpi, se të fuste tjetri gishtin në sy e nuk e shihje. Nuk rashë në rrugën e madhe, por nëpër një të verbër. Kalova shtëpitë e Hajdinllarëve, në krahu të djathtë shtëpia e Baftjar beut, rrethuar me një mur guri të gjerë e ndonjë metër e ca të lartë. Mbrapa tij u dëgjuan zëra. Mbajta vesh... Dallova mirë zërin e zonjës Refiko, e cila fliste me zjarr e mall të madh:

— Po humbe, o zemër! Po bëhet gati një vit që të kam takuar... sa të qenka rritur mjekra!...

— Një vit, një vit, pa të parë e pa më parë, — ia kthën një zë burri. — O shpirti i Abazit!... — dhe pllaq e plluq buzët. — Si është kau plak?...

— Uuu, si të rënka erë djersa!... Mirë është Baftjarziu, por me zemër të ngrirë. Sa të ka pritur!... Na e kanë nxirë jetën rrjepacakët që ditën që kanë marrë pushtetin në dorë. Ah, koha jonë!...

— Të më dish mua, zonja Refiko... por mos e humb shpresën, se do të kthehet përsëri ajo kohë, si një e një që bëjnë dy, po më ngroh një çikë me trupin tënd, aman, se mbarova...

— Të ngroh Refikua ty, o shpirt, — shtoi ajo... dhe të sajën.

«Paska luajtur zonja sot, — mendova me vete. — Paska ardhur në qejf dhe u lëpika në terr. Vazhdo, zonjë, vazhdo, por ç'të bëj unë,

që më ka humbur lopa që ushqen fëmijët. Të ka ikur gjëkundi Baftjar beu dhe paske gjetur ditën të harbohesh.»

Të ftohtët dhe merakun i lopës më detyruan ta lija zonjën Refiko të lëpihej me të quajturin Abaz. E mbajta frymën në shtëpi. Lopa kishte vajtur para meje. Një bravare e madhe ajo, or shokë, që vetëm unë ia bëja dermanë, se, ta kishte tjetër njeri, e kishte çuar në pazar. Dalë barku mbi kurriz, aq shumë kishte ngrënë! Se ku... ditën tjetër do t'i dilte tymi dëmit. E lashë të treste ç'kishte ngrënë, ndërsa mendja më rrinte tek ato që dëgjoja në avllinë e beut... Mora nja dy kafshata bukë sa për të thënë që hëngra dhe u ngrita.

— Na, — më tha ime shoqe, — ku shkon tani natën në këtë të ftohtë? Gdhihet ditë dhe ke kohë të pyesësh ku ka bërë dëm lopa.

— Jo, jo, nuk do të shkoj për zarar, po te kryetari i këshillit, te Mino Myftari, — ia ktheva unë.

Të lehurat e qenve të fshatit më shoqëruan derisa mbërrita te shtëpia e Minos. Ai bot për krahu të më fuste brenda, unë ngul këmbë në timen e thuj se puna qe me ngut.

— Po hajde brenda, hajde, o Arif, — foli një zë nga shtëpia.

— Fahriu ky? — pyeta unë Minon.

U futa brenda. Në vatrë ishte ulur këmbëkryq Fahri Mançua, anëtar i njësitit të mbrojtjes. Ai ishte bërë si i shtëpisë në fshatin tonë. Bashkë me Minon kishin vënë përpara një qelqe gjysmëkilëshe me raki dhe pak gjizë e turshi. Më pyeti dhe e pyeta për shëndetin.

— Po hë, ç'e mirë të solli natën te Minua? — pyeti Fahriu.

Në fillim heshta, se më dukej qesharake meseleja, por pastaj ia hoqa zinxhirin gojës e u thashë kështu e kështu më ngjau me lopën dhe ato çfarë dëgjova prapa murit të shtëpisë së Baftjar beut...

Fahriu më dëgjoi me shumë vëmendje dhe, kur mbarova së treguari, i shkëlqyen sytë.

— Mirë shumë. Më në fund na erdhi bandilli që pritnim. — tha duke tundur kokën.

— Të thashë unë, që, përveçse atje, ai nuk ka tjetër vend ku të futë kokën. — shtoi kryetari i këshillit. — Po u puthën shumë, o Arif?... ha-ha-ha... — qeshi fort ai. — E ka marrë malli kodoshin, se ka ndenjtur shpëllave muaj të tërë. Pa hë. Fahri, na uro Arifin që na erdhi!

— Për të uruar, do ta uroi, por gotën nuk do ta pi. — tha Fahriu. — Na duhet ta zëmë patjetër të gjallë atë. Goja e tij na duhet shumë...

— S'ka ku vete, se erdhi ciapi te kasapi këtë radhë, — ia preu Minua dhe iu lut ta kthente gotën. — Do t'i vëmë tymin si dhelprës në vrimë.

— Duhet ta rrethojmë shtëpinë sa më shpejt, se ai e di frikën dhe mund të lëvizë.

Nuk u zgjat më tej muhabeti e Fahriu u ngrit. Brenda një givsmë ore pushkatarët e fshatit ishin bërë gardh rreth e rreth shtëpisë së beut. Mua Fahriu më urdhëroi që të qëndroja me Minon. U përpoqa me fjalë që të shkoja të merrja pushkën në shtëpi dhe të vëja me ta, por ai nuk më lejoi në asnjë mënyrë. E lamë që në mëngjes të trokitnim të dy.

Gjumë në sy nuk vura atë natë. Këmbëkryq pranë zjarrit të shtëpisë së Minos. Gdhirë e pa gdhirë mirë, Minua përpara unë pas tij më

«nënën» në krah, trokitëm në derë të Baftjar beut. Heshtje varri. Trokiti prapë Minua, heshtje. Mua nuk m'u durua më dhe një të hequr «nënen» nga supi e bam, bam, bam derës me kondak. Në portë u dha zonja Refiko. Era e parfumit na gudulisi hundën në atë mëngjes të freskët vjeshte. Ajo kishte vënë një krem të hollë dhe shpatullave kishte hedhur një triko ngjyrë limoni. Me të parë Minon, iu errësuan sytë. Me zor foli:

— Ç'është, akoma po na bini më qafë?! — dhe ngriti pak kokën për të vështruar Minon e gjatë. Në gushën e bardhë kishte shenja dhëmbësh...

— Sa për erën, të paça fatin, zonja Refiko, — foli Minua. Thuaji një çikë atij mikut që ka ardhur mbrëmë të dalë se i kemi pak punë.

— Si the?! — nxori një zë të fortë bardhoshja Refiko dhe u mbështet pas kanatit të hapur të portës.

— Atë mikun që ka ardhur mbrëmë në shtëpinë tuaj, zonjë, duam ta pyesim një çikë, — shtova unë. — thuaji të dalë vetë, se nuk ka nga ia mban më, shtëpia është e rrethuar nga të katër anët.

— Ç'është, Refiko? — deshi të dinte Baftjar beu nga kati i dytë.

— Kanë ardhur ata të këshillës, dhe...

— Le të vijnë, Refiko, le të vijnë. Në shtëpinë tonë ne të dy jemi, tjetër njeri nuk ka. Atë punë kanë ata, le të kontrollojnë tërë ditën.

Fjalët e Baftjar beut e qetuan zonjën Refiko, që na la në portë, dhe mori këmbë për t'u futur brenda.

— Po presim ne, zonja Refiko, — i bëri zë Minua.

— Hajde kontrollo vetë, — shtoi Baftjar beu që nga kati i dytë, duke e mbyllur dritaren.

Minua më vështroi mua, unë atë. I tregova pushkën dhe një të rrumbullakët që kisha në xhep.

Minua përpara, unë pas me gishtin në këmbëz, filluam të kontrollojmë. Në katin e parë dhe në disa dhoma të katit të dytë nuk gjetëm asnjë gjurmë... Baftjar beu, ashtu si zonja Refiko, na vështronte tërë urrejtje dhe donte që të na hante të gjallë me sytë e tij të skuqur. Më në fund hymë në dhomën e pritjes. Të merreshin mendtë nga orënditë aty!...

— Ju thashë që në shtëpinë time nuk ka tjetër njeri, por ju nuk besoni, — i tha Baftjar beu me gjysmë zëri. — Edhe gjumin po na e merrni...

— Po na bien më qafë sa s'ka ku të shkojë më, por... — shtoi zonja Refiko. Në qafë kishte lidhur një shami të verdhë mëndafshi. Shenja e dhëmbëve nuk i dukej.

— Ne do ta gjejmë atë që të ka rënë më qafë mbrëmë, zonzë, — ia ktheu Minua.

— Gjejeni atëherë, — tha ajo e zemëruar. — Kjo është shtëpia...

— Mos u mërzit, se do ta gjejmë, sikur edhe në dhe të jetë futur.

Minua flet me zonzën, unë vërej nga të katër anët e dhomës. Në oxhak një gotë e mbushur me ujë. E mora në dorë dhe e vështrova. Brenda kishte diçka metalike. Ia zgjata Minos. Ai e pa, më buzëqeshi, hodhi ujin e gotës mbi qilimat e shtruar dhe i tregoi zonzës

Refiko një urë-goje prej metali të verdhë dyllë...

— Baftjar beu, vmojo zonja Refiko, i ka dhëmbë e dhëmballë në gojë. Ti po se po, atëherë, këta të kujt janë?...

— Këta janë të atij që duamë ne, — shtova unë dhe e shtrëngova ca më mirë këmbëzën.

Zonja Refiko, me të parë urën e verdhë në gotë, erdh e u bë në fytyrë si lule kungulli, dhe më s'u mbajt dot, por u përplas sa gjatë gjerë në dysheme. Baftjar beu u mbështet pas murit dhe hapte sytë si i lajthitur.

— Dhëmbët ia kemi ne, kokën ku ia kemi futur? — pyeti Minua.

— Shenja e tyre është në gushën e zonjës Refiko, — shtova unë.

Baftjar beu e ka humbur fare dhe vështrimin e ka ngulur në vatër. Minua largon me majën e opingës qilimin buzë vatrës, ku duket një qepen dërrase. Unë, sytë dhe grykën e pushkës atje.

— Hape! — urdhëroi Minua, me një zë të prerë.

— Mos! — bërtiti zonja Refiko, që kishte ardhur në vete. — Moos! — dhe iu hodh Minos te këmbët, me sy të çakërdisur. Minua s'ia zgjati shumë, por i dha një të shtyrë. Ajo prapë pa ndjenja. Baftjar beu dridhej i tëri, si ta kishin mbështjellë me kallkan.

— Hape, Baftjar bej, hape, mos ki frikë, se je në shtëpinë tënde, — foli unë.

Ai u çapit drejt vatrës. U ul ngadalë dhe ngriti përgjysmë kapakun, me duar të dridhurat. Një çaçkë koke u duk poshtë tij.

— Dil, bandit, dil, se dhëmbët t'i ka Mi-

nua në dorë dhe nuk kafshon dot më, — tha-
shë unë. — Zonjën Refiko e kafshove qelepër...

Më hodhi një vështrim si ndonjë i dehur
dhe, si pa grykën e pushkës, uli çaçkën dhe
filloi të ngrihej në këmbë. Oh, ç'kokë, oh, ç'fy-
tyrë! Të këlliste datën... E mbështetëm pas mu-
rit dhe, si e kontrolloi Minua mirë e mirë, i kë-
putëm një të lidhur me një litar gomari, për
merak. Minua doli jashtë për një çast dhe u
kthye shpejt me një legen në dorë, të mbushur
plot me ujë. Iu afrua zonjës Refiko dhe ia vër-
viti fytyrës. Ajo erdhi në vete, pa Abazin e
saj të lidhur, lëshoi një uuu të gjatë dhe hum-
bi përsëri.

Rein me të njëjtin hap në të përjetën e
kodës së fshesë labin për ku janë nisur. Tra-
ga është me dalje të veçël, të shkëlqyer nga
guri gëlperor që mbulon shpatullat e kodës,
një kodër e veshur me shkurre të njëlta dhe
lek-tuk me ndonjë dru të lartë deri të katër
metra. Hapat secili i hedh për hesap të vet
dhe me atë ritëm zor se mund të lëshohen,
qëndraj i pari ndal pak që të presë ljetin.
Ulet në një gur të sheshtë, shpatës xhakës
prej stoli të nisë që e mbante nën shpatë. Pa-
shkë me një çantë të zezë e të thjeshtë meshi-
ni, dhe e hedh kraheve.

Pak rrugë kishte bërë në këmbë dhe në
fytyrë e në trupin e dobët kishte rrëshqitur
sambullës djersë. Ndjeu një të dridhur prej
freskisë që vinte nga poshtë. Nuk e kishte qe-
ar cigaren deri në mes, kur ia bëhu tjetri, që
mbante shul në sup një kazëm me dylyk, dish-
ti i së cilës ishte punuar me mjeshtrë. Edhe
për vapë, i ardhuri ishte veshur trashë. Pallet
e shallvare leshi. Me mosha janë shumë larg

Kryetar deri tek ai

Ecim me të njëjtin hap në të përpjetën e kodrës që fsheh fshatin për ku janë nisur. Rrugë është me haliçë të vegjël, të shkëputur nga guri gëlqeror që mbulon shpatullat e kodrës, një kodër e veshur me shkurre të ulëta dhe tek-tuk me ndonjë dru të lartë deri tre-katër metra. Hapat secili i hedh për hesap të vet dhe me atë ritëm zor se mund të takohen, prandaj i pari ndal pak që të presë tjetrin. Ulet në një gur të sheshtë, shpalos xhakëtën prej stofi të mirë që e mbante nën sqetull bashkë me një çantë të zezë e të thjeshtë meshini, dhe e hedh krahëve.

Pak rrugë kishte bërë në këmbë dhe në fytyrë e në trupin e dobët i kishin rrëshqitur sumbulla djerse. Ndjeu një të dridhur prej freskisë që vinte nga poshtë. Nuk e kishte çuar cigaren deri në mes, kur ia behu tjetri, që mbante shul në sup një kazëm me qylyk, bishiti i së cilës ishte punuar me mjeshtëri. Edhe pse vapë, i ardhuri ishte veshur trashë. Pallto e shallvare leshi. Me moshë janë shumë larg

njëri-tjetrit. I dyti është afër të gjashtëdhjetave, kurse i pari duket aty te të tridhjetat.

— Tungjatjeta! — foli ai me kazmën në sup. — A të lodhi udha?...

— Jo edhe shumë, — iu përgjigj tjetri dhe u çua në këmbë.

— Hamza Ademi jam, — shtoi gjashtëdhjetëvjeçari.

— Qofsh shëndoshë! Përparim Sina.

— Nga të kemi?

— Vij nga qyteti, me shërbim.

Dora e të riut humbi në dorën e Hamzait, që me sa dukej nuk kishte ndër mend të ulej, sepse kazmën nuk e lëvizi nga supi.

— Për në qendrën e kooperativës e ke rrugën?

— Po, po, për në qendër.

— Hajt pra, vazhdojmë, në qoftë se do të bësh rrugë me mua. Kur je i djersitur dhe fryn erë, mos qëndro kurrë, se të bën dëm.

Ai heq rrugën, kurse i riu e ndjek hap pas hapi.

— Myslimin e njeh? — pyet ky.

— Për cilin Myslim më pyet? — kthehet Hamzai. — Kooperativa jonë ka shtatë Myslimë. Ata sikur i ka vendosur njeri me dorë në të gjithë sektorët e kooperativës. Myslim ka në sektorin e parë, Myslim ka në sektorin e dytë, Myslim ka në sektorin e tretë... Ç'ta zgjatim, më thuaj llagapin, të të them e njoh apo nuk e njoh.

— Myslim Haxhiu.

— Ha-ha-ha!...

— Pse qesh?!

— Po pse të mos qesh!... Ti më pyete për të qeshur dhe unë qesha. Myslim Haxhiu është

kryetari i Myslimëve dhe imi. Çfarë kë të bësh me të? E ke mik, a, e ke shok, a?...

— Nuk e kam as mik, as shok, por e njoh, — ia priti tjetri.

Hamzai u kthye dhe e vështroi në fytyrë, si për ta hetuar. I hodhi me gjithë mend ato fjalë, apo i hodhi për të blerë? Si e vështroi mirë e mirë, tha:

— Po më gënjen më duket... Më trego të drejtën, çfarë bie me të?...

— Nuk e kam gjë, të betohem, por si e njeh ti Myslimin, Hamza.

— Mirë, ti do të blësh bereqet apo kashtë për të?...

— Po ja, si kalon kooperativa juaj me kryetar Myslimin?

— Mirë, or Përparim, meqë deshe, po të llafos për të: është i mirë. Siç e themi ne këtej, nuk ia ha qeni shkopin. Kooperativa jonë, megjithëse i ka të gjitha të mirat, tokën, malin, pyllin, ujin, forcat e punës, prapëseprapë nuk arrinte atë që kërkohej. Vlera e ditës së punës e kalonte dhjetëlekëshin, por, si i thonë, me të zvarritur. Erdhën e na propozuan Myslimin për kryetar. E pra, ai është i mirë, por, ç'është e drejta, unë nuk e ngrita dorën kur e ngritën të tjerët. Ishin me mua edhe një pakicë e vogël. Ai fitoi, se pati nëntëdhjetë për qind të duarve... Me ne që kundërshtuam u soll mirë dhe nuk na mori me sy të keq. Atë që nuk e ka, nuk ia them dot. Është i mirë. Kryetar deri tek ai.

— Po ja, na thuaj, cilat janë të mirat e tij? — pyeti Përparimi.

— Për të mira kërkon ti, o? Plot ka... Të mbushësh një thes, Vlerën e ditës së punës na

e rriti në pesëmbëdhjetë lekë, nga dhjetë që e kishim. Për këto 11 lumtë, por... e nejtë. Zyrën e tij e bëri zyrë! Ta ka ënda të futesh brenda. Dy tryeza me lustër i porositi andej nga qyteti, dy telefona i ka vendosur, një të zi e një të bardhë. Një nga tryezat që përdorte kryetari i parë e mori roja e natës, tjetrën e bëri zjarr ato ditët e para. I futi një bojë krem dhomës, me një vijë kafe të zënë, nja një pëllëmbë e gjysmë poshtë tavanit. Të çlodh sytë kur rri në të! Ai Feriti, që kishim kryetar para Myslimit, i mirë ishte, por ishte i qetë derëzuiu dhe nuk para e dëgjoni... Kurse ky... një herë të bërtasë, të tund themelin. Ia di hilen zyrës, se ti e njihke një çikë. Ka qenë vite të tëra në zyrë, prandaj edhe e qarkulluan. Për domino nuk të fal! Le të bëhen tre kundër tij, ai ka për borxh t'i mundë pa një pikë! Po-po-po, me të nuk luhet...

Bëri zap Ramadanin, që sillte vërdallë një fshat të tërë. Po pse, o, shtrohej Ramadani për punë në kooperativë?!... Të bëhej nami. Myslimi e shtroi. Si e shtroi, do të thuash ti. Fare kollaj. Një të hequr bëri nga dyqani nusen e Halilit dhe vuri Ramadanin. Tani atë kemi shitës. Nuk para del mirë me ato inventarët, herë tepër, herë mangët. Akoma nuk ia ka marrë dorën, por mundësitë i ka të dalë gjithmonë e më mirë, se i është futur edhe shkollës tetëvjeçare që kemi në fshat. Ramadanin, që nuk e kishim parë kurrë të lexonte një gazetë, tani e sheh me libra në dorë.. Ky është viti i dytë që ka marrë frenat e kooperativës Myslimi...

— Nga i siguruat të ardhurat, që arritët të merrnit pesëmbëdhjetë lekë për ditë pune? — pyeti Përparimi.

— Zotësia e Myslimit. I fortë në hapjen e fronteve të reja, — vazhdoi Hamzai. — Me të rregulluar zyrën mirë e mirë, shkeli të gjithë sektorët e kooperativës. Në mbledhjen e parë të kryesisë tha: «Kooperativa juaj ka rezerva të mëdha për të rritur vlerën e ditës së punës. Unë i pashë me sytë e mi, prandaj në fund të vitit do t'ju jap anëtarëve të kooperativës nga pesëmbëdhjetë lekë për ditë pune.» Do ti, i doli fjala. Lidhi një kundratë me ndërmarrjen pyjore për të prerë dru zjarri. Hajde, hajde, si u bënë stavat e druve!... Naaa, e bëri një pyll me pemë të drejta për dru zjarri. Ç'është e vërteta neve nuk na ardhi mirë që na e preu atë pyll, se i jepte shumë bukuri fshatit. Po Myslimi e bëri pyllin para dhe na i ndau për ditë pune. Çdo sektori i caktoi nga një furrë gëlqereje për t'i djegur, dhe i dogjëm. Hajde gëlqere, hajde!... Edhe fshatrat e tjera vinin të merrnin në fshatin tonë. Të ardhura morëm mirë. Ne digjnim edhe më parë gëlqere, por digjnim me karar, kurse Myslimi e zgjeroi mirë djegien e furrave. Vetëm se ajo e shkretë furrë na la pa një degë dushk për dhitë, se të shuan furra, o shoku Përparim... Ajo djeg të thata e të njoma!...

Me ndërmarrjen pyjore nuk u nda kryetari ynë, në çdo stinë. E ka shok të ngushtë Myslimi atë drejtorin e pyjores. Pastroi një mal të tërë kooperativa jonë në verë, për të qenë kullota qelibar; mali ynë është qelibar nga natyra, por i hoqëm nga një haliç nëpër të. U mat toka e pastruar, u dhanë paratë në vend. Shpyllëzuam një pyll, siç të thashë më lart, dhe pyllëzuam Rripën e Fekos. Një vend i keq, or Përparim, ç'të të them! Sa jam bërë unë

kaq, Rripa e Fekos nuk ka rritur gjë tjetër përveç ndonjë gjembi. Ne i ngulëm pisha aq shumë, sa nuk kishe ku të hidhje këmbën nga fidanët. Pëllëmbë e gropë. Nuk zuri asnjë nga fidanët që vumë. Myslimi na ka dhënë fjalën se do të gjejë fidanë të tjerë dhe do ta përsëritim mbjelljen. Ndërmarrja pyjore do ta shtojë fondin më, vetëm që Rripa e Fekos të mos mbetet lakuriq. Do të pyesësh ti, pse i thonë Rripa e Fekos? I ka mbetur ai emër se ka ngrënë Fekon të ri. Ra derëmbylluri kur ruante dhitë dhe... më s'u ngrit. I vetmi vend që kemi të lig në të gjithë sektorët, ai është.

Ee, meqë e patëm fjalën te të ardhurat, sa mori dyqanin Ramadani, Myslimit i lindi një ide. Dyqani nuk duhej të ishte si të gjitha shtëpitë e fshatit, mbuluar me dërrasë, por duhej të kishte një çati të kuqe. Ia ngritën edhe nja një metër çatinë dhe e mbuluan me tjegulla me vesh. Dyqani u quajt si i ngritur nga themeli dhe ndërmarrja tregtare nuk i kurseu paratë.

Një vit të tërë Myslimit nuk i zunë këmbët dhe. Poshtë e lart e në qytet. Tri ditë mund ta gjeje atë në kooperativë, ditët e tjera ishte në qytet. Lidhte kundrata. U këput poshtë e përpjetë! Nuk ka fjetur një natë në kooperativë. Ne i kemi dalë nga borxhi, se, me të ardhur kryetar, i dhamë dy dhoma e një kuzhinë në pallatin e ngritur mbi në zemër të kooperativës. Ai nuk i ka sjellë akoma gruan e fëmijët. Me sa kam dëgjuar, por më duket se ia hapin, se gojëshpuar ka kudo, i ka zënë vend gruaja dhe nuk i vjen pas. Kurse disa të tjerë thonë se atij nuk ia ka qejfi fshatin dhe, kur e paskan qar-kulluar, ka ngulur këmbë në fillim për të mos

ardhur. Këto mos m'i merr fare të sigurta, se me të dëgjuar i kam.

— Për top vdes. Kur luan brenda skuadra e qytetit tonë, atë e ke që të premtën në qytet. E ka mikrob. Të të bjerë rasti e ta dëgjosh ditën e hënë, kur flet për ndeshjen e për arbitrin!... Në shtëpinë e kulturës nuk e kam parë asnjëherë të futet. I ka zët këngët e vallet. I ka zët ato teatrot që bën rinia. Për dasmat vdes. Në çdo sektor që të bëhën, atë e ke në krye të muhabetit. Merr dhe ndonjë shok nga qyteti dhe i ka lezet qerratait llafi e dollia!...

Që ditën që u çaktua kryetar, i vunë gjilpërat majë për majë me sekretarin e partisë. Në një mbledhje të përbashkët, kryesi e kooperativës-parti, kishin diskutuar të gjithë. Kishte folur edhe Myslimi. Midis shumë fjalëve të tjera, Myslimi tha edhe këto: «Ta dish mirë, shoku sekretar, se nuk më kanë sjellë këtu mua të më heqësh për hunde ti në punët e kooperativës. Mua më duhet patjetër të rrit vlerën e ditës së punës. Se si, atë e di unë...». Mirëpo ai sekretari i partisë, or Përparim është qengj. Ka një fjalë që të vret me pambuk! Sa bërtet Myslimi në një mbledhje, ai zor se bërtet për një vit të tërë. I kishte folur qetë-qetë, i kishte treguar edhe mënyrën se si mund të rritej vlera e ditës së punës dhe të mos shpërndahej andej-këndej. T'i kushtohej së vëmendje tokës. Megjithatë vitin e mbyllëm mirë!

— Po sivjet si e keni syrin?

— Sivjet!... Mirë, mirë... Në analizën e përgjithshme Myslimi dha një raport të hollëqishëm. Mora pjesë edhe unë në atë mbledhje. Ai foli shumë, bile mbante edhe një gotë ujë përpara dhe e kthente herë pas here. Unë

mbaj mend nëpër të këto: «...kaq morëm nga pylli, kaq morëm nga mali, kaq morëm nga ara, kaq morëm nga gëlqerja, kaq...» e ç'ta zgjat! Nga toka nuk kishim marrë atë që duhej të merrnim. Tokën ne, o Përparim, e kemi më të mirë nga të gjitha kooperativat e tjera. Na hëngrën kohë ato punët andej-këndej dhe nuk ia bëmë hyzmetin sa duhej. Myslimi bëri edhe një autokritikë të shëndoshë përpara të gjithëve. Disave u erdhi keq, kurse unë s'e bëra hall shumë. Sivjet i jemi futur punës derrçë. Po të ishte bërë kjo punë që ka nisur sivjet edhe vitin e kaluar, ne do ta kishim pajtjetër pyllin që premë dhe do të kishim marrë edhe nga pesëmbëdhjetë lekë për ditë punë. Toka jonë, or Përparim, është si bukëvalë, vetëm duhet të dish ta gatuash mirë; po i bëre këtë, them unë, ajo nuk të lë pa shpërblim të mirë...

— Po Myslimi a e ka këtë mendim sivjet?

— Myslimi!... Nuk të jap dot xhevap. Sivjet ai është edhe një çikë i sëmurë dhe punët tani për tani i ka marrë në dorë ai, i biri i Demos. Ka mbaruar për tokat ai, andej nga Tirana. Djalë i mirë, ama!... E dëgjon fort atë sekretarin e partisë, megjithëse shkollë ka më shumë. Ai i biri i Demos, or të keqen Hamzai, ngryset e gdhinet nëpër ara. E ka bërë zyrën e kryetar Myslimit helaq baltëra. Në çdo arë që shkel, nxjerr një qese plastmase nga xhepi dhe fët një grusht dhe. Sa qejf e kam unë kur bën ashtu! Nis e tregon aq shumë për tokat, sa unë ia kthej: «ik, or lanet, se nuk je bërë ti akoma të më mësosh llojet e tokave, se mua ajo tokë më ka bërë kaq.» I them me gojë, o Përparim, se me shpirt... unë kam këputur gja-

shtëdhjetë e ca plore dhe nuk ia kam pikasur tokës ato që thotë ai. I ka ndarë ato të shkreta qeska aq mirë, sa të kënaqet syri kur i shikon! Të zezat andej, kuqovinat këndeje, ca të bardha mënjanë. Seç ka edhe një vegël që e vendos në syrin e djathtë dhe rri e i shikon e i shikon për orë të tëra. Pa ka edhe ca qelqe të gjata me lëngje ngjyra-ngjyra dhe i përziën e i stër-përziën, që aman medet... Mirëpo a e ka lënë shkolla ndonjë çikë çyryk, a e bën vetë këtë marifet, nuk jam në gjendje ta them unë, se gjithnjë pyet bujqotë vjetër si të veprojnë për këtë ose për atë gjë!... Këtë nuk ia pëlqej hiç! Kam ndenjor njëherë deri në mes të natës, se u dhëngrëm për ca baltëra që kishte marrë në një vend. Ai më tregonte se ai vend ishte shumë i kripur, kurse unë nuk i lashë gjë pa thënë... Ama duhej ta kisha vënë re më parë që ai vend kishte kripë... Nejse, Zeneli i Demos është shumë i mirë. Këtë nuk e them vetëm unë, por e thonë në të gjithë sektorët e kooperativës. E do tokën shumë ai pizeveng. Ee, që më pyete për kryetarin, ç'mendim ka për sivjet. Sa për mua, ai do të bënte mirë t'i thoshte vetë Zenelit të Demos: O Zenel, unë nuk jam për këtë punë, por ti vazhdo si e ke nisur. Pastaj, edhe ajo e shoqja, siç kam dëgjuar, nuk e ndjek pas, prandaj më mirë të shkojë Myslimi tek ajo, se u këput poshtë e lart!... Në atë moshë që është tani, atij i duhet domosdo gruaja pranë. Me sa kam vënë re, duket shumë i mërziur dhe jo si në fillim, që erdhi shpuzë. Unë kam ditë që e kam takuar dhe më thanë se kishte këmbyer fjalë me atë të birin e Demos për hiqmosgjë... Myslimi na ishte marrë vesh me ata të grumbullimit

për të mbledhur ca lule në mal, se mali ynë, or Përparim, është lule dynjaja, por i biri i Demos nuk kishte lejuar që forcat e punës të merreshin me lulet. Do t'i mbledhim me aksion lulet, kishte thënë i biri i Demos. Myslimi i kishte thënë Zenelit: «Do të më shohësh se kush jam unë»... Zeneli ia kishte kthyer: «Të kemi parë kush je, por, të lutem shumë, mos na i hiq forcat nga ara në këtë kohë.» Ee, ç'të të them unë...

Tani do të ndahemi bashkë. Kjo rruga që shkon këtej, të çon mu në qendër të kooperativës. Dëgjo, o djalë: në qoftë se ke ardhur për Myslimin, e gjen aty rrotull; në qoftë se ke ardhur për kryetarin e kooperativës, mos tako Myslimin, por kërko Zenelin andej nga sektori i tretë. Myslimi s'bëhet më kryetar kooperative; s'e kam vetëm me të dëgjuar këtë, e kemi parë të gjithë me sy... Mbeç me shëndet e punë të mbarë!

lanë të kuptoja se më priste një rrugë e gjatë, ndoshta jashtë rrethit... U ndërrova, veshja kominoshet dhe nisa t'i bëja makinës një kontroll të imët. Nxora trastën e çelësave me numra të ndryshëm dhe dalngadalë, se kohë kisha plot, shtërngoja e liroja me qejf bulona, dado, da- diçekë, drita e frena. Një grasatim të hollë e të pastër dhe isha me mendje të fjetur për ga- tishmërinë e plotë.

Në orën e caktuar u ula në timon dhe kisha ndezur makinën. Çdo gjë fjollë. Kënaqësia më e madhe e përgjegjësit tim është kur e gjen makinën të ndezur. E humbet krejt durimin kur më sheh ndonjëherë me manivelë në dorë... Në nëntë plot, Samiu me shkurton e veshur me sqimë zunë vend në ndenjëset e ma- kinës, mbuluar me një kadife ngjyrë mjalti. Ngjyrë e preferuar e përgjegjësit tim. Mysafi- ri në krah të djathtë timin, Samiu prapa, me kokën midis ne të dyve:

Brugën kryesore të qytetit e kaluam plo- tësisht në heshtje, se që të dy ata vështronin sa djathtas-majtas dhe nuk ua kishte qejfi të këmbenin llaf. Me të dalë nga qyteti, kur u takuan dy udhë bashkë, përgjegjësi im më ur- dhëroi: «djathtas!»

«Që për në fshat, e mora vesh, por nuk po marr dot vesh ç'e shtyn shefin të sakrifikojë të shtunën e të dielën; nuk e ka zakon ta bëjë këtë marifet!...» mendoja me vete.

— Pra, siç të kam folur, i tillë është ai Abedini që do të takojmë, mor i dashur Fatri. Punëtor që nuk ia gjen shokun, bujar deri tek ai... — filloi muhabetin përgjegjësi im. — Kur i thashë njëherë t'u fliste të tjerëve për ekspe- riencën e tij, sepse kishte arritur rendimente të

larta në grurë e misër në ca toka që, siç themi ne këtej, ha pula gur, u skuq si të ishte zënë në faj!... Edhe pse të fliste për veten e tij. Hajde sedër, bre Fatri, hajde! Ti do ta njohësh vetë: Harrova të të thosha, kur mori flamurin, para ca kohësh, nuk ishte në gjendje të lidhte dy fjalë; tha vetëm: «E morëm flamurin me punë dhe do ta mbajmë me punë»... Iu bënë lulëkuqe faqet nga turpi! Ç'njeri!... s'di si të të them. Bota përdorin njëqind mënyra për të treguar zotësinë, kurse ai!...

— Janë të veçantë këta tipa, Sami... vetëm një gjë dinë të bëjnë, të punojnë e të punojnë. Nuk i bie në mend atij se njeriu ka nevojë të pushojë, të çlodhet, të argëtohet, foli mysafiri, që kishte tretur vështrimin larg, tej xhamit të makinës.

Me emrin e Abedinit në gojë u gjendëm në qendër të kooperativës bujqësore të Gradishtës. Gradishta, si Gradishta!... Shtëpitë e reja e të bardha, midis kodrave të gjelbëruara, krijojnë një peizazh të mrekullueshëm në sfondin e gjelbër. Lartësia e fshatit nuk do t'ia dijë vapës së verës. Khanxhin njeri, vetëm një plak, aty te të shtatëdhjetat, me një shëndet për të pasur zili, të cilin e gjetëm pranë telefonit, në një ndarje të zyrave të kryesisë.

— Mirë se erdhët! — na uroi ai dhe u ngrit në këmbë, duke hequr qylafin nga koka. Flokët e bardhë dhe të dendur e fishnikëronin më shumë.

— Mirë se të gjetëm, o xhaxha! — ia ktheu përgjegjësi im, kurse tjetri s'ia vërshëlleu plakut fare.

Mbas përshëndetjeve të rastit Samiu nxori nga xhepi paqetën me cigare me filtër (s'i ki-

sha parë ndonjëherë deri atë çast cigare me filtër) dhe deshi të qeraste plakun, por ai i kishte zgjatur më parë një kuti të nikeluar, të mbushur deri në buzë me një duhan të kuq gjak, të grirë për merak. — Na këtu dhe mos na prish zakonin! — i tha plaku prerë.

Një copë herë Samiu u mundua më kot të dridhte një të fortë nga kutia e plakut. Xhaxhai ia mori nga dora dhe ia drodhi vetë.

— Në qoftë se doni të takoni ndonjë nga këta të zyrave, sot i keni në aksion, ikën qëme-

natë, — tha plaku. — Thellojnë një kanal, që të shkojë ujët tek ara e Seferit. Ka një misër ajo sivjet që nuk e ka bërë kurrë ndonjëherë!...

— Jo, jo, nuk kemi punë me këta të kryesisë, por duam të takojmë Abedinin, brigadierin, — sqaroi Samiu.

— Aa, Abedinin e Hasimesë. I ka të rralle shokët... Na ka zbardhur faqen me punën e brigadës së tij. Megjithëse tokën e ka më të keqe se të brigadave të tjera, prapëseprapë atyre ua ka kaluar. I ka gjetur anën bukës, qerratai i xhaxhait dhe s'i ndahet që s'i ndahet, ditë e natë... Dikur e kërkonim pazareve atë virane bukë; ajo ishte mbuluar me dhe këtu e ne nuk e shihnim dot... Abedini i Hasimesë i ka gjetur anën dhe nuk po i lë kusur!...

Ai do ta kishte vazhduar bisedën më, por zilja e telefonit e ndërpreu dhe zëri i tij i trashë e i pastër: — alo... alo, kooperativa bujqësore e Gradishtës ju dëgjon... mos u bëj hiç merak, se i them unë, alo, ... tjetër, alooo..., — bëri të largohen edhe përgjegjësi me mikun për të zënë hijen e një arre trungtrashë. Një burim në krahun e saj nxjerr ujë të ftohtë peronë. Sa pimë nga një grusht ujë, u detyruam të shtrëngonim rripin.

— Të thashë, Fatri, që Abedinin e mbajnë në gojë? — hapi fjalë Samiu, duke i hedhur ujë fytyrës së tij thatime.

— E mo... se do ta shohim edhe atë Abedinin tënd, — ia ktheu i quajturi Fatri... — Po këtë shoferin nga e ke, o Sami? — pyeti ai, duke më vërejtur mua me përçmim, si të isha aty krejt i tepërt.

— Aaa, më falni të dy që nuk kam bërë

prezantimin. Shoferin, Fatri, e kemi nga qyteti dhe e quajnë Mino Taçi. Kurse ky, Mino, — m'u drejtua mua, — është kunati im, banon në qytetin T. Kryellogaritar në një ndërmarrje të madhe, — qartësoi Samiu. — E ka shumë për zemër mikpritjen fshatare; një pritje të tillë do të gjejmë sot tek Abedini...

Na mbërtheu heshtja nën hijen e arrës, kur Samiu e mbaroi prezantimin. Xhaxhai, që kishte mbaruar punë në telefon, erdhi e u lidh me fjalë me ne.

— Kush nga ju ka të bëjë më afër me Abedinin? — pyeti plaku.

— Unë, — u përgjigj Samiu menjëherë.

— E ke mik të mirë, ta mbash fort, — ia ktheu plaku. — Po qe se do të rrini sot për darkë tek ai, do të kënaqeni, se ai, për të pritur e për të përcjellë miq, veten ka shok... Apo s'ka atë të ëmën... Vetëm është një rrezik... — dhe heshti pak. — Po pati ndonjë punë me rëndësi, ai nuk pyet as për shtëpi, as për vete, as për miq. Mund të vijë, mund të mos vijë... kështu që ju mos u mërzitni. Rehat jeni këtu, nën hijen e kësaj arre, që është baras me mua nga vjeçët. Po nuk pata ndonjë punë andej nga shtëpia, ma ka qeifi edhe mua të ngjitem në darkë e të bëjmë ndonjë dorë muhabet.

Samiu i shkëlqeu fytyra e thatë nga gëzimi, kur plaku foli ashtu për Abedinin dhe më shkeli syrin mua, kurse i kunati vetëm heshte dhe në fytyrë i lodronte njëfarë pakënaqësie. Në përgjithësi nuk e kishte më atë gjallërinë e nisjes.

Uji i ftohtë vazhdon rrjedhjen, ne vazhdojmë muhabetin nën hijen e arrës. Ndoshta qe bërë koha për të ngrënë, por të tre ne ishim me lu-

gë në brez. Xhaxhai, kur pa Fatriun që ulej e ngrihej nga vendi prej padurimit, tha:

— Mensa është e mbyllur sot; që të shkojmë nga shtëpia, mua nuk më lë telefoni, se më bën njeri zë... Xhaxhai ka një çikë bukë me vete, me djathë e kam, merrni ndonjë gojë sa për të thyer urinë. — Me të mbaruar fjalën, zgjidhi një shami nga rripi i mesit, poshtë palltos së lehtë, e vuri përpara nesh dhe e hapi.

Fatriu dhe Samiu kundërshtuan në fillim, por plaku nguli këmbë.

— Merreni!... Mos ma ktheni, se ky ujë që është këtu të gërryen dhe vetëm kripa i bën derman, he, të keqen xhaxhai, — foli ai, me gojën të mbushur plot bukë e djathë. — Këtë që kemi, ta hamë bashkë. Abedini mund të vomohet shumë, sipas terezisë. Ju rrini dhe pak në freskllëk të arrës dhe merrni këtë rrugën këtej, që ju çon mu te shtëpia e tij. Është ajo, midis atyre pemëve të mëdha të lyera me gëlqere të bardhë. Nuk ka njeri në fshat shtëpi më të mirë se të atij!... Ose, po të doni, rrini edhe këtu, si t'ju dojë qejfi, se ju për qejf kenit, dalë...

Po kalonte koha, dhe ne pritnim më kot Abedinin nën hijen e arrës. Më në fund Samiu na priu përpara dhe u nisëm për te shtëpia e tij.

Një qen i vogël, kone lara-lara, lajmëroi ardhjen tonë. Porta e madhe e shtëpisë u hap dhe u duk një plakë. Fytyra e saj rrudha-rrudha, dhe trupi i drejtë selvi më shëmbëllyen menjëherë me time gjyshe... Fatriu, me ta parë, mblodhi buzët. Dy dhjetëvjeçarë, që i rrinë prapa, na shikojnë ne të tre e nuk flasin fare.

— Jemi shokët e Abedinit, — i thotë Samiu plakës, që rri si në gjemba, së s'ka marrë vesh ç'jemi ne...

— Kur jeni shokët e Abedinit, jeni miqtë e shtëpisë, — foli plaka. — Urdhëroni brenda, bijtë e nënës!

Hymë në një dhomë të madhe, gati pesë me pesë, të mobiluar si jo më mirë! Kishte divanë e kolltukë. Aty brenda nuk e kuptojë fare që ishte në fshat.

— Ai vjen një çikë vonë, por ju mos u mërzitni, se jam vetë këtu. Si në shtëpitë tuaja, — foli ajo dhe u ngrit. — Nuk kam as nusen, se ajo iku me të feksur në punë dhe nuk ka ardhur akoma.

Doli dhe u kthye me një tabaka të verdhë, ku ishin vendosur tre filxhanë të bukur. Qëndroi në këmbë derisa në rufitëm kafën. Përgjegjësi im do të paktën një gjysmë ore përpara filxhanit të kafes.

— Shko, — i tha njërit prej të vegjëlve plaka, — mos e shohësh tjetër atë andej nga zyrrat. Po nuk e gjete andej, dil te Bregu i Qenit dhe bëji zë të vijë shpejt, se këta miqtë për të kanë ardhur, nuk duan të më shohin mua.

I vogli mori këmbë, plaka hoqi filxhanët dhe doli, në u shtrimë sa gjatë-gjerë në kolltukët e butë. Samiu është si në shtëpi të vet, ndërsa Fatriu rri kapardisur këmbë mbi këmbë, thuase ndodhet në një nga kafenetë më të mira të qytetit.

— Po të doni të shikoni televizorin, kallojmë në dhomën tjetër, — erdhi e na tha plaka. — Ai ju çlodh, se do t'ju kenë këputur rruga dhe vapa.

— Jo, jo, jemi mirë këtu, — foli Patriu dhe rëndoi edhe ca më shumë mbi kolltuk.

— Mirë atëherë, si të doni... Bëni muhabet, se nëna do të dalë një çikë, kam një punë të vogël për të bërë. Jam pa njeri, djemtë e nënës...

Ne mbetëm të tre vetëm, ashtu siç kishim mbetur tërë ditën... Samiu i bluan muhabet me zë të ulët Patriut, kurse mua më ka pushtuar dëshira të shoh Abedinin... Xhaxhai, që na tha se do të ngjitej edhe ai lart, nuk e mbajti fjalën.

Muhabeti dhe mendimet e mia ndërpritën. Hapat dera dhe në dhomë hyn Abedini, një *burrë i gjatë*, me fytyrë të qeshur e rinore, me *xhakëtë stofi* dhe pantallona kadife, në kokë *një shapkë me strehë*, që i bën zap flokët e tij *të gjatë e të zinj*. Bashkë me përshëndetjen lëshon në dhomë edhe një erë të këndshme dheu.

Samiu u çel në fytyrë, ndërsa Patriu nuk u kënaq edhe shumë, sepse i mbeti llafi në mes. Kishte nisur një muhabet të gjatë, se si ishte gdhirë një herë te një shok, duke pirë e duke ngrënë...

Nuk na lë kohë Abedini për ta pyetur për punën, se ai do që të njihet rrënjë e degë me ne. Edhe atë nuk e lë e ëma... Hyn në dhomë pa u ndier dhe, duke fërkuar duart e fishkura nga pleqëria, me të cilat se ç'ka gatuar, thotë:

— Po ti humbe, o bir! U bërë për të kërkuar!... Ke shtëpi, ke fëmijë, ke shokë... ke miq!

— Hapur është këtu, moj nënë, për shokët, për miqtë; edhe për këtë derë punojmë ne, që kushdo që të vijë, ta ndiejë veten si në shtëpi të tij. Apo e kam gabim, or shokë?

— Mirë të thotë nëna, — u hodh e foli Fatriu. — Puna nuk ka fund, Abedin... Ti duhet të punosh një çikë me karar, se nuk e mban vetëm ti kooperativën. Të gjitha të mirat i ke, gjë nuk të mungon. Nuk mbaron puna kurrë, apo jo, Sami?...

— Ashtu është dhe nuk e luan topi, — shtoi Samiu. — Fatriu ka gjithë ato vitë në punë, Abedin, dhe ia di hilenë. Puna e madhe të dëmton...

— Mirë e ke ti, i dashur, mirë e ka edhe plaka, po Shtegu i Dosës, po të mos ishte ujitur edhe sot, do të na jepte misërishte dhe jo nga ai verdhani kokërrmadh, — tha Abedini me një buzëqeshje të çiltër. — Mua më digjet mjekra, plaka më thotë: dale, o djalë, të ndez cigaren... Juve ju lumshin këmbët dhe ju ardhshim për të mirë!... O plakë, po a na ke bërë gjë për të ngrënë, se këta mund t'i ketë këputur uria. Mensën e kooperativës sot e kishim mbyllur...

Plaka e vështroi mirë e mirë.

— Ato që më takojnë mua, i kam gati, atë që duhet ta bëjë ti... se këtyre, me sa kuptoj unë, nuk u bëhet nder me një bir pule, djalëëë...

— Aty e kishe, pse nuk ia vure thikën atij karçinit të kuq, që nuk la pemë rrotull shtëpisë? — ia ktheu Abedini duke qeshur. — Apo të dridhen duart?...

— Na vjen shumë-shumë keq që e mendoni kështu, ti, nënë, dhe ti, Abedin, — foli Samiu me të shpejtë. Fatriu nuk hapi gojë, por vështronte sa Samiun, sa Abedinin e plakën. — Edhe bukë me kripë të na lëshoni, jemi shumë të kënaqur... Ne kemi ardhur për një vi-

zitë të vogël, të njihomi me njëri-tjetrin, jo për... Atje në qytet, po të na vini, e kemi të thjeshtë hesapin.

— Po, po, e kemi të thjeshtë hesapin, — shtoi Patriu.

— Jo, të keqen nëna, ju nuk na keni ardhur ndonjëherë tjetër dhe, përderisa na ndodhet, për miqtë e për të dashurit do të harxhojë Abedini... Unë nuk e vija dot poshtë të flamosurin, pa thikën ia heq që ç'ke me atë punë...

— Edhe atë do ta bëjmë, plakë, se nesër e kemi të diel dhe këta miqtë janë pushim, por bëjti zë Lules të na sjellë ato çfarë ke bërë gati ti, — tha Abedini dhe u lidh në muhabet me ne.

Samiu se çfarë i thotë pësh-pësh në vesh Patriut, kurse Abedini më pyet mua si më shkon makina dhe a më harxhon shumë benzinë motori.

Tryeza shtrohet me të ngrëna e të pira. Dy gjela kanë rënë nën thikën e plakës... Era e përsheshit me mendërz të shpon hundët!

Samiu i futet një urimi të gjatë për të madh e të vogël që ka shtëpia e Abedinit. Plaka e mbajti sa e mbajti pëllëmbën e dorës të shtrirë në zemër, pastaj e uli dhe ia kthen urimin Samiut me të tundur kokën. Patriu sullet me pirunin në dorë për të korrur të shtruarat në tryezë. Vetëm një gjë nuk më pëlqen në këtë mes: Abedini nxiton shumë kur ha, ndërsa plaka e tij e ka marrë shtruar me një copë byrek në pjatën e saj... E merr copën e byrekut me djathë, të tëholluar për merak, e bën më dy e më tri dhe tëk në gojë.

Në mes të të trokiturave, Abedini kërkon lejë me gotën mbushur deri në buzë:

— Unë...

— Aaa, kështu nuk e kemi. Përderisa ne bëjmë muhabet të thjeshtë, ç'është nevoja për dolli!... — u hodh e foli Samiu, duke vështruar gotën e tij që duhej mbushur.

— Jo, jo, nuk e kam fjalën për dolli, ju shtruar e keni, pini sa të kënaqeni, por mua do të më jepni leje sa të shkoj pak te shokët që ujitin, — tha Abedini. — Po qe puna në rregull, dhe uji vjen si duhet, unë nuk vonohem. Ti, plakë, bëju muhabet miqve sa të kënaqen. Mirë ju gjetsha!

— Rri, o Abedin, rehat, se e bëjnë të tjerët atë punë, — foli Fatriu, duke i hequr një llokmë mishi kraharorit të gjelit.

Ndërsa Samiu shtoi duke mbushur gotën:

— Ja, si ky kam parë edhe në nja dy ndërmarrje në qytet, Fatri, — dy-tre veta, që e kanë detyruar kolektivin të punojë tërë natën.

Por ndërkaq Abedini ishte larguar. Ne vazhduam punën tonë në tryezë. Samiu i ngrinte dollitë me gota plot. Në fund të tre nisëm një këngë nën zë...

Vonë, kur s'kishim më vend, mbërthyem shpatullat pas dyshekëve që të çanin hundën me erën e trëndelinës. Fatriun e ka zaptuar qetësia fshatare dhe nuk do të këmbejë asnjë fjalë pas darkës së shijshme... Ra në shtrat shumë i kënaqur!

Gjumi na liroi kur dielli ishte ngjitur lart një dy hostenë. Samiu shprehu dëshirën që të niseshim me të ngrënë drekën. Mirëpo nënë Hasimeja, kur na solli kafen, na tha edhe porosinë e Abedinit:

— Abedini erdhi, por nuk ju kishte liru- ar gjumi, duket se rruga dje ju ka lodhur, e

flamosura. Atij i erdhi keq t'ju zgjonte. Piu një gotë djali i nënës dhe iku. Më porositi dytri herë ta pritni një çikë, se, siç më tha, edhe pak kishte për të vaditur dhe do të vinte menjëherë. Ju ka bërë nëneja një çikë mëngjes, hani atë dhe dilni... Fshatin e kemi të bukur, ta ka ënda të vish në këtë stinë!... Darkën do ta keni darkë, jo si mbrëmë, që u turpërova, unë korba. Hë, ju bëftë nëna kurban se ju ka nëna si Abedinin...

Përgjegjësi im, me të dëgjuar fjalët e plakës dhe porosinë e Abedinit, u kthye i tëri nga unë dhe me zë të fortë më urdhëroi të shkoja e të bëja gati makinën.

— Po pse, mor të uruar, kur paskeni pasur makinë, pse nuk e sollët te shtëpia, që të kisha ngarkuar me të një barrë dushk, se Abedini më ka lënë pa një degë gjethi! — tha plaka papritur. — Tani kot që e merr... Unë nuk kam as kohë, as nusen e kam në shtëpi. E dashkërkeni Abedinin, ju, more bij! Ik merre shpejt makinën, të keqen nëna, se do të shkoj vetë të pres ca të njoma. Ja, këtu matanë kësaj kodrës është korija me dushk e shkozë...

— Do të shkojmë, nënë, do të shkojmë, — ia preu fjalën Samiu, që ndryshonte fytyra-fytyra. — Nuk është për atë punë makina... — Patriu është prishur në fytyrë dhe nuk ia ka qejfi të dëgjojë fjalët e plakës.

— Ç'është ai llaf që thua, mor djalë!... Ju nuk ikni sot nga shtëpia, sikur të bëhet game-ti — u hodh plaka. — Mos u mërzitët se ju kërkova makinën? ... Nuk e dua makinën, vetëm ju mos ikni. Ka kafshë-kooperativa plot.

— Do të ikim, nënë...

— Jo, nuk do të ikni.

Ata i zgjatin dorën nënës, por ajo i fsheh të sajat mbrapa kurrizit. Me vështirësi u takuan e u ndanë me plakën.

— Më tjetër herë këtë marifet mos e bëni. Të ikni pa u përcjellë me djalën, kjo... nuk ka anë e qoshe! — shtoi plaka, kur ne dolëm nga porta e madhe.

Në kthim, të dy e kanë mbyllur gojën dhe nuk flasin. Tek hyjmë në qytet, Patriu thotë vetëm kaq:

— E njohëm edhe Abedinin tënd, o Sami...

dëgjoi të qortë në të tjerë...
 në bankat e shkollës së mesme,
 papritur gëzimi kishte hapur derën tejteje,
 duke prishur monotoninë e zakonshme të mbrëmjes.
 Dhe kishin të drejtë të gëzoheshin burrë e grua!
 Tanushit i ishte dhënë e drejtë studimi,
 edhe pse ai kishte mbaruar majën e shkollës.
 Sipas tij, Tanushit, kjo e drejtë i takonte më parë,
 por ishin bërë pengesë dy kolegët e punës,
 thjesht për sedër profesionale.

Mobilja e fundit

Në apartamentin trembëdhjetë, ku banonte Tanush Mani me të shoqen Fatime, njohur e lidhur që në bankat e shkollës së mesme, papritur gëzimi kishte hapur derën tejteje, duke prishur monotoninë e zakonshme të mbrëmjes. Dhe kishin të drejtë të gëzoheshin burrë e grua! Tanushit i ishte dhënë e drejtë studimi, edhe pse ai kishte mbaruar majën e shkollës. Sipas tij, Tanushit, kjo e drejtë i takonte më parë, por ishin bërë pengesë dy kolegët e punës, thjesht për sedër profesionale.

Ndërsa Tanushi kishte humbur në thellësitë e së ardhmes, e shoqja i çuquriste plot gëzim e shpresë, se atij, Tanushit, më në fund do t'i jepej vendi që meritonte, fill pas mbarimit të studimeve. Ta njihnin mirë kush ishte...

— Ç'më rri kështu i murrëtyer, se nuk të shoh dot, — e përkëdheli e shoqja teksa ai meditonte. — Mori fund, u thye akulli.

— Po, po, mori fund, por më ha inati, se po ta kisha kryer më parë këtë studim, nuk do të isha këtu ku jam, — foli Tanushi i mër-

zitur. — Thuaj, a mund të bëjë tutje njeriu me kolegë pune si Miltoja e Pertefi?... Hë, fol, Fatime, për kokën tënde. Gëzohem që vete të vazhdoj shkollën, por më shumë më gëzon fakti që shpëtova një herë e mirë prej tyre. Vajtjen në shkollë e kishin në dorë ata, por kthimin, ëhë... dikasteri, o Fatime! — dhe mori formë në kolltuk ashtu, si lëngu në enën e vet, duke tretur vështrimin te plepat e lartë jashtë dritares.

— Të kishin këtu dhe nuk ta dinin vlerën, le të të gjejnë tani, — e plotësoi Fatimja.

Fjala sillte fjalën. Vonë gjumi e këputi fillin e gëzimit, por sihariqi për shkollën e Tanushit që përhapur tashmë nëpër shkallë, hyrje, pallat e lagje.

Pasditeve shkalla tre ziente më shumë sesa shkallët e tjera, sa herë që dukej Tanushi.

— Pas gjithë asaj shkolle që ka bërë, Tanushi shkoka përsëri për studime.

— Ai do të kishte vajtur më parë, por e pengonte njëfarë Milto. Ishin në thikë me njëri-tjetrin në punë.

— Pas mbarimit të kësaj shkolle, për degën e tij nuk paska më tutje, u bëka doktor, moj!

— E ku do të bëjë shkencë ky Tanushi këtu? Të ishte në ndonjë qytet të madh, hajde de, por jo këtu...

Të tilla muhabete tirreshin në adresë të Tanushit. E shoqja, sa herë që i jepej mundësia, futej në llaf, dëgjonte në fillim e heshtur, pastaj thoshte me krenari femërore, «Tanushi im nuk vjen më këtu. Do të shpërngulemi; por ama, disa shoqe unë nuk kam për t'i harruar kurrë, kudo që të vete, disa të tjera... — dhe

tundi kokën plot kuptim. — Tanushi jo vetëm që e zotëron profilin e tij, por bën edhe shpi-
kje. Mirëpo puna e mirë bëhet me shokë të
mirë, jo me...»

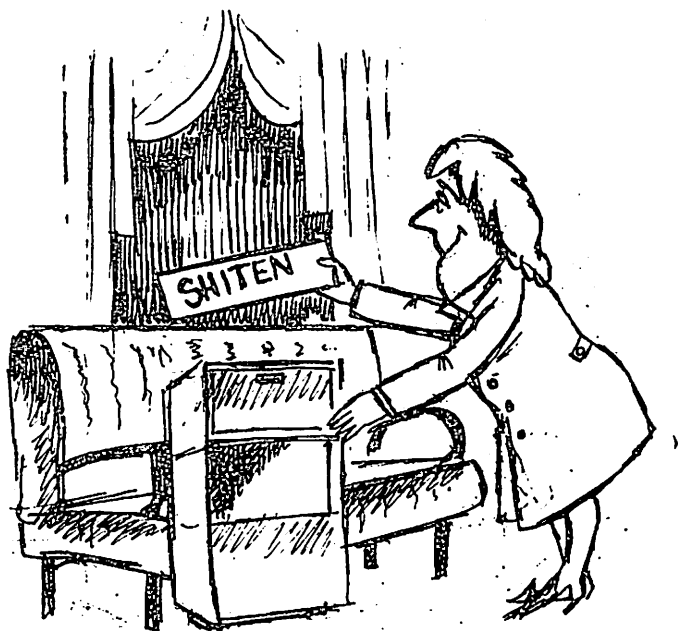
Tanushi u nis për të ndjekur studimet,
Fatimja vazhdonte punën e saj në apartamen-
tin trembëdhjetë. Fjalët për të ikur ajo i ki-
shte çuar derë më derë. Ca vinin për t'i shpre-
hur keqardhjen, ca vinin për të kaluar kohën
e lirë, ca...

— Të bukur i ke këta kolltukët, Fatime,
— i thoshte një ditë Afërdita, komshia që rrin-
te sipër tyre. — Më pëlqen shumë ngjyra e
copës, pale rimesoja.

— Të bukur i kam, Dita, — përgjigjej
Fatimja. — I porositëm me Tanon në Pogra-
dec, kur bëmë muajin e mjaltit. Kamë kaq vjet
dhe, siç e sheh, s'e humbasin freskinë. Gjithë
ata që vijnë te ne, kështu thonë. Dhe nuk ja-
në dokudo, por njerëz me sy estetik, me shije.
Ti, Dita, meqë të kam pasur gjithmonë si mo-
tër dhe nuk më ke fshehur gjë në zemër, po
të duash, merri, meqë të kanë hyrë në qejf.
Unë do të iki dhe atje ku do të vete do të blej
të rinj.

— Unë i kam të mitë, por këta, të them
të drejtën, më pëlqejnë shumë... Mobël për me-
rak, Fatime!

— Po pse, moj, nuk e di unë që i ke ti!...
Gjeju anën atyre dhe merr këta. Sa për paza-
rin, mos ma zër në gojë, më jep sa të duash.
Nuk prishem unë me ty për pesë copë dërra-
sa... Nuk dua të marr asnjë mobël nga shtë-
pia kur të iki, do t'i shes dhe do të blej të re-
ja atje ku do të vete. Prandaj, po deshe ndo-
një gjë tjetër, më thuaj. Për lekët pres.

Shitja e kolltukëve bëri bujë në pallat. Bujën e shkaktoi më shumë çmimi i lirë i shitjes. Ndërkaq goja e Afërditës kishte bërë punën e saj. Pas kolltukëve i erdhi radha gardërobës:

— Urdhëro, moj Donikë, urdhëro! — e priti me mirësjellje Fatimja. — E harrove më duket shoqërinë që kemi pasur dikur.

— Jo, Fatime, unë të kam pasur dhe të kam shoqe. Sikur na kanë larguar pak hyrjet, po megjithatë unë ta gjeta derën... Sa më ka ardhur kur dëgjova që do të na ikësh që këtej!...

— Po kështu e ka jeta, moj motër. — Të ndan

nga njerëzit e zemrës... Tanushi, siç e ke marrë vesh, shkoi për studim special dhe pas mbarimit nuk vjen më këtu. Po kudo që të jemi, unë nuk do të të harroj. Të kam pasur shoqe për kokë.

— Këto ka shoqëria, moj Fato. Lum kush mbahet mend për të mirë. Njeriut i hahet fjalla, por jo mishi... — dhe aty për aty ajo nisi të përlofej.

Fatimja e vazhdoi gjatë muhabetin, por tjetra me marifet e hodhi fjalën te mobiljet e dhomës.

— Për gardërobën e ke fjalën, Donika?

— ...

— Mos të të vijë rëndë, po hape gojën. Në qoftë se ke dëshirë, merre që tani. Prishem unë me shopen për një gardërobë!... Atje ku do të vete, do të bëj një për merak... E gëzofsh! — i tha ajo dhe i dha dorën. Kështu edhe gardëroba mori rrugën e kolltukëve.

Disa herë gjatë studimeve Tanushi gjeti kohë dhe erdhi në shtëpi. Në një prej këtyre herëve ndenji jo pak kohë i hutuar duke pritur të hapej rruga e shkallës së tij. Dëgjonte zërat që vinin nga kati i tretë:

— Kujdes prapa, mos gërvishtet, të keqen vëllai!...

— Mos u bëj merak, se i kam vënë rrobën, — e qetësonte një zë femre.

— Pasqyra, aman!...

Bufeja dhe pas saj një pasqyrë tualeti hapën rrugën në shkallë. Nga lart u rrokullis një zë:

— I gëzofsh, Miçoo!

Tanushi nuk e pati vështirë të njihte zërin e së shoqes. Këmbët, që iu drodhën pak, vazhduan të ngjitnin shkallët kundër dëshirës së tij. Fatimja u habit me ardhjen e papritur të të shoqit, por e mblodhi veten shpejt duke i qeshur e gëzuar. Ai i hodhi një sy apartamentit. Dhomën e gjumit Fatimja e kishte zhveshur krejt. Vetëm në krevatin ku kishte rënë nuse nuk kishte vënë dorë. Duke vërejtur të shoqin që ndryshoi pamje, Fatimja pyeti:

— Më duket se u mërzite, Tano... Mos u shqetëso, por shiko të dalësh mirë atje ku ke vajtur, — dhe i shkoi krahun duke e parë në dritë të syrit, — mos u mërzit, se do t'i blejmë të gjitha të reja, kur të vemi në kryeqytet. Ja tek i ka paratë Fatua jote, — i tregoi çantën e zezë e të shkëlqyer, me zymbyl të bardhë në mes.

— Unë e di, moj Fato, që ti nuk gabon kollaj, por të mos kishe shkuar kaq larg! Të mbaroja njëherë studimet... — foli Tanushi qetë-qetë, duke u ulur në krevat. Ishte hera e parë që Tanush Mami nuk rrinte në kollfuk që nga dita që kishte krijuar familje. Mëndimi i largimit ia zbuti tronditjen e çastit.

— Hajde dalim shëtitim ca, — tha e shoqja, si kishin këmbyer bashkë shikime e fjalë.

Një ditë edhe shkolla mbaroi dhe Tanushi u kthye pranë familjes. Ai ndiente kënaqësi e krenari bashkë, sepse studimet plotësuese, rruge e rëndësishme për të ardhmen, u kurorëzuan me sukses. Diplomës së tij i ishte shtuar edhe një «bijëzë». Të dyja ato tregonin kush ishte Tanush Mani. «Një gjë është e sigurt, — mendonte ai me vete, — tani nuk mund të më ndalojë njeri që të iki prej këtej.»

Apartamenti, shkalla, shihnin një Tanush tjetër, një Tanush më të plotë. Çdo ditë dilte me të shoqen në shëtitore dhe priste me padurim vendimin e largimit. Nuk ishte e paktë zilia e komshinjve kur shikonin çiftin Mani.

— Ne nuk i njohim njerëzit, mor shok, — i thoshte dikush bashkëbiseduesit të tij. — Këtë Tanushin, që ka dalë me të shoqen, na e morën lart...

— Që është i zoti, është i zoti. Ka bërë dy shkolla dhe ka mbaruar shkëlqyer, — ia kthehte tjetri. — I urtë dhe i qetë. Ne habiteshim pse nuk na vinte asnjëherë në mbledhjen e lagjes!... Por kishte të drejtë, o, tjetri. I duhej koha për të studiuar. Të tillëve u del tymi vonë.

— Thoshte mirë e shoqja, që Tanushi jo vetëm e njeh mirë profilin e tij, por është edhe krijues. Ka në dorë një material të rëndësishëm që për së shpejti do të botohet. Të mësojnë edhe të tjerët nga ai.

• Nuk vajti shumë dhe një ditë, në të errur, një makinë e mbuluar, në të dy krahët e së cilës ishte shkruar bukur «Mobileni», frenoi para shkallës tre. Nga dritaret e pallatit u zgjatën koka dhe u hodhën fjalë:

— Ja dhe Tanush Mani na iku...

— Kushedi kush do të na mbijë në hyrjen e tij... të vjen ndonjë grindavec dhe hajde merru vesh me të.

— Ah, vetëm Tanushi të mos ikte... E kishim të mirë.

— Të lumtë, or Tanush, të lumtë!...

Ndërsa lart vazhdonte shqetësimi dhe entuziazmi, Tanushi me Fatimen dolën nga kabi-

na e makinës dhe bashkë me shoferin hapën anët e karrocërisë. Një bufe e punuar bukur u ul ngadalë përtokë. Tanushi me ca komshinj e ngjitën lart në katin e tretë, në hyrjen trembëdhjetë. Pas vinte kokulur Fatimja, që mbante në njërin krah xhakëtën e të shoqit dhe në tjetrin çantën e zezë me zymbyl të bardhë. Tanushi kishte marrë emërimin: do të punonte përsëri me Milton dhe Pertefin.

Pacienti i vështirë

Sanitarja, me bluzën e bardhë borë, në atë trupin e saj të hollë e të shkurtër, me kapucin e ulur deri te vetullat e zeza, çeli derën dhe i tregoi krevatin në të cilin do të shtrohej.

Para trupit të tij të gjatë e të mbushur, me bark të kërcyer e gushë të rënë, me kokë të vogël të mbuluar nga një kapele e shtrenjtë stofi, nën të cilën vështronte një fytyrë e gjerrë e tërë ynë me ca veshë të vegjël e me pak qime, sanitarja dukej si një zog pa mbrojtje.

— Dhomë tjetër nuk ka? — pyeti i sëmurë, duke hedhur një vështrim të shpejtë përreth.

— Dhoma të tjera ka plot, por si kjo nuk gjen, — iu përgjigj sanitarja. — Siç e sheh edhe vetë, është shumë e pastër dhe dyvendëshe. Shtrojmë rrallë këtu. Këtë të sëmurin tjetër e ke të urtë dhe nuk të shqetëson fare.

— Nuk shaj dhomën, as kolegun që është këtu, por... krevati që është larg dritares sikur më ngacmon, — tha ai dhe prishi fytyrën.

— Ç'është e drejta, unë jam një çikë kararsës, shoqja...

— Po ç'të të them unë! — mblodhi supet sanitarja. — Po të dëshironi, ju shtroj edhe në dhomë tjetër, por unë u mundova për mirë. Që nga dhoma trembëdhjetë e lart janë bosh, por katërvendëshe dhe do të keni bezdi, kështu që këtu...

— Do të jem më mirë, — ia preu fjalën i sëmuri, duke buzëqeshur. — Po... ky i sëmuri tjetër ka ditë që është shtruar? Mund të qëndrojnë gjatë?

— Po si t'ju them unë.. Ajo është gjë që s'dihet.

— Mirë, mirë.

— Atëherë, mua më falni një minutë, sa t'ju sjell sendet që duhen, — tha sanitarja dhe doli nga dhoma.

Ai erdhi rrotull nëpër dhomë, duke tundur kokën e duke mbledhur buzët, vështroi dytri herë në dritare dhe vonë u kujtua që aty pranë tij ndodhej një i sëmurë tjetër, me sytë hapur, prandaj e pyeti:

— Hë, ç'thotë sëmundja, të ka vënë poshtë, apo po e vë ti poshtë?

— Ç'të thotë, — ia priti tjetri me ngjysmë zëri. — Jam më mirë, gjynah të ankojem.

— Nga se vuan?

— Ulçera.

— Ulçera!... Ah, ç'sëmundje e poshtër!... Unë nuk e kam hequr, por më kanë thënë të tjerët që e kanë; nuk të lë të ngopesh me bukë... — tha tjetri dhe i dha një vështrim mëshirues, që të shtruarin as e ngrohu, as e ftohu. — Atëherë le të njihemi: quhem Fejzi Hamzai, nëpunës, me tension.

— Të lartë, apo të ulët e ke tensionin? — pyeti i shtriri, të cilit i dukej vetëm koka, sepse trupi i ishte vithisur nën shtresat e krevatit të butë. — Nga pamja më dukesh me të ulëtin.

— Ha-ha-ha! — qeshi tjetri dhe lëvizi nëpër dhomë. — Nuk merrke vesh nga tensioni! Unë kam tension të lartë, more... si ta thonë emrin?

— Dane. Dane Likaj.

— Dane!...

Në derë u dha sanitarja që i dorëzoi të sëmurit sendet e nevojshme të shtrimit. Ajo hodhi hapin të dilte përsëri, po trupi i bëshëm i një gruaje të sapoparfumuar, me një varëse-flutur mbi bluzën e bardhë e të fryrë, i zuri rrugën. Në të dyja duart i vareshin dy trasta të punuara me shije, të mbushura deng. Nuk e la sanitaren të dilte nga dhoma, por iu kthye aty për aty:

— Ti, shoqe, merri ato që ke sjellë dhe jepja ndonjë të sëmuri tjetër! Për Fejziun kujdesem vetë. Ato që i duhen, i kam këtu, — dhe i tregoi me kokë çantat.

— Po...

— Lëri po-të, e di unë më mirë se ti e ndonjë tjetër si ti, — shtoi gruaje.

— Është gruaje ime, shoqja sanitare, Gjylua, — foli Fejziu, duke buzëqeshur.

— Përdorimi i sendeve vetjake ndalohet me rregullore, — tha sanitarja.

— Si the, moj?!... Ndalohet përdorimi i sendeve vetjake në spital?!... U, ç'më bëre për për të qeshur. Pse, moj, ato pizhame që ke sjellë ti do të veshë Fejzua im?!... Pse, moj, atë gotë e atë lugë do të zërë Fejzua im?! Jo,

moj shoqe, jo, se jam gjallë unë, e, të lutem shumë, mos më shqetëso, se më ka shqetësuar shtrimi i tij sa s'ka ku të vejë më...

Sanitarja nuk foli më, por doli duke lënë sendet e sjella te fundi i krevatit të Fejziut. Me ndihmën e Gjylos Fejziu u zhvesh dhe u vesh. Kur sapo bëhej gati të futej në shtrat, Gjyloja e kapi për krahu.

— Duro, mor Fejzo, se do të kesh kohë të shtrihesh sa të të dhembin brinjët, duro sa të hap çarçafët që kam sjellë nga shtëpia. T'i kam hekurosur për merak.

I shoqi buzëqeshi i kënaqur.

— Tani, Fejzo, unë po dal, — tha gruaja, si kishte rregulluar krevatin mirë e mirë. — Kokën ma ke pak ulët, por do të të sjell jashtëkun tënd. Mos u shqetëso për asgjë, vetëm bjeri prapa shëndetit. Unë do të jem këtu sa herë të duash ti. Shokët dhe miqtë do ta mësojnë shpejt që ti je shtruar dhe do të vijnë të të takojnë. Bëj çmos të jesh sa më i qetë, që tensioni të mos gjejë të çarë ku të të ngacmojë. Mirupafshim!

Gjyloja kapërceu pragun e derës e përcjellë nga buzëqeshja e të shoqit. Ai ndenji pak në heshtje, pastaj iu drejtua të sëmurit tjetër:

— E pra, more shoku Dane, unë vuaj nga tensioni i lartë. Sëmundje që të telendis dhe që kërkon qetësi. Po ku të lënë të qetë pa... Kam dy ditë që vij rrotull në spital dhe sot mezi iu mbush mendja mjekëve të më shtrojnë. Më dëgjon, apo jo?...

— ...

— Tensionin e lartë, o Dane...

Ai ia shkoqiti tjetrit hollë-hollë të dy llojet e tensionit. Ky ndihej ngushtë, se Fejziu

nuk linte radhë për të folur dhe aq më tepër t'i ndërhyje në fjalë.

Ditët shtynin njëra-tjetrën, Fejziu herë ishte mirë, herë bëhej keq dhe niste të qajej.

Shtrimi i tij kishte shqetësuar shokët, të afërmit e miqtë... Dhoma dymbëdhjetë rrinte plot. Një hynte, një dilte. Kishte raste që krevati i tij mbante edhe katër-pesë veta, të cilët shtronin muhabet me Fejziun për gjëra nga më të ndryshmet. Kur binte fjala për futbollin, atëherë muhabeti nuk kishte të mbaruar...

Fejziu i priste e i përcillte vizitorët tërë respekt. Ata kalonin pragun e derës, ai çambalazhonte të sjellat dhe shënonte në një fletë, të cilën e mbante në xhep të pizhameve.

Në dhomë nuk ka vizitorë të tjerë përveç Gjylos. Ajo e pyet si ka qenë dhe si ndihet e pastaj thotë:

— Nuk më fole, mor Fejzo, kush ka ardhur të të shohë?

— Plot kanë ardhur, Gjylo, plot... Nuk e sheh si është mbushur komodina!

— Po mbaji mend, se është borxh për të larë, Fejzo i dashur.

— E kam merak vetë atë punë, Gjylo. Bile kam mbajtur edhe shënime në një fletë.

— Të lumtë! — Gjylos i ndriti fytyra nga kënaqësia. — Më thuaj ndonjë me emër që të ka ardhur, Fejzo.

— Po, ja, ditën e parë erdhën Seferi, Hamiti me të shoqen, Koçua, Myfaretja...

— Myfaretja?!...

— E, moj, Myfaretja e Rifatit, — ia ktheu Fejziu me zë të ulët.

— Po si e pranove ti Myfaretin?! Ajo nuk vjen se i dhimbsesh ti, por vjen të të shohë se

në ç'gjendje je, se ashtu kënaqen ajo e Rifati!... Ti e di si kemi shkuar me të kur kishim hyrjet afër. Apo harrove?!

— Ç'flet, moj Gjylo, kështu?!

— Unë kështu di të flas, por pa më thuaj, çfarë të solli?

Fejziu nxori listën nga xhepi i pizhameve.

— Myfaretja, Myfaretja... Ka sjellë biskota pesëlekëshe me gjalpë.

— Biskota pesëlekëshe?!... Po pse, fëmijë je ti, o Fejzi, që të të sjellë ajo zuskë biskota! E sheh që të ka ofenduar?... Mos e zër më në gojë, se shkoi deri atje ku nuk mban më. Folmë për të tjerët!

— Të thashë, plot kanë ardhur.

— Po kush janë këta plot?

— Gjylo, lëre këtë muhabet, se nuk ndihem mirë...

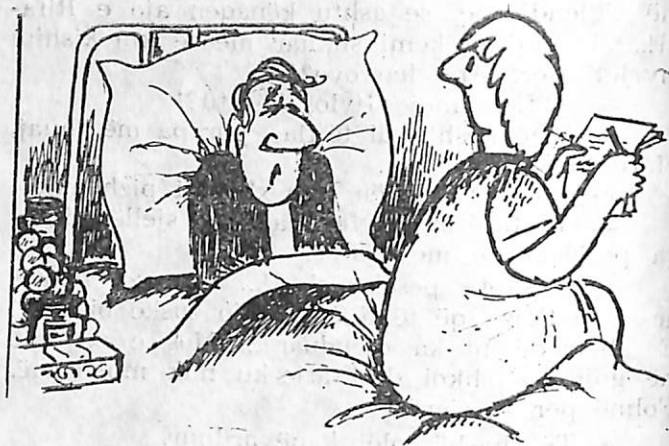
— Pa sille këtu listën ta shoh vetë.

Ajo ia rrëmbeu fletën nga dora dhe nisi ta vështronte në heshtje. Fytyra i ndryshon herë pas here, sipas emrave që lexon.

— Të paska ardhur edhe Haliti, ë? — pyeti ajo. — Po, po, duhej të vinte, dhe jo një herë, por tri e katër herë. Të mirat e Gjylos ai nuk i lan dot sa të jetë gjallë... Po kjo Tatjana, që të paska ardhur dy herë dhe të paska sjellë mish të pjekur, kush është, more Fejzo?...

— Është një shoqe e punës, Gjylo, shumë e sjellshme dhe me kulturë, gruaja e ...

— Nuk dua të di se kush e ka, por i thuaj, me marifet e kam fjalën, që s'është nevoja të merakoset kaq shumë, ka kush kujdeset për burrin e saj... Qenke keq për të ngrënë ti, që të sjell mish të pjekur ajo?... Po këta shoku M. dhe shoku S. kush janë?

— Janë eprorët e mi.

— Po pse u ke vënë nga një pikëpyetje?
Fejziu e pa nga toni i së shoqes që pyetjes
nuk i shmangej dot.

— U kam vënë pikëpyetje, Gjylo, se ata
nuk sollën gjë.

— Hajde, Fejzi, hajde, ç'bluan!... Po pse,
mor, nuk je i kënaqur ti që të kanë ardhur, por
dashke të të sjellin edhe për të ngrënë! Po ta
fal këtë gabim, Fejzi, se je i sëmurë, pa të ishe
në shtëpi, dija unë. Po ku ka peshqesh më të
mirë se kur të thonë bota që Fejzium e vizituan
në spital edhe shokët N. e S?... Të është bërë
nder, Fejzi, prandaj hiqmi këto pikëpyetje!

Ai as foli as lëvizi.

— Po Ferit Dulja nuk ka ardhur?

— Jo, Gjylo, akoma, por do të vijë patjetër.

— Turp të ketë që nuk ka ardhur deri ta-
ni! I harroi zoti Dule kokat e pjekura dhe shi-
shet e verës që i sillnim unë e ti... kur ishte i

shtruar në spital para dy vjetësh. I lumtë, se e hodhi lumin dhe tani bën sikur nuk di gjë... Po s'vajta në shtëpi, ta bëj leckë, mos më thëncin Gjylo!

— Joo, Gjylo, mos e bëj atë gabim, — foli i tronditur Fejziu.

— Mos bëj gabim the?... Do të bëj krushqi me të?!

— Po deshe, Gjylo, lëre atë listë tani dhe na thuaj ndonjë fjalë tjetër.

— Prit edhe një çikë sa të shikoj ata që të kanë ardhur sot... Shiko, shiko kush paska ardhur! Andon Thimua...

— Ç'është ky Andon, moj Gjylo, se unë mezi arrita t'i shënoja dhe emrin. Foli shpejt...

Gjyloja shkëputi vështrimin nga fleta dhe iu drejtua të shoqit:

— Andoni është një shoku im, Fejzi, i ka shokët të rrallë. Shumë i sjellshëm dhe me kulturë... Flori e ka shpirtin.

— Aman, Gjylo, mbylle atë fletë, se unë nuk po e ndiej veten mirë, — iu lut ai me zë të ulët.

— Edhe unë nuk po ndihem mirë nga disa që të kanë ardhur, jo më ti, që ke edhe atë të flamosur tension, — ia priti Gjyloja, që nuk kishte nijet të shqitej nga fleta.

Fejziu me vështirësi zgjati dorën dhe shke-li pullën e ziles që ishte te koka e krevatit.

Në derë u dha infermierja e shërbimit. Ajo iu afrua, i mati pulsën dhe doli. U kthye pas pak e shoqëruar nga një mjek. Ai i mati tensionin, e kontrolloi mirë e mirë dhe më në fund tha:

— Ti ke qenë mirë nja dy ditë, Fejzi, ç'pate?...

— Edhe në shtëpi, doktor, herë është mirë, herë bëhet keq, — shpjegoi Gjyloja, me shënimet e Fejziut në dorë.

— Bëji një qetësues, — i tha mjeku infermieres dhe u drejtua nga i sëmuri tjetër.

— Kur mendohet të dalë Fejziu, doktor? — pyeti Gjyloja.

— Fejziu duhet të rrijë edhe ca ditë i qetë, — iu përgjigj mjeku. — Ai ka nevojë për qetësi.

— Qetësia të shëron, doktor, — tha Gjyloja. — Kushedi sa herë i them të mos shqetësohet për asgjë, po ai nuk më dëgjon.

Për kokën e Bidos

Zyrat e ndërmarrjes sonë ishin nën strehën ku punonte edhe File Zenka, burrë bojëlli, sa i gjatë i gjerë, i prerë për kalem e zyrë. Themi ku punonte, sepse koha na ndau. Ka muaj që nuk e kemi parë në zyrë, por shprehja e tij «për kokën e Bidos» ka mbetur edhe sot e kësaj dite që po flasim për të.

Filja vinte e ngulej në zyrën tonë dhe kujtohej të ngrihej vetëm atëherë kur nuk kishte më për të thënë nga ato që nuhaste andej-këndej. Ai hynte tërë qejf në muhabet; t'i hynte punës e kishte shumë të vështirë. Sa kapërcente pragun e zyrës sonë, hidhte përshëndetjen:

— Mirë se ju gjej, industria e kalemit!

Këto fjalë të huajtura diku, na i lëshonte neve të treve, që punonim në llogarinë e ndërmarrjes.

Shifrat nuk na lejonin as të kruanim kokën, si i thonë fjalës, por nepsit të Files, thjesht për muhabet, nuk po i gjenim dot ilaçin. Shpesh, Metja, kolegu ynë i punës, me një humor të ëmbël si ai, i lutej që të dukej rrallë nga zyrat tonë dhe të shikonte punën në ndërmarrjen e vet, por Files më mirë t'i hiqte shëndetin e tepërt,

sesa të drejtën e ardhjes e të llafit. Kur e shikonte që Filja nuk kishte ndër mend të lëshonte karrigen, atij i dhimbsej dhe i hidhte ndonjë «mizë», që ky t'i derdhte ato që e mundenin përbrenda.

— Hë, File, ç'do të na thuash ndonjë të re sot?...

— Shumë gjëra ka për të treguar, Mete, — e niste muhabetin Filja, — por ju, o derëzinj, u mykët me këto të flamosura shifra... Nuk dini se ç'bëhet e ç'ndodh rreth e rrotull... Bota po bëjnë qejf dhe qejf me majë bile, kurse ju... ëhë, mbaruat. Unë, edhe tetë e nëntëqind të më japin rrogën, këtu te ju, nuk pranoj të vij kurrë. Po tundin zinxhirin bota, o Mete, dhe kur vjen fundi marrin më shumë se ti e se unë.

— Na trego ndonjë taze, File, që meriton të dihet, — e shponte Metja, ndërsa bënte veprime në makinën llogaritëse dhe i hidhte të dhënat e saj në një bllok të madh. — Dy fjalë nga goja jote, File, do të na çlodhin...

— Po ju s'më dëgjoni, pa unë ju mbaj me fjalë derisa të mbarojë orari i zyrës.

— Të dëgjojmë, të dëgjojmë, po hë, fillo!

— Më taze, o Mete, dhe juve duhet t'ju ketë rënë në vesh, por unë e di në tëmët, është rënia e Nezirit nga karrigia, — thoshte Filja, duke na vështruar të tre me radhë për të parë efektin.

— Neziri?!... — hidhej Metja.

— Ma mori të keqen... Atë shef unë nuk e honepsja dot. Po nuk kishte mbledhje, mor, mbledhje, ku të mos e lavdëronin... Neziri e do punën... Neziri i tillë e Neziri i atillë. Neziri ia di punës, prandaj edhe të tjerët duhet të marrin shembull prej tij... Ke parë ti... punon kështu, punon ashtu! Le të shkojë të punojë tani

në fshat sa t'i dojë qejfi, se na plasi shpirtin... Dale, të shkretën, njeriu ka nevojë të çlodhet, të dalë njëherë tutje, të ulet të këmbejë dy llafe, jo ngrysu e gdhihu në punë si Nezir Dalipi!...

— Nuk më besohet ta heqin Nezir Dalipin, o File, — shtonte fjalë Metja. — Sa për punën, Nezirit nuk ke ç'i thua!... Ai i ka shokët të rralë.

— Për kokën e Bidos, që atij do t'ia mbathin opingat... Dhe ku pa?... në kooperativën më të dobët të rrethit tonë, — u hodh Filja. Atë «sa për punën nuk ke ç'i thua», mbaje për vete, o Mete. Punën e bëjnë të tjerët, kurse ai merr namin... E di ti atë shprehjen: «Dhitë e dhentë e Zeres, nami i Hasan Qeres»?...

— Nuk na the gjë këtu, o File, — e ngiste prapë Metja, që të nxirrte të tjera. — Neziri nuk lëviz kollaj!...

— Për kokën e Bidos, që do të lëvizë, si një e një bëjnë dy, — kërcente Filja i skuqur në fytyrë.

— Ndonjë tjetër, ndonjë tjetër, se këtu nuk na the gjë, File, — hidhte zjarr në kashtë Metja.

— Ç't'ju them unë... ju s'më besoni!...

— Të besojmë, të besojmë, po nisja!...

I këputur nga e treguara e parë, ai fillonte menjëherë të dytën, sikur ta kishte bërë gati me kohë.

— Për Nezirin nuk më besoni, po për Lirinë e Myftarit, atë tornitoren, që gjoja na «çpikërka», e keni marrë vesh që e bëjnë drejtoreshë në vend të Batos?

— Lirinë e Myftarit drejtoreshë në vend të Batos?!... — thoshte i habitur Metja, duke vënë majën e lapsit në gojë. — Nuk ka mundësi të bë-

het kjo, File. Liria e Myftarit është gjysmë njeriu... Nuk bëhet drejtoreshë një e humbur si Liria!... Ajo mezi qëndron në këmbë, jo pastaj të drejtojë atë ndërmarrje ku ka drejtuar Batua!

— Po nuk dinë se ç'bëjnë, mor Mete, pa edhe unë me ty jam. Liria mezi drejton veten, jo të drejtojë ndërmarrjen, po, për kokën e Bidos, ajo që thashë është e vërtetë... Liria e thatë e Myftarit, o Mete... Këtë mua ma ka thënë njeri i sigurt, që s'është dosido, por... i rëndë... Këtu do të jemi dhe do ta shihni. Vetëm Filja që nuk flet në tymb.

Prania dhe muhabetet e Files ne as na ngrohnin as na ftohjin, por betimi i tij «për kokën e Bidos» na bënte shumë kureshtarë. Ka plot njerëz që zënë be, për ta bërë të padyshimtë atë që thonë. Dikush vë emrin e babait, dikush vë emrin e vëllait, dikush të fëmijës, dikush... Filja kishte zgjedhur, për t'u betuar, kokën e Bidos... Për atë kokë ai betohej sa herë që vinte te ne, por se çfarë e kishte Filja Bidon ne akoma nuk e kishim mësuar.

Erdhi një ditë që Filja nuk po dukej më nga zyrat tona. Në punë ishim më të qetë. Metja, kur nuk i vinte ndonjë shifër atje ku i duhej, thoshte: «Për kokën e Bidos, s'të lë pa të gjetur, moj qene, dhe do të të vendos atje ku u duhesh shoqeve...»

— Shifra do të vijë që ç'ke me të, o Mete, por do të qe mirë të vinte edhe Filja, se ka ditë që na ka humbur, — fliste tjetri i kredhur në punë. — Nuk dimë shëndetin e tij, pa për të tjerat s'na ha shumë merak, se i bëjnë të tjerët.

— Do të ketë pasur ndonjë sebep me rëndësi, — thosha unë.

Filja vërtet kishte pasur sebeb. Më në fund ai e gjeti përsëri derën e zyrës sonë; pa u futur mirë brenda, lëshoi të zakonshmen: — Përshtëndetje industria e kalemit!...

— Mirë se na erdhe, i dashur File! — ia ktheu Metja e një të ngritur nga tryeza dhe e pushtoi mallshëm. Ishte hera e parë që Metja i varej në qafë. — Na humbe, i uruar!

— Filen kërkove, Filja të erdhi, o Mete, — tha shoku tjetër. — Nuk i thonë kot fjalës: zurre në gojë qenin, bëj gati shkopin...

— E di që më keni pritur, — tha Filja dhe, si e toku me të gjithë, zuri vendin e zakonshëm. — Keni shumë të drejtë që më keni zënë në gojë, se me të vërtetë humba. Po shpëtova në fill...

— Pse?!... — u habit Metja, duke na shkelur gjysmë syri.

— Kaluam një furtunë të madhe...

— Furtunë!...

— Furtunë, stuhi, — tha Filja dhe në fjalët e tij ndiem një farë çiltërsie. — Në ndërmarrjen tonë u bë një kontroll i rreptë, në kuptimin e vërtetë të fjalës... Filja u bë kaq, por kontroll më të fortë s'i kishte zënë syri. Kontrolli që nga lart dhe nga poshtë, o Metee. Po drejtorit tim t'i lash këmbët dhe t'i pish ujët... Është aq i zoti për punë, sa nuk ia gjen shokun atij, jo është vështirë ta krahasosh me ndonjë tjetër...

— As me Nezirin?

— Ti gjithmonë tallesh, Mete.

— Më vjen keq, File, kur ma merr për të keq...

— Drejtori im ata i mësoi për shumë gjëra që nuk i dinin fare... Po nuk dinë se ç'bëjnë, more Mete. Një nga ata të kontrollit, i tha në fjalë e sipër drejtorit tim se do të dilnin me

masa konkrete për disa shkelje, që na qenkan bërë në ndërmarrjen tonë... Si të përsëritura gjoja... Pa më t'i kthehet drejtori im dhe e mbyt me shkumë... Djalovina, më sa e hape gojën ti, që s'ishe atje, aq e hapi ai. — Vetëm shkruante në një bllok të kuqërremtë. Unë e kam parë shumë herë të nxehur drejtorin tim, se ai, ç'është e vërteta, është ca gjaknxehëtë, por si atë ditë kurrë!... Unë i njoh dhëmbë e dhëmballë drejtorit tim, se kam vite që punoj me të...

— Ke vite, ë?...

— Po, po, kam vite që e njoh. Ai ka ndërruar dy-tri ndërmarrje, por mua, kudo që ka vajtur, më ka marrë pas. Nuk e harroj unë mirësinë e tij, sa të vdes. E ç'punë kam bërë unë... — hedhje firme.

— Ke qenë dhe je bishti i drejtorit ti, File, ë? — pyeti Metja.

— Bishti nuk i ndahet kurrë sqeparit, se sqepari nuk e gdhend dot kurrë bishtin e tij, — tha shoku tjetër.

— Thoni si të doni ju, por unë, kudo që kam vajtur me të, e kam kaluar bukuri dhe nuk jam bërë uthull si ju mbi shifra e numra. Llogaritë i bëjnë të tjerët tek unë, kurse...

— Ti vë vulën, — shtoi Metja.

— Jo, mos më ngatërro, Mete, vulën e vë drejtori...

Atij i mbeti fjala në gojë, se në derë u duk një burrë i bëshëm, që pa frikë mund t'i jepje dyzet vjet.

— Llogari të mbarë, shokë! — foli ai dhe u takua me të gjithë. — A ju lodh puna?...

— Lodhemi dhe vjen e na çlodh edhe Filja me ndonjë llaf, — tha Metja.

— Epo për të vdekur kemi, o Mete, të shkretën, — ia ktheu Filja.

— Ti je Filja? — pyeti i ardhuri.

— Po, Filja jam, i tëri.

— Shyqyr që të gjeta, se kam dy orë që të kërkoj, më grise shojet e këpucëve.

— Si fytyrë e njohur më dukesh, po ulu të këmbejmë dy llafe, për kokën tënde, — iu lut Filja.

— Mos u bëj merak, se do t'i këmbejmë dy fjalë, por jo tani, se na pret drejtor Bidua në zyrë.

— Drejtor Bidua?!...

— Po.

— Po ç'punë ke ti me të, or shok?

— Unë nuk kam punë me të, por u bë një kontroll... dhe duhet të jeni të dy. Drejtor Bidua e ka shkelur një çikë hesapin, prandaj ti, File, tregohu i fortë, se sot në vend të tij do të emërohet një tjetër.

— Një tjetër?!... Po unë?! — pyeti Filja dhe u hodh më këmbë.

— Po ti e di, o File, po ra sqepari, bie edhe bishti, — tha Metja, duke buzëqesnur. — Shiko ndërro benë, se tani s'të pi më ujë, ta them si mik.

Firmë e parë

Kishte ditë e net të tëra që Nimeti s'ishte hiç në terezi. Gjendja e tij kishte shqetësuar grua e fëmijë. E hapte gojën vetëm kur hante kafshitën e bukës, edhe kjo, se duhej ngrënë, pa me oreksin nuk ishte në rregull, çdo gjë që hante i dukej bajate. Vendoste pastaj grushtin nën nofull dhe mendohej e mendohej në kolltukun tek prej lëkure. Herë pas here gruaja i afrohej pranë për t'i thënë ndonjë fjalë, por ai ia priste shkurt:

— Të lutem shumë, mos më shtjer çikë. Lërmë të qetë.

— Po ç'ke, more Nimet? Kur je ti kësh-tu, e tërë shtëpia është e mërzitur.

— Lërmë të qetë, hë, të lutem!

— Po mirë të thotë nëna, babi, — thoshte e bija, që vazhdonte vitin e tretë të shkollës së mesme. — Gjendja jote na shqetëson edhe ne...

— Çupë, mos më bëj moral mua, lërmë në hall!

— Po nuk bën keq të na thuash edhe neve

se çfarë halli ke, — i thoshte e shoqja me zë të butë. — Të mërzit puna a, shëndeti a, të kanë thënë ndonjë fjalë të keqe, a ta ka bërë borxh ndonjëri a... Ndaje me ne hallin, se mund edhe të të ndihmojmë.

— Babi është shembullor në punë. Ai ka në dorë tërë ndërmarrjen, — u hodh e foli i biri pesëmbëdhjetëvjeçar, duke u shtrirë në divan.

— Epo atëherë!...

Nimeti ndenji një copë herë gojëmbyllur e shikimtretur në tavan. Heshtja e pjesëtarëve të familjes dhe vështrimi i tyre lutës e detyruan më në fund të fliste:

— Mos u bëni merak, se nuk kam asgjë, vetëm se më ka shqetësuar pak drejtoresha ime, shoqja Nesli.

— Je zënë me të?! — pyeti gruaja menjëherë dhe u prish në fytyrë.

— Jo, moj, jo, nuk jam zënë, se nuk e ha Nimeti atë kokërr ulliri të zihet me një femër. Por shoqja Nesli së shpejti na ikën nga ndërmarrja.

— Shyqyr që ikën. Për ty bëhet më mirë dhe kushedi... mund të të bëjnë edhe drejtor, — tha e shoqja, e çelur në fytyrë.

— Po më të mirë se ti nuk ka njeri tjetër në ndërmarrje, o babi, — foli i biri, duke kthyer një faqe të librit, që po lexonte shtrirë. — Këtë radhë më duket se e sigurove vendin e drejtorit...

— Mbylle ti, pizeveng, — ia priti Nimeti. — Di ti se ç'bëhet! Të ngre dorën në mbledhje punëtori më i thjeshtë dhe të thotë: unë propozoj që në ndërmarrjen tonë drejtor të bëhet filani, pa të shohësh kur i del fjala... I propozuari ose e propozuara mund të jetë ndonjë shoqe e Neslisë,

që, më falni për shprehjen, nuk di të fshijë as qurrat.

— Këtë radhë nuk duhet të të lënë pa të propozuar, se për ty ishte fjala që atëherë kur u zgjodh ajo, Neslia, — foli gruaja, e çliruar tani nga merakun. — Fut ndonjë gojë, se me miq edhe shokë bëhen punët e mira. Radhën e parë, ata që u the, u bënë copë, të kujtohet apo jo?... Pavarësisht se vajti ashtu ajo punë.

— Mirë e ke ti, po kujt t'i thuash e si t'i thuash, moj grua?...

— Shokut Refat mund t'i thuash pa frikë e pa druajtje. Ti me të e ke grurë... Sa herë që na sheh në rrugë, nuk na lë pa takuar dhe pa na pyetur për shëndetin e për punën.

— Shoku Refat!... Më ka vajtur mendja edhe mua për t'i thënë atij, por...

— Një fjalë e tij peshon, Nimet. Nuk është dosido ai. — Një fjalë ai, një fjalë një tjetër dhe....

— Dhe hëp babi drejtor, — tha i biri.

— E di, moj grua. Kam ditë që i kam arrdhur rrotull, por ai rri gjithmonë me njëfarë Kasëmi, që ma ka qafën dy pëllëmbë dhe gjithë kohës zgjat kokën për të parë se ç'bëhet matanë lagjes.

— Kur nuk ke mundësi t'i thuash në kohë të lirë, shkoji në zyrë. Ai ka çdo ditë pritje. Ti mbarove duke u menduar.

— Shkoji, o babi. Asgjë të keqe nuk ka pse shkon e i thua, — u hodh e bija.

— Mirë më thoni. Do t'i shkoj në zyrë, se, fundi i fundit, këto janë edhe çështje zyrtare.

— E shikon si të ndihmoi mamaja, babi, — foli i biri, duke kruar hundën.

Gruan dhe fëmijët prej kohe i kishte mun-

dur gjumi, kurse Nimeti përpiquej në krevat; mendimi se kush do ta gëzojë vendin e Neslisë ia kishte bërë haram gjumin.

*
*
*

Nimet Çyçka ishte i tëri në tension. Orari i pritjes për te shoku Refat po afrohej dhe atij i shkonin e i vinin valë-valë mendimet. Kishte menduar mënyrën se si do t'ia shtronte problemin, kishte menduar fjalët e para, fjalët e fundit. Kishte menduar edhe përgjigjet e pyetjeve që mund t'i bënte ai. Vetëm një gjë nuk mund ta zgjidhte: si do ta gjente vallë? A do të ishte shoku Refat në të mira?!... Si do ta priste?... Një fjalë e mirë e tij i vinte kapak çdo iluzioni që mund të kishte ndokush tjetër në ndërmarrje.

U hodhi një vështrim të shpejtë të gjithë atyre që pritnin takim me shokun Refat dhe ndjeu kënaqësi; ata ishin larg tij, nga pamja dhe nga veshja. Nëpunësja e shërbimit thirri emrin e një gruaje që kishte radhën për takim. Nimeti e ndoqi atë me vështrim tinëzar dhe menjëherë iu kujtua drejtoresha e tij. Neslia. Ajo Nesli që ia kishte bërë mendjen çorbë. Nxori krehrin nga xhepi i brendshëm i xhaketës dhe u dha një krehje të lehtë flokëve të rrallë, ngjyer me solucion, edhe pse ende nuk kishte moshë për t'u zbardhur.

— Nimet Çyçka! — thirri nëpunësja e shërbimit, si kishin kaluar nja pesë minuta.

— Unë, — iu përgjigj Nimeti, nxori duart nga xhepat dhe kopsiti xhaketën monò.

— Urdhëroni!

— Le të hyjnë këta shokët e tjerë, unë...

— Ju keni radhën, prandaj...

Ai hodhi me të shpejtë hapat drejt derës dhe u fut para se të hynte nëpunësja. Qëndroi i ngri-rë para shokut Refat, duke e përshëndetur me një të përkulur koke, shoqëruar me buzëqesh-je. Donte t'i zgjatte dorën, por menjëherë i erdhi ndër mend: «kurrë mos ia zgjat dorën eprorit, në qoftë se nuk ta zgjat ai i pari».

— Uluni, — i foli Refati, tek e pa Nime-tin të ngarkuar me emocion si asnjëherë.

— Ju falemnderit, shoku Refat, po mirë jam edhe në këmbë, — foli ky i skuqur në fytyrë dhe e nguli vështrimin mbi nëpunësen që rrinte ulur përballë tij, me një stilograf në dorë, gati për të shkruar mbi një bllok me ka-pak të trashë.

— Ç'hall keni, shoku Nimet? — pyeti Re-fati, si e kishte detyruar atë të ulej.

— Unë nuk kam ardhur për ndonjë hall, shoku Refat, se asgjë nuk më shqetëson, por... thjesht për diçka shoqërore, — foli Nimeti, du-ke fërkuar duart i tronditur.

— Do të të dëgjoj me dëshirë.

— Po... — dhe vështrimin e nguli mbi në-punësen që ishte gati për të shkruar. — Unë e kam tepër shoqëror problemin dhe... kjo shoqja...

— Asgjë të keqe nuk ka prania e saj. Nimet. Ajo është shoqe pune, shoqe e mirë dhe mund të të ndihmojë më mirë se unë në problemin sho-qëror.

— Të më ndihmojë?!...

— Po.

— Ju falem nderit shumë, shoku Refat. Po ja, si të të them... në ndërmarrjen tonë, shoqja Nes-li...

— Drejtoresha?...

— Po, drejtoresha, shoku Refat. Shoqja Nesli është fejuar dhe... Fejesa e martesë e saj ka gëzuar të gjithë kolektivin e ndërmarrjes dhe mua personalisht. Ka marrë një djalë shumë të mirë.

— Atëherë?...

— Atëherë, shoku Refat, kam diçka shoqërore...

— Thuaje pa frikë shoqëroren, — tha fort Refati, që po i humbiste durimi nga lojërat e fjalëve të Nimetit.

— Po ja... a është menduar gjë se kush do ta ketë fatin të bëhet...

— Drejtoreshë?...

— Drejtoreshë a, drejtor, a...

— ...

— Shoqërore e kam pyetjen, mos ma merrni për të keq.

Refati, duke e parë se ç'i bluanin gurët e mendjes Nimetit, heshti pak, pastaj qetë-qetë tha:

— Ajo punë zgjidhet kollaj, Nimet. Ndërmarrja juaj ka shumë punonjës të mirë dhe pararojë. Të mirët në punë janë edhe të mirë të drejtojnë. Atje e keni drejtoreshën ose drejtorin e ri, në kolektiv.

— Ka, bile ka shumë punonjës të mirë. Edhe unë kështu e mendoj, shoku Refat, por unë...

— Çfarë ti?!...

— Shoqërore e kam, shoku Refat, unë, kur u propozua Neslia, u dogja nga fjalët e dy njerëzve. Ai vend atëherë më takonte mua...

Refatit nuk i ngeli pikë dyshimi për na-

tyrën e problemit të Nimet Çyçkës. Nisi t'i thoshte me mirësjellje:

— Meqenëse herën e parë të paskan djegur dy njerëz, Nimet, këtë radhë mund të të propozojë kolektivi, prandaj... nuk është keq të bësh një kërkesë me shkrim, që kolektivi të të njohë më mirë.

Nëpunësja, që kishte mbetur e habitur gjatë kësaj bisede, në fjalët e fundit të Refatit, nuk e përmbajti një buzëqeshje.

— Kërkesë me shkrim?! — pyeti Nimeti,
— Me shkrim është më mirë.

— Të falem nderit shumë, shoku Refat, unë kaq kisha për të thënë... shoqërore, sesa zyrtare. Ndihma juaj është për mua ... nuk di si ta shpreh. Mund të dal, ju lutem?

— Të dalësh dhe sukses në punë!

— Unë vetëm suksese kam pasur në punë. Ju falem nderit shumë!

— S'ka asgjë për të falënderuar. Nimet, Shoqërore është.

Ai u ngrit në këmbë, largoi karrigen me shumë kujdes për të mos bërë zhurmë dhe ia kishte qejfi të përqafoste shokun Refat, por... vështrimi i nëpunëses e detyroi që të zgjaste thjesht dorën. Doli nga zyra i turbulluar aq shumë nga emocionet, saqë desh u përplas keq me atë që kishte radhën për t'u pritur nga shoku Refat.

Sa kapërceu Nimeti pragun e derës, nëpunësja pa Refatin me habi e me një vështrim pyetës.

— Mos u habit, — tha ky duke qeshur. — Duhet të presim e përcjellim edhe të tillë...

Në lokalin e parë të tregtisë Nimeti e sho-

qëroi gëzimin me një gotë raki Skrapari. I hodhi një vështrim orës. «Ke edhe dy orë punë në zyrë, Nimet». Tërë qejf u çapit drejt zyrës. I prishi dyllin, futi çelësin në bravë dhe e rrotulloi dy herë. «Më lodhe gjithë këto vite, moj zyrë, por erdhi dita të ndahemi», tha duke rregulluar shilten në karrige. I ulur, me grushtet nën nofull, meditonte: «Më në fund m'u realizua... Sa mirë bëra që shkova te shoku Refat! Të lumtë, Nimet, të lumtë!... Sa bukur e tha shoku Refat: «Në ndërmarrje e kemi drejtorin... Atje ka shumë punonjës, të mirë në punë dhe të aftë për të drejtuar... Bëj një kërkesë me shkrim...». Sa mirë! Patjetër për mua e kishte. Më të vjetër se unë në ndërmarrje nuk ka. Qeni qepë të hajë, para meje nuk del njeri. Këtë radhë u bëra firma e parë në ndërmarrje... Hajde, Nimet, hajde!... Pa do të shkosh edhe për të depozituar firmën në bankë, more qerrata!... Pa do të shkosh edhe me veturë...»

Zilja e telefonit ia ndërpreu fillin e mendimeve, prandaj tërë nervozizëm e hoqi atë nga priza. U ngrit nga karrigia, hapi një karnat të dritares, u ul pranë, tërhoqi sirtarin e tryezës, nxori pasqyrën me kapak që e mban-te gjithmonë aty, e vendosi pas një dëngu me shkresurina dhe filloi të buzëqeshte... Përsëri u tret në mendime: «Tani patjetër duhet të cikloj kërkesën. Në fillim duhet ta shkruaj me dorë, pastaj ta daktilografoj. Ajo duhet bërë e saktë dhe e qartë. Apo të shkoj ta cikloj në shtëpi? ... Jo, jo në shtëpi, por këtu, Nimet, se atje nuk do të të lërë të qetë jot shoqe. Ajo duhet ta marrë vesh vetëm atëhe-

rë kur të bëhem firmë e parë në ndërmarrje. Ta kuptojë ajo se ç'Nimet ka në dyshek...»

Nxori nga xhepi stilografin dyngjyrësh, e provoi duke hedhur firma në një letër të bardhë dhe, midis firmave të shumta, i nguli syrin njërës, që ia vlente të depozitohej. Mbiemri «Çyçka» humbiste midis shkronjave të emrit. E provoi ta hidhte përsëri po ashtu, por qe e pamundur... E provoi dy, tri, shtatë, dhjetë herë, por... ëhë, më kot. E veçon atë nga shoqet duke e grisur dhe e vendosi midis kapakëve të pasqyrës në sirtar.

«Do të të hedh ashtu siç të hodha, moj qene, por tani nuk ta kam kohën, se më duhet të cikloj kërkesën», tha me vete. Nxori katër fletë të bardha mbi tryezë dhe në njërën filloi të shkruante:

Kolektivit të ndërmarrjes

Këtu

Kërkesë

Unë, që po drejtohem me këtë kërkesë, quhem Nimet Qamil Çyçka, nëpunës në këtë ndërmarrje që ditën e parë të krijimit të saj. Jam i martuar e me dy fëmijë. Banoj në Lagjen e Re, hyrja dyzet e shtatë. Jam me arsim gjysmë të lartë, të cilin e kam mbaruar pa shkëputje nga puna. Pra, unë i kam bërë njëherësh, punën dhe shkollën. Gjatë kohës pesëmbëdhjetëvjeçare janë ndërruar tre drejtorë (dy kanë qenë femra); me të gjithë kam kaluar si jo më

mirë. Me drejtoreshë Neslinë kam kaluar shumë, shumë mirë, Më ka njohur dhe më ka kuptuar. Kam pesëmbëdhjetë vjet në punë të shtetit dhe një fjalë e keqe nuk më ka dalë.

Kolektiv, së shpejti drejtoresha do të na ikë...

«Jo kështu!»

Kolektiv!... Drejtoresha do të na ikë!... «E prishe, Nimet... Duhet të shkruash: shokë e shoqe të kolektivit: Drejtoresha do të na ikë për në derë të botës!... Derë të botës!... Nuk shkon», — mendoj me vete dhe u vuri një kryq gjithë rreshtave të shkruar. E mbështolli letrën shuk dhe e hodhi në kosh. Mori një tjetër dhe e vuri përpara:

Shokë e shoqe të kolektivit

Këtu

Kolektivit!... «Po pse kolektivit?!... Sa konfuz je! Nuk të ka kuadër kolektiv, por zyra e kuadrit, o Nimet». — E prishi prapë... «Lëre, mos ciklo asgjë se je i lodhur. Shko në shtëpi, shtrihu një copë herë që të qetësohesh, mblidh veten dhe mendimet dhe hajde pasdite. Do të vij pasdite!» I hodhi një vështrim orës: katërmëdhjetë pa pesë. Mbylli kanatin e dritares dhe, kur po bëhej gati t'i vinte çelësin zyrës, u dha në derë drejtoresha:

— Nimet, po ku je, more, se na humbe?! Të kam kërkuar tërë pasditen... të kam marrë në telefon dhe nuk më je përgjigjur!

— Në punë kam qenë, shoqja drejtoreshë, — tha Nimeti, i nervozuar. Ja, tani sa u ngrita nga

tryeza. Më është bërë koka dhallë nga shifrat, kontratat...

— Mirë, ngjitemi pak në zyrë!

— Në zyrë!... Po sikur vajti ora dhe...

— Nuk do të vonohemi shumë, vetëm se dua të të vë në dijeni për një diçka të vogël..

Urdhri i drejtoreshës Nimetin e këputi. I vuri çelësin e vulën derës dhe e ndoqi atë pas, pa i bërë zemra. Deshi të ulej sa u fut brenda në zyrën e saj, por drejtoresha ia preu:

— Ja, dy minuta në këmbë, se nuk kemi kohë!

— Si urdhëron, shoqja drejtoreshë, — ia ktheu Nimeti, i turbulluar nga toni i fjalëve të saj.

— Për problemin që dua të të vë në dijeni, kemi biseduar edhe herë të tjera bashkë,

shoqërisht dhe zyrtarisht. E kam fjalën për detyrimet që ka ndërmarrja jonë karshi ndërmarrjeve të tjera...

— Për kontratat e keni fjalën, shoqja drejtoreshë? — nxori zë ai.

— Po, për kontratat. Jemi bërë shkakhtarë që NPN-ja të mos realizojë planin, në kohën që i kemi pasur të gjitha mundësitë t'i plotësojmë kërkesat. Pse nuk kemi qenë korrekt në realizimin e detyrimeve?...

— Ka faktorë, shoqja Ne...

— Faktorët që do të thuash ti, unë i kam dëgjuar në këshillin teknik, i kam dëgjuar në këtë zyrë. Por shiko këtu: Ndërmarrja jonë është hedhur në arbitrazh, si shkaktare e mosrealizimit të planit të NPN-së e të ndonjë tjetre që mund të na dalë. Sot na njoftuan datën dhe orën. Në arbitrazh do të shkojmë bashkë.

— Unë në arbitrazh?!...

— Shefi i planit të ndërmarrjes dhe unë. Duhet të japim llogari, shoku Nimet, për moskryerjen mirë të punës. Si të kthehemi nga arbitrazhi, duhet të japim llogari këtu në kolektiv.

— Unë nuk jam titullar ndërmarrjeje, shoqja...

— Do të shkojmë atje të martën.

— A ka mundësi të ulem pak dhe bisedojmë shtruar, shoqja drejtoreshë, — foli Nimeti.

— Nuk kemi çfarë të bisedojmë bashkë për këto që thamë. Vetëm se duhet ta dish një gjë Nimet: punës duhet t'i qëndrojmë mbi kokë. Ajo të tregon se kush je.

Personazhi nuk është vendës

Kolegët e tij ende nuk ishin dukur në krye të detyrës, ndërsa ai, Mitat Dëngu, redaktor për rubrikën letrare në një nga revistat më në zë, kishte plot pesëmbëdhjetë minuta para tryezës së punës. Fillimi i mbarë, del për mbarë, thoshte ai gjithmonë, kur binte fjala në biseda të lira, apo edhe në mbledhje serioze. Tufa e çelësave, futur në një rreth, i kishte mbetur në dorë, sepse derën e gjeti të hapur; pastruesja, pasi e kishte fshirë dhomën, tani po u hiqte xhamave një leckë të thatë.

— Hape, hape një kanat, — i foli pastrueses Mitati. — Ajër, ajër të freskët, Fatime.

— Vetëm ti vjen herët, se të tjerët s'luajnë nga ora e caktuar, — ia ktheu pastruesja, duke hapur kanatin e dritares prej nga freskia e ajrit të mëngjesit mbushi zyrën.

— Punë, Fatime, punë, — tha ai dhe rregulloi kravatën e lidhur me shije në qafën e tij thatime. U afrua pranë tryezës. — I shikon kë-

to ti, — dhe tregoi me gisht një deng të madh në krah të saj, — janë shkrime, o Fatime. I biri i botës është lodhur dhe këputur duke kthyer idenë në shkronjë dhe m'i ka dërguar mua, — i ra gjoksit me pëllëmbë, — që t'i sit mirë e mirë dhe t'u jap jetë. Krijojnë bota, e krijimet duhet të dalin sa më të pjekura, se...

— Hë, se nuk e ke të vështirë, Mitat, — foli Fatimeja, duke u dhënë dorën e fundit xhamave. — Je Mitat i vjetër ti, ia di anën punës... Sa ke parë ti!

— I vjetër unë!...

— Nuk e pata me atë kuptim llafin, o i uruar, se ti nga vjeçët je vërsnik me djalin tim, por ta pata që di t'u japësh udhë.

— Ashtu po, — tha Mitati dhe buzëqeshi.

— Në revistën tonë adresohen shumë shkrime, Fatime, dhe përgjigje u duhet dhënë, për mirë ose për keq... Ka telashe të mëdha zanati i shkronjave.

— Puno, se të mbajta me fjalë, — tha pastrulesja dhe doli, duke e mbyllur derën me terezi, që të mos e shqetësonte.

Mitat Dëngu qëndroi një copë herë në dritare, duke e tretur vështrimin tej në horizont. Zhurma e kalimtarëve në rrugë e nervozoi, mbylli dritaren dhe u ul në karrige. Dëngu i dorëshkrimeve mbi tryezë sikur i thoshte: «hapmë, presim autorët, o Mitat!» Ai nuk vonoi, shpalosi tri-katër prej tyre dhe tërhoqi atë që i kishin kapur gishtërinjtë. E mori përpara dhe i hodhi një vështrim si të kishte punuar tërë natën me të. Nxori nga xhepi syzet, me një skelet fin, u shkoi xhamave një shami të hollë, të cilën e mbante me vete enkas për to, nxori stilografin, e provoi në kishte bojë apo

jo, hodhi tri-katër firma në një copë letër dhe u tendos mbi dorëshkrim. Data e mbërritjes sikur e turbulloi një çikë, por emri i autorit e qetësoi. I ri, pa bërë emër. E ngriti dorëshkrimin nga tryeza dhe foli me vete: «Mirë, more Ferit Hysi, që ke derdhur një tregim, po si shumë gjatë e paske thënë fjalën, or djalë!... Dukesh që je i ri ti, se, po të ishe i vjetër, këtë që ke thënë në pesëmbëdhjetë faqe, mund ta thoshe në gjashtë. Pse, o i uruar, je zgjatur kështu... Revista jonë boton tregime, por jo kaq sa e ke dëshirën ti... Të shohim njëherë fundin, pa e gjejmë fjalën...». Mori frymë thellë dhe u fut në lexim. Faqet e para sikur e lodhën një çikë, por Feriti dalngadalë po e bënte për vete. Fletët ndoqën njëra-tjetrën dhe e pesëmbëdhjeta e detyroi Mitatin të thoshte përsëri me zë: «Bukur, Ferit, bukur. Ide dhe fabul e bukur! Tregimin e ke shkruar me mjeshhtëri, por... Vështrimi nuk lëvizte nga tregimi mbi tryezë. Por... ke një defekt. Defekti mund të ndreqet me një ndërhyrje dypalëshe: ti si autor dhe unë si redaktor. Tregimin ta zbeh personazhi kryesor Ferit...»

I hodhi një sy orës dhe u habit që i kish-te kaluar ora e kafes. I kishte lënë mirë kohë këtij autori. E futi Feritin në dengun mbi tryezë, midis shokëve, dhe doli nga zyra.

Tryeza ku e pinte gjithmonë kafën Mitati, ishte zënë nga të tjerë. U detyrua të ulej në një tjetër dhe thirri kamerieren.

- Si zakonisht, me pak, dhe ujë gline!
- Vonë sot! — i tha ajo.
- Punë.

Si u qetua nga kafja dhe buzëqeshja e kamerieres, ai u çapit ngadalë për në zyrë. Feriti

nuk i shqitej nga mendja, dhe defekti i tregimit i rrinte mbi kokë si një copë re. Para derës së zyrës gjeti një mesoburrë. Trupi dhe veshja e tij i bënë përshtypje Mitatit. «Krijues ky nuk është, do të ketë ardhur gabimisht», mendoi në çast. Ai buzëqeshi ngrohtë, por Mitat Dëngu nuk mundi të tregohej i sjellshëm, siç bënte zakonisht në rastet kur takohej me krijues.

— Mos troket gabim në këtë derë, i dashur shok? — e pyeti ai hijerëndë.

— Jo, kam trokitur mirë, — ia ktheu tjetri dhe i zgjati dorën: — Ferit Hysi.

Mitati nuk u përmbajt dot dhe iu hodh në qafë, duke e përqaftuar miqësisht.

— Po fol, o i uruar, fol, se unë të mora për tjetër, — dhe nuk po ia lëshonte dorën, pa i lënë radhë tjetrit të fliste. — Shkojmë të pimë një kafe se e ke hak.

— Të falem nderit, shoku Mitat, por unë tani sa piva dhe...

— Lëri dhe-të, se kam dëshirë të të qeras patjetër, — ia ktheu Mitati duke i shtrënguar fort krahun.

Deshi s'deshi, Feriti e ndoqi nga pas deri te tryeza e zemrës në klubin e boshatisur.

— Po hə, Ferit, ç'të re na sjell nga baza, se ma ka qejfi të të dëgjoj, — tha Mitati sapo u ulën.

— Po ç'të themi, punë, — ia ktheu Feriti, i kënaqur nga pritja e ngrohtë e redaktorit. — Ju ç'na thoni?!...

Ai po i hynte Mitatit gjithnjë e më shumë në zemër.

— Për punën që bën... nuk flas dot, se nuk të njoh, — tha ky. — Sa për tregimin që ke dërguar, të shtrëngoj dorën... Kameriere, dy të ze-

za dhe dy gline! Tregimi është i mirë; ke një stil të veçantë. Figurën dhe fjalën t'i kam zili. Disa herë e kam lexuar tregimin tënd dhe kam dashur ta paraqit në kolegjum, por...

Kamerierja vendosi qetë-qetë në tryezë porosinë dhe u largua.

— Unë kam kohë që kam pritur përgjigje, por...

— Por unë kam dashur të flas me ty gojarisht dhe jo me shkrim, siç bëjnë disa kolegë të mi, — i tha Mitati. Sa mirë që erdhe vetë!... Hajde, gëzuar dhe penë të fortë! Do të flasim më gjerë në zyrë.

Kafetë u pinë shpejt e shpejt. Të dy bashkë u gjendën në tryezën e punës të shokut Mitat, para dengut të dorëshkrimeve.

— Ja tek është tregimi yt, i dashur Ferit, — foli Mitati, duke e tërhequr atë nga tufa.

— Mos të të shkojë mendja se e kam lënë në harresë... Bile edhe sot në mëngjes i hodha një sy.

— Më falni, shoku Mitat, kam një punë me rëndësi, nxitoj...

— Me se merresh ti, Ferit?...

— Unë merrem me llogari.

— Llogaritar pra. Bukur fort. Llogaritar dhe tregimtar. Tregimi yt... unë ta thashë që është i mirë. Stili, fjala, figura, fabula, që është kryesorja në tregim, janë premtuese për të ardhmen tënde si firmë, por... ke një defekt.

— Defekt?! — Feriti hapi sytë. Edhe kjo i duhej. Ai pret botimin e tregimit, por ky qenka me defekt.

— Po, po. Heroi yt nuk është vendës... Ai shkon e vjen si inspektor arsimit, — shtoi Mi-

tati me keqardhje. — Po të ishte vendës ky personazh kryesor, tregimit nuk i bëje dot asnjë vërejtje dhe lexuesi do të mbetej mjaft i kënaqur. Mirëpo kjo e metë e zbeh veprimin. Do të thuash ti, ku del defekti? Ta them unë: në faqen gjashtë dhe sidomos në faqen pesëmbëdhjetë. Këto dy faqe e prishin tërë mendimin e faqeve të tjera, që janë shumë të arrira.

— Faqja gjashtë?!

— Po, aty fillon defekti. Personazhi kryesor i gjen personazhet e tjera, që veprojnë në tregim, të djersitur nga puna, kurse ai është djersitur nga rruga... Djersë pune, djersë rrugë!... Tregimi nuk do ta kishte këtë të metë, në qoftë se në sfondin e vendosjes së tregimit, do të ishte marrë për personazh kryesor një nga të djersiturit nga puna, kurse kryesori të kishte mbetur personazh anësor, qoftë edhe jo i djersitur. Lexuesi do të krijonte bindje të shëndosha, shoku Ferit....

— . . .

— E shoh që nuk e keni mirë parasysh; ta kujtoj unë, se e kam shumë të freskët.

Mitati mori në dorë tregimin dhe shpalosi faqet:

— Ja faqja pesëmbëdhjetë, shoku Ferit. Shih e dëgjo: «Shokët i thonë ta lërë punën dhe të niset, kurse ai i kundërshton duke u thënë nuk e kam plotësuar detyrën, shokë». E kupton sa keq tingëllon?!... Ai pohon vetë që nuk është në rregull. Sa mirë do të qe sikur ky i shkretë personazh kryesor të ishte vendës! Megjithatë unë jam i mendimit se me pak punë kjo e metë kapërcehet dhe tregimi e sheh dritën e botimit. Mirë që erdhe vetë, bashkë bi-

seduam, tani një punim të kujdesshëm dhe nismani menjëherë.

Ndërkohë në zyrë kishte hyrë një burrë i gjatë me një çantë të madhe në dorë. Ai që mbështetur te dera dhe pinte duhan duke dëgjuar bisedën e Mitatit. Ky e mori për kolegun e tij dhe vonë vuri re aty një njeri tjetër.

— Po ju? — tha.

— Kisha një skicë humoristike për faqen letrare të revistës.

— Aaa, — Mitati rrudhi ballin. — Pritni një minutë, ju lutem.

Feriti mblodhi fletët e tregimit të tij dhe u çapit nga dera.

— Ku shkoni? — tha Mitati.

Feriti e pa dhe për një çast nuk po flishte. Burri i gjatë dhe i hollë lëvizi. I vuri dorën në sup dhe iu kthye Mitatit:

— Do të ikim të dy...

— Po ju sikur kishit një skicë...

— E kisha, por tani nuk e kam.

— Pse?

— Nuk bën skica ime. Edhe unë nuk e kam vendës personazhin.

Dolën të dy. Redaktori Mitat Dëngu mbeti vetëm. Ndjeu zagushi dhe djersë në trup. U ngrit në këmbë, fërkoj ballin e gjerë dhe mendoi: «Të dy ikën... Sa keq! Nuk më dhanë as dorën!... Mirë Feriti, që kishte defekt në tregim, po i dyti?!... «Iu afrua dengut të dorëshkrimeve dhe i shqetësuar filloi t'i shfletonte për të gjetur aty skicat humoristike. Në fund të dengut ra në të. Ishte një zarf që rrinte prej gati një viti mbi tryezën e tij. Një mendje i thoshte ta lexonte shkrimin, një tjetër i thoshte: ke edhe të tjerë mbi tryezë që nuk i ke le-

xuar, o Mitat! Ata janë bashkëpunëtorë të gjatë e të shkurtër, me çanta të mëdha e të vogla, që shkruajnë nga të katër anët e vendit. Me skicën humoristike në dorë, me mendje tek autori i saj, që ishte larguar pa këmbyer një fjalë me të, u ul në karrige. Lëshoi skicën mbi tryezë, mbështeti fort bërrylat mbi të, si të kishte frikë se mos ia rrëmbente njeri. Me kokën midis duarve treti mendimin të bashkëpunëtorët e tjerë. Nuk ishin vetëm ata të dy që ishin larguar pa u përcjellë, por kishte edhe të tjerë që nuk e kishin takuar fare. Dera u hap dhe pastruese Fatimja hyri brenda:

— Qenke lodhur shumë, Mitat, — tha ajo, duke e parë në atë gjendje.

— ...
— Kur nuk të pëlqejnë ato që ke përpara, bëj ndonjë vetë, dhe mos u torturo kështu, hë, të keqen Fatimja...

Mitati e vështroi ngultas dhe foli:

— Mirë e ke, ti, o Fatime, por duhet të të pjellë kjo, — dhe i tregoi kokën.

— Atë e ke në rregull ti.

— ...

Diagnoza?... Grip

Edhe pse ishte bërë një punë e madhe propagandistike nga qendra sanitare e qytetit, me qendrën e zërit, me afishet në vendet e dukshme, me fletushkat nëpër tryezat e njësive tregtare, për t'u ruajtur nga një epidemi gripi dhe pasojat e tij, prapëseprapë virusi e gjeti derën ku banonte Qerim Zeneli, e shoqja, Memeja, dhe djali i tyre, Arjani dhjetëvjeçar.

I pari që u sëmur në familjen Zeneli, qe Qerimi, i cili u bë keq, por jo deri në atë shkallë sa mjek Besimi të vendoste për ta shtruar. Qerimi qe sëmurur herë të tjera dhe mjekët e kishin vazhdimisht nën kontroll, por si këtë radhë ai nuk e kishte parë veten ngushtë.

Dhomën e të sëmurit Memeja e kishte kthyer në dhomë izolimi, sipas porosive që jepeshin me mënyrat e thëna më lart. Ajo vetë hynte e dilte në dhomë me maskë nën hundë, kurse i biri, Arjani, vetëm sa zgjaste pak kokën brenda në mëngjes dhe kthehej në shtëpi kur t'i mbushej mendja... Sëmundja e të atit i kishte dhënë liri të plotë veprimi.

Masat e shërbimit shëndetësor ishin akoma

më të mëdha se masat që kishin marrë qytetarët në veçanti. Pacientëve të prekur nga gripin u jepej ndihmë e drejtpërdrejtë, në hyrje. Në listën e atyre që u vinte ndihma në shtëpi, ishte edhe Qerim Zeneli.

Për bllokun ku jetonte Qerimi kujdesej mjeku Besim Pipa, i diplomuar për mjekësi të përgjithshme. Mjekun e kishe në derë sa herë të lindte nevoja.

Besimi e kishte marrë seriozisht punën tani që kishte rënë epidemia. Ai nuk paraqitej fare në mëngjes në spital, por drejt e në bllok. Pyeste, evidentonte, udhëzonte, lëshonte receta. Ndiente kënaqësi, se me këtë rast e kishin hequr edhe nga lista e mjekut — rojë në spital.

Shëndeti i Qerim Zenelit nuk kishte asnjë përmirësim, edhe pse mjek Besimi e kishte vizituar disa herë... Besimi vetë ishte i qetë fare; antibiotikët ai nuk ia kishte ndarë, njërin pas tjetrit. Memeja zbatonte me fanatizëm porositë e mjekut, por diku thellë kishte një pasiguri për diagnozën... Gjendja e të shoqit e kishte shqetësuar si asnjëherë, prandaj kishte hedhur tutje edhe maskën që mbante në fillim. Arjani duke parë të ëmën, kishte ndryshuar; rrinte e përgjonte orë e çast në dhomën ku mundej i ati me sëmundjen.

Nuk e di si bëri dhe kujt i tha Arjani, por në derë u dha mjek Besimi, i ngarkuar me të gjitha ç'ishin të nevojshme për një vizitë mjekësore. Ai i shkarkoi mjetet e zanatit të tij mbi tryezën në mes të dhomës; një çantë të zezë meshini, e fryrë sa nuk merrte më, aparatit e tensionit, stetoskopin, një mashë të futur në një kavanoz, të mbushur deri në mes me ujë, një sterilizator të vogël me një kordon të bardhë pla-

stik e të tjera. Të gjitha ishin të domosdoshme në përcaktimin e saktë të diagnozës. Si mjek, Besimi nuk kishte të sharë. E mbante veten aq mirë, sa kolegët e kishin zili. Kostumi i prerë në modë e në ngjyrë të murrme të çelur i shkonte për mrekulli me fytyrën e gjerë e të kuqe, me rremba gjaku të kërcyer jashtë, të cilët të linin të dyshoje se mund ta kishte qejf alkoolin.

— Mbahu, Qerim, se së shpejti gripi do të të lëshojë, — foli mjeku dhe u ul për t'u çlodhur pak në një kolltuk lara-lara. Kishte ndenjtur edhe herë të tjera në atë kolltuk dhe, sa herë që ulej aty, ndiente një kënaqësi të veçantë. I pëlqente pa masë dhoma e tyre, për këtë i kishte folur hapur edhe Memeja.

Megjithëse nuk mund të thuhet se është vepër, nga balli i gjerë i mjekut zbresin rrëke djersesh. Memeja i sjell një peshqir dhe Besimi fshin faqet e qafën dhe pyet për të mësuar arsyet e keqësimit të të sëmurit. Biseda përqëndrohet më shumë tek ushqimi. Mos vallë Qerimi kishte lakmuar!... Memeja ia numëron të gjitha çfarë i ka dhënë për dy ditë rresht dhe ndërkaq i afrohet te koka të shoqit e i fshin nga balli bulëzat e djersës.

— Mbahu, Qerim Zeneli, mos e lësho veten poshtë, se grip ke, nuk ke ndonjë sëmundje të rëndë, — i jep zemër mjeku, i ulur në kolltuk, këmbë mbi këmbë. — Ka edhe më keq se ti.

— U mbajt, u mbajt sa... por e ka vënë poshtë keq i flamosuri. Edhe ilaçet që i keni dhënë ju nuk po e bëjnë më mirë, — tha Memeja.

— Ilaçet e mia dhe hyzmeti yt, Meme, do ta nxjerrin të tyren, por ngadalë-ngadalë bëhet çdo gjë e mirë, se gripi që ka rënë nuk duhet të quhet grip, po... nuk i gjej dot emrin.

— Lyngjyer i thoshin më përpara gripit të rëndë, — tha Memeja.

— Mos e luaj, lyngjyer, — përsëriti Besimi. — Ehuu... sa ka vënë poshtë ky kodosh grip!... Qerimi duhet të ketë marrë edhe një çikë të ftohur.

Besimi e harroi krejt të sëmurin dy metra më tej dhe i nisi Memesë një muhabet të gjatë për punën e vështirë që i kishte dalë nga përhapja e epidemisë. Bisedën e shoqëronte me shtëllunga tymi.

Memeja e dëgjoi deri në njëfarë vendi, pastaj iu shmang me marifet për ta qerasur. Ai, duke e parë me xhezve në dorë, iu lut të mos i bënte kafe, se kishte pirë sa s'mbante më gjatë vizitave në bllok.

Tabakaja me gotën e rakisë dhe një fajançë e vogël me bonbone iu ndenë përpara: —

— Ëëë. . . kështu po, jemi të detyruar ta marrim dhe të urojmë, — foli Besimi, uroi shërim të shpejtë për Qerimin dhe, duke përkëdhelur gotën, hyri përsëri në bisedë me Memenë: — Është gota e dhjetë sot, moj Meme... Në kohë gripit rakisë është ilaç i shpirtit e i trupit... Kam pirë nja dy gota te Hamiti, këtu poshtë jush, që rrallë e gjen atë raki!... Digjej në gotë! Raki për të sëmurë, kur i thonë fjalës. Pa lëre, po kur më tha Hamiti që ajo që raki mani!... Unë s'besoja, ai më detyroi të ktheja edhe një tjetër, prapë unë s'besoja, kështu që hodha edhe një të tretë... Hajde, raki, hajde... Ne nuk ia dimë vlerën pemës, Meme... Edhe kjo juaja nuk ka të sharë... duket nga ngjyra dhe nga syri. Ajo që piva pardje, kishte një si grahmë, po për e fortë, si ajo!...

E hodhi gotën dhe po e mbante në dorë.

Memeja qëndronte në këmbë para tij me tabaka në dorë.

— E mirë është. E ka sjellë një shok i Qerimit nga fshati, — i tha ajo, duke e parë që Besimi nuk kishte nijet të mbaronte së foluri. — Më jep gotën, të lutem, të ta mbush edhe një herë?

Besimi nuk ia prishi dhe e zbrazi edhe gotën e dytë.

— Eëë... të lumtë dora, or ti, që e ke nxjerrë! Ne nuk dimë, moj Meme, se bota të tillë raki e përdorin për ilaç, — shtoi ai, duke fshirë buzët e trasha me peshqirin që nuk e kishte lëshuar nga dora sapo qe ulur në kolltuk. — Përziej pak spec djegës me të tillë raki, dhe nuk do të kesh fare nevojë për ilaçet që të jap unë në recetë.

Qerimi kullonte djersë nga zori i sëmundjes, Besimi lëshonte muhabet për rakinë... Një e trokitur në derë ndërpreu fjalën. Ishte Arjani i vogël, që futi brenda vetëm kokën.

— Hajde, Arjan, hajde brenda, — i tha Memeja.

— A do të vonohet edhe shumë xhaxhi doktori, se po e pret Beni i Rahmiut t'i tregojë hyrjen, se ka gjyshen shumë sëmurë, — foli djali, duke u futur në dhomë.

— Tani do të ngrihem, sa të dëgjoj pak Qerimin dhe do të shkoj menjëherë atje, — tha Besimi, duke fshirë djersët, që i shkonin rrëke. — Më kënaqe, Meme, me atë raki!...

— Të të hedh edhe një tjetër? — foli Memeja.

— Në asnjë mënyrë! . . . Te Rahmiu kanë për të më nxjerrë prapë dhe... më s'mban ena. Besimi u bë gati për vizitë. Stetoskopi u var

në qafën e tij dhe mbi gjoksin e dalë. Ai e ktheu Qerimin sa në një krah në tjetrin duke i thënë të kollej me sa kishte mundësi. Si e dëgjoi mirë e mirë kollën, i tha të zhvishej nga mesi e lart. Stetoskopi shkeli gjithë barkun dhe shpatullat e Qerimit. Mjek Besimi dëgjonte me sytë gjysmë të mbyllur. Pas një heshtjeje të shkurtër konkludoi:

— Negativ. Asgjë për t'u merakosur... Qerimi për tri-katër ditë do të jetë në këmbë.
Memeja qeshi e lehtësuar kur dëgjoi këto fjalë. Arjani, që ishte pranë saj, i tha mjekut:

— Nga e more vesh ti, xhaxhi doktor, që

babi do të ngrihet për tri-katër ditë? Ti nuk i ke vendosur ato kufjet në vesh...

Mjek Besimi shikoi Memenë, ndërsa Memeja atë. Me duar të dridhura vendosi stetoskopin në vesh dhe përsëriti vizitën, duke e rrotulluar Qerimin prapë, nga të dyja anët.

— E thashë që nuk ka ndonjë gjë me rëndësi, — foli ai. — Qerimi së shpejti e merr veten mirë. Vazhdojani shërbimin me kujdes, jepjani ilaçet në kohën e duhur, mos ia ndani të ngrohtat dhe fërkimin me kamfur...

— Po sikur të na jepni një rekomandim për ta çuar në spital, doktor, — foli Memeja. — Do të jetë më mirë t'i bëjmë ndonjë analizë...

— Në spital?!... Po spitali na ka dërguar në blloqe... Pastaj, mos janë më të mirë mjekët e spitalit nga unë?...

— Jo, doktor, përkundrazi, ju u bëtë copë... shtëpi më shtëpi. Ja, edhe këtu... A t'ju nxjerr edhe një gotë, doktor? — e kaloi muhabetin Memeja.

— Jo, falemnderit, ika, se më presin. — Besimi ngarkoi me të shpejtë veglat në çantë dhe u largua për te hyrja aty pranë.

Të nesërmen Qerimi nuk kishte asnjë përmirësim. Memeja lajmëroi urgjencën dhe në spital të sëmurit i bënë gjithë analizat e duhura. Doli që sëmundja e Qerimit nuk kishte të bënte fare me gripin, por diçka me të ftohur... Në qytet u fol shumë ato ditë për diagnozën e mjek Besimit.

Koburja Nr. 1001

**Përgjigje Hyskë Shakës në «Hosteni»,
dërguar nga miku i tij në Zhaban, për
t'i treguar atë që ndodhi në gjueti, pa
qenë ky vetë në gjueti.**

Zarfi nr. 1

Do të të lutem, Hyskë, në qoftë se më ke mik, siç më shkruan, kudo që të ta japë letrën postieri, mos e hap zarfin nr. 2 në pranë të ndonjë tjetri. Se mos e hap aty në zyrë, se ata që ke ti rrotull, aq duan dhe tjerrin ndonjë orë llaf në adresë time. Pale në klubin e gjuetisë, se ti çoku futesh ndonjëherë; aty më njohin me gisht dhe ma hapin namin e keq kur të duash... Ki durim dhe hape në shtëpi! Për shëndetin nuk po të them asgjë, se, përderisa të shkruaj letër, jam mirë.

Miku yt,
Iloja

Në apartamentin përballë shtëpisë sime, në tryezat e mbushura plot e përplot me të ngrëna e të pira, valon kënga e dollia. Festë, Hyskë, festë e përvjetorit të Çlirimit të rrethit, kurse në shtëpinë time bëhet sherr, dhe sherr i keq. Ç'ne sherr në shtëpinë e Ilos, do të pyesësh ti... Ja, për ty u grindëm, që na dërgove haber të shkruar, se, nami të bëhej, ti do të vije në festën tonë. Po... shyqyr që nuk erdhe, si për mua edhe për vete.

— Moj Fero. Nuk shtrohet tryeza pa ardhur Hyska sikur të hidhesh në tra, — i thosha unë sime shoqeje. — Ka dhënë fjalën që do të vijë, dhe ai nuk e kthen kollaj. Më sa kthehet dita e nuses... Prandaj lërmë të qetë, në më do.

— Ta shtrojmë, Ilo, për kokën tënde, — më thotë ajo urtë-urtë, siç e ka zakon në rastet e rra-lla, kur unë marr zjarr. (Dhe ti më njeh mirë mua kur zemërohem). — Hyska, po të kishte ardhur, do të vinte. Gjithë ato makina e autobusë që erdhën do të kishin një vend për Hyskën, por na ler të shtrojmë tryezën. Kushedi se ku përgjon ose uron Hyska!...

— Xhaxhi Hyska e ka derën të hapur, o babi, — më thotë i ngrysur im bir që nuk i heq sytë nga soba e mbushur me të skuqura e të pjekura.

Pashë ç'pashë, anullova të parin dhe lëshova urdhrin e dytë: Të shtrohet tryeza dhe të fillohet gëzimi si në mëhallë! Por mendjen e kisha te ti, pse më dole në pabesë! Festat e përvjetorëve, Hyskë i dashur, kanë diçka... nuk po i gjej dot llafin, i uruar... e gjeta: epike-lirike. Këtë e di mirë se kushdo tjetër Bamka, ai miku ynë, që e ka gdhirë njëherë me fshatarët e Visockës, të

cilët zbrazën pushkë, kupa dhe këngë derisa ra sabahu.

E që patëm fjalën, meny e pasur në sofrën time: lepur i vrarë në Pilipizgë, thëllëza këmbëkuqe nga limeri i Studës, shapka, mëllenja... dhe mish qengji nga ai i pari, sapun i bardhë. Pije: musht e raki rrushi nga pllaja e Kalasë, ku unë para ca vitesh ngrysesha e gdhiesha me kolegun tim, Zihni Rakipin, duke u zënë pritë dheprave. Ngritëm e pimë dolli me gruan sa u vëlëm, por ti e di që lezetin pija e ka me shokë e miq të mirë. Do ti, në mes të një dollie na vjen edhe Laja, ai i njohuri yt dhe miku im nga Kuçi. Ti ke kohë pa e takuar Lajen, Hyskë i dashur. Ai është zbardhur ca nga flokët, ka vënë pak bark dhe pak gushë, po na mban edhe kollaro e të tjera. Vetëm një gjë nuk ka ndryshuar: burrërinë. Është bërë qejfli për gotë, por mos e merr që është bërë pijanec, vetëm se do që ta ngrejë dollinë me njëzet. Sa ta bëjë atë të shkretë dolli, nuk e mban vendi, pastaj është i tërë.

— Shesh-besh, Ilo, — tha ai sa hyri në derë.

— Shesh-besh e ca më tütje, Laje, — ia ktheva unë dhe iu vara në qafë, ca nga malli, ca nga rakia.

— Sot do ta bëjmë me njëzet, Ilo, — foli Laja i gëzuar, kur pa tryezën që nuk merrte frymë.

— Me njëzet e përppjetë, Laje, — shtova unë dhe rrëmbeva gotën me fron, që gruaja e nxjerr vetëm për mua.

Unë bam, Laja bam, sa nuk na mbante ana më. Dola i fituar, Hyskë, e vura poshtë Lajen. Eh, sa kam qeshur, atij i dilte flakë nga goja dhe këndonte vetëm, bile këngë nga tonat, që pa iso nuk këndohen kurrë. — Atë-

herë gjeta edhe unë rastin dhe i këndova një dy vargje: Pi një gotë dhe rri me shokë! Pi një okë dhe rri me lopë... por ai nuk ishte më në gjendje të kuptonte., Kur po bëhej gati të binte sipari i shfaqjes, zilja e derës ia dha xëëërrrr... xëërrrr...

— Hyska, Hyska, erdhi Hyska! — bërtiti im bir dhe nga gëzimi flaku një kofshë lepuri mbi qilim. Unë me Feron u dhamë te dera, kurse Laja nuk e prishi terezinë fare. Pas dërrës një shoqe e ngushtë e gruas, anëtare e Grupeve të Bashkëpunimit Vullnetar.

— Urdhëro brenda, mirë se erdhe! — i foli e para Feroja dhe e puthi në të dyja faqet. Unë i buzëqesha duke i shtrënguar duart. Mendja më vinte një çikë si rrotull, të them atë që është për të thënë. Rakia kishte bërë të sajën.

— Gëzuar, Fero, gëzuar festën dhe kësh-tu e festofshim jetë e mot!... Iloja yt, sot e gjeti ditën dhe bën pehlivanllëqe me çiften?! — foli shpejt ajo dhe deshi të shtonte më, por Feroja ia rrëmbeu llafin nga goja:

— Iloja me çiften sot?!... Kurrë!

— Po, moj, po, ka shtënë me çifte për të vrarë qen, se me këmbët e tyre plotëson detyrimin e pikëve që ka karshi shoqatës. Mua më tha...

— Lëre kush të tha e si të tha, — s'e la të vazhdonte më tej ime shoqe. — Ilos sim mos i hiq mishtë sot, se unë e kam pasur në shtëpi që në ora shtatë. Ja, kështu! Le që kam dëshmitar Lajen, që ka kthyer gjithë ato kupa me të...

Eh, si u bë ajo kur dëgjoji këtë të paqenë.

Nuk e kisha parë kurrë Feron, Hyskë, të revoltuohet në atë mënyrë!...

— Ngadalë, grua, — i fola unë dhe i ho-
dha dorën në qafë, — mund të jetë ndonjë
keqkuptim i vogël që e sqarojmë.

— Ditën e festës të të lyejnë ty... jo, mor,
jo! — ajo u shkëput nga unë dhe menjëherë e
në dhomë të sillte Lajen si dëshmitar, por La-
ja, ëhë, s'donte t'ia dinte në kishte apo jo Ilo
në këtë dynja.

Anëtarja e GBV-ve, si dëgjoi mirë e mi-
rë Feron, urtë e butë më ftoi mua, që nuk po
flisja fare, të shkonim në vendin e ngjarjes...
Feroja mbeti si e ngrirë në prag të derës.
Nguli këmbë që të vente bashkë me mua, por
tjetra i tha:

— Mos u shqetëso, se çdo gjë do të qar-
tësohet, por pse të ndodhte sot natën e fes-
tës! I...

— Të thashë një herë që Ilos mos iu ngec
kot...

Vendi i ngjarjes, i dashur Hyskë, ishte mbu-
shur plot! Bisedonin grupe-grupe me zë e pa zë,
por me të më parë mua të shoqëruar, shumë
syresh ngritën zërin:

— Erdhi, erdhi... Ja, ky, ky e ka vrarë!
Nga ai s'kanë derman kafshët e pyllit, jo të ke-
në...

— Hedh gurin dhe fsheh dorën, por këtë
radhë nuk. shpëtoi dot, e zëmë me presh në do-
rë... E ka parë njeri i sigurt... ëhë, na e mori
të keqen.

— Kur erdhi ambulanca dhe e mori, moj
korbani, nuk kishte më keq! Më tha e Zeqirit,
— foli një zë i trashë. Ishte zëri i Maros. Hys-
kë, ajo Maroja e Dajlanit, që njihet në lagje si

kali balash për më the e të thashë. E ka goditur me të dy grykat ky, se kur qëllon bëhet tym dhe nuk di se ku shkojnë saçmat...

— A do të shpëtojë, pale? — donte të merrte vesh një tjetër.

— Ikën shumë me të në spital, por asnjeri nuk është kthyer... Edhe pak do dhe gdhihet e do ta marrim vesh gjëmën që ka bërë ditëzium.

— Nuk e di ti, moj korbë, ç'ka bërë njëherë ky me atë çiftin, që nuk e heq nga krahu edhe kur fle!... Dëgjo: na kishte psonisur dy zagarë të bukur, racë e vërtetë, se i njohin mirë këta që merren me gjueti. Një ditë, çifti i zagarëve nuk kishte gjetur gjë në pyll. Ky i thërrret atje ku kishte zënë pritë. Ata të shkretët gëzojnë e tundin bishtin, kurse ky u thotë: nuk gjetët gjë, ë?... Mirë. Duket sheshit që nuk jeni për këtë punë. Lindët dhe u rritët qenër dhe kurrë nuk u bëtë zagarë, se ky pyll nuk është pa derra — dhe i vret në vend. Ja, kësh-tu e ka bërë bandilli. Prandaj nuk i bëjnë përshtypje këtij të vrarët, se është mësuar, por këtë radhë e hëngri... Më i lumtë atij që e pa!

— Ja, ja, e shpuri te gjurmët e gjakut... a-ba-ba-ba, ç'ke bërë, mor t'u thaftë krahu!... Edhe sot, ditën e festës!...

Unë i heshtur, duke dëgjuar të gjitha këto gojë, bluaja me vete: «Kush do të jetë vrarë?» Anëtarja e GBV-ve më shoqëron dhe kërkon sqarime nga kam shtënë e si kam shtënë. Unë nuk e hap gojën fare.

Në këto e sipër, i dashur Hyskë, gjurmët e gjakut na çojnë nja njëzet metra nga vendi i ngjarjes, pranë një kashuni që ka vendosur komunalja për hedhjen e mbeturinave... Ç'të shihje! Kishin vrarë zagarin e thëllëzave. të një

shokut tim, Zihniut... Aq më erdhi, aq më erdhi keq, që nuk di si të ta shkruaj... Disa djemuri e kapën për bishti dhe e shtrinë në tokë. Gojët e shpuara, me të parë zagarin, u larguan të trembura, por mua nuk më bënin këmbët të ikja prej andej.

— Ja tek e ke hedhur, mbasi e ke vrarë,
— foli gruaja që më shoqëronte.

— . . .

Më erdhi keq e m'u dhimbs tek e shihja, sepse vetëm gjuetari ia di vlerën dhe rëndësinë zagarit... Qerratai, kishte qenë nishanli i zoti! Kish ditur ta përdorte armën mirë.

Heshtjen e prish një fqinji im, i quajtur Heke Kishta, që kërkon të më japë zemër:

— Kërkoi të falur, Ilo, që e ke vrarë pada-shur, se po nuk tregove që në fillim, do të ngatërrohen punët. Dëgjo Heken, se unë jam i rrahur me vaj e me uthull...

E vëreja vetëtimthi, nga këmbët te koka dhe gjithë ai trup i tij, Hyskë, m'u duk sa një gogël. Le të më kishin folur të tërë ata që qenë mbledhur aty, vetëm ai të mos më kishte folur. Mjafton të të shkruaj nja dy llafe për të, se mund ta takosh më ndonjë kthesë dhe të dish ca të dhëna, meqë të pjell belaja kur të duash. I ka mbushur të pesëdhjetat, me një shëndet për të habitur, në faqen e djathtë ka një të çarë të madhe (është goditur një herë në muhabet me qelqen e rakisë). Nuk shtrohet në punë, deri tani ka ndryshuar dhjetë ndërmarrje, ngaqë kërkon vend të qetë e të zgjedhur.

— Hiqmu, të lutem, se nuk ta kam takanë,
— i fola unë dhe buza e poshtme më dridhej nga zemërimi. — Nuk jam unë ai që e kam vrarë, shoku Heke. Ky, — dhe i tregova me gisht

zagarin pa shpirt, — është vrarë me armë zjarrri. Bile ai që e ka goditur, nuk ka qenë më tepër se dy metra larg tij.

«Epo, të të prishin festën kështu kot më kot! — them me vete. — Shkelje e qetësisë publike!...»

Ishte zbardhur kur u ktheva në shtëpi. I foli Feros për ngatërresën, ajo edhe u gëzua që unë s'kisha gisht, por edhe inat i erdhi sa s'bëhej. E pa të arsyeshme të më kyçte në dhomën e pritjes që të merrja veten, se tërë natën isha pa pikë gjumi. Në derë vari lajmërimin: «Jemi për vizitë» dhe u bë erë tek e kunata. Ndërsa Laja kishte ikur që më parë, me këmbët e veta.

Me të mbaruar afshi i festës, i dashur Hyskë, në një vend të caktuar, u mblodhën të gjithë armëmbajtësit e lagjes. Armë na mbajtka edhe Hekja!... — Isha në një rresht me të. Po ku arma ime një metër e gjysmë dhe me dy gryka, ku arma e tij nazike, që mund të mbahet edhe në xhepin e vogël të pantallonave, atje ku bota mbajnë qostekë e sahat!

— Kërko të falur, Iloo, — më tha edhe njëherë Hekja me zë të ulët në rresht. — Po tregove vetë, do të ta lehtësojnë fajin, se kjo puna ka marrë thellë dhe...

Unë nuk i dhashë përgjigje hiç, Hyskë, as sytë nuk ia hodha. Të thashë më lart, me tipa si Hekja unë nuk bashkohem në asnjë pikë. Aa, të lutem, pilafit hidhi ujë sa mban...

Si u mbarua apeli, verifikuan kalibrat e armëve. Koburen e Hekes e hoqën mënjanë. Ne të tjerët na porositën si e tek duhet mbajtur arma dhe u kthyem në shtëpitë tona. Hekja qëndroi në fund.

Sa u gëzua Ferua kur më pa armën në krah

përsëri!... Në mëngjes i shkoi mendja për keq: se kush i kishte thënë që Iloja nuk do të kishte më të drejtë të mbante armë. Erdh e u çel në fytyrë, më shikonte në sy, si të kishim vjete pa u parë... Ma rrëmbeu armën nga supi, e kontrolloi a kishte gjë brenda dhe e vari bashkë me gjerdanët në dhomën e pritjes, siç e ke qejf ti...

Ti do të më pyesësh, o miku Hyskë, si vajti filli i vrasjes së zagarit që mbylli sytë në mes të errësirës, kush e vrau dhe pse e vrau, duro dhe lexo më poshtë:

Ditën e festës Heken e kishin ftuar në një gëzim. Gëzimi bëhej në katin e pestë të apartamentit gjashtëdhjetë e katër. Punë fejesë. Si i kishin bërë shartet më parë, më pe të pashë, më the të thashë, vendosin të hanë bukën e njeri-tjetrit. Festë dhe fejesë! E ku ka gjë më të bukur, o Hyskë... Nejse, në fillim të dyja palët e marrin shtruar. Kthehen gota, kthehen edhe fjalë. I vjen radha asaj të nëmure dolli... Buxhakët thonë fjalën e tyre. Një i tretë nga pala e nuses ka marrë gotën në dorë dhe kërkon qetësi për të thënë fjalën. Hekja, i ulur i treti nga sëra e djalit, kur shëh të tretin nga sera e nuses dhe nuk ia mbush synë as nga trupi, as nga fjala, rrëmben gotën dhe kërkon të mbahet qetësi:

— Miq të dashur, bukë e pandarë! Këtë gotë mendoj ta pi...

Tjetrit i ka ngrirë gota në dorë.

— Mos u nxito, Heke, se dollinë e kanë të tjerët para teje, — foli një nga të vetët.

— Si the?... E kanë dollinë të tjerët... Para meje të ngrejë dolli ai!

— Ka radhë, — tha një tjetër.

— Mbaj vendin ti, e di unë kush e ka radhën.

— E dimë edhe ne radhën, — shtoi një nga sera e nuses. — Ne nuk jemi mbledhur këtu të zihemi, por...

— Heke, mos na prish muhabetin dhe gëzimin, — foli i zoti i shtëpisë.

— Heke, pi rakinë, mos pi mendjen...

— Unë, o ngre dolli tani, o ngrihem vetë!...

— Hajde, ngrije, se nuk prish shumë punë, — shtoi ai që kishte gotën në dorë. — Është puna që të kënaqim dëshirat.

— Jo, do ta ngresh ti dollinë, — foli ai që mbante buxhakun nga sëra e Hekes. — Heke, e kemi ne fajin, që kur të morëm me vete, se ti nuk je për të marrë në të tilla raste. E prishe.

— Unë e prisha?!... Të ngrejë dolli ai para meje?!... A më njihni mirë mua?

— Të njohim, Heke Kishta, të njohim.

— Më falni atëherë, se paskam qenë i tepërt në këtë muhabet, — tha Hekja dhe një të ngritur bën dhe grysh përjashta...

— Ulu, Heke, se na turpërove në sy të miqve!...

— Pse, kush qenkam unë, ulu e ngrihu... Ju nuk më lini të bëj dolli, dashkërkeni të më keni edhe në shtëpi! Kam shtëpinë time, njëqind herë më të mirë. — Shtoi Hekja në derë dhe u dha shkallëve të pallatit. E ndoqën deri në katin e dytë, i dashur Hyskë, por... s'e mbajtën dot. Hekja ishte bërë tym. Në të dalë të shkallës i shfaqet një si hije.

— Hapëm rrugën, se i vdekur futet Hekja brenda!...

— . . .

— Po të flas si njeri, merr vesh, apo jo?....

— . . .

— Mua nuk më kthyen gjithë ata burra që ishin brenda, jo të ma mbushësh mendjen ti!...

— Nuk do që të më hapësh rrugë, ë?... Mirë. Hekja e hap rrugën vetë. Hekja ka kobure... E di që koburja ime shpon? A e di ti që koburen Hekja, ja e mban me nder, ja nuk e mban më në këllëf?...

— Më qafë paç veten atëherë!... — Një të nxjerrë koburen nga brezi dhe bam, bam...

Thuaj shyqyr, Hyskë, që e pësoi zagari i gjorë se, larg qoftë, ç'mund të ndodhte më tej me koburen e Hekes! Ti e di, koburja bën hantanë kur del nga këllëfi...

Ç'të të shkruaj më tepër... I more vesh të gjitha ato që ngjanë, kurse për Heken do të të llafos gojarisht si përfundoi.

Mbaje fjalën që do të dukesh në maj patjetër. Sezoni i gjuetisë është i hapur, se ti e di, i dashur Hyskë, që maji është muaji i luftës kundër grabitqarëve dhe dëmtuesve.

Të paça mik, siç më ke,
yti
Iloja

Erveheja

Autobusi i linjës nisej në 'ora shtatë plot, prandaj mora të gjitha masat që të zija me kohë vend, sepse kisha rrugë të gjatë për të bërë. Bashkudhëtari im s'po dukej, prandaj u ula në ndenjësën pranë dritares duke uruar me mendje që tjetri të ishte një për të qenë, se të vjen e të kapardiset afër ndonjë që të sëmur në pamje, pa le në muhabet... Kisha tretur shikimin tej xhamit kur një zë bariton më tundi për supi:

— Djalëë... ke këtë vendin këtej, — dhe tregonte ndenjësën tjetër me një gisht të trashë e të gjatë, — çohu, se do të ulem unë! «Bobo, ç'më erdhi», mendova kur dëgjova atë zë e kur pa-shë atë trup katana. Me inat këtij s'i dilej.

— A ka mundësi, xhaxha, të ulesh në vendin tim, se mua më zë keq autobusi... — i folta me të butë.

Ai ma priti aty për aty:

— Të zë dhe të lëshon, por luaj nga vendi!... Mos më bëj të thërres shoferin këtu, hë djalë.

Nuk çahaj ai nga e tija, prandaj unë lëshova vendin.

Ishte një plak mbi të shtatëdhjetat. I mbajtur mirë me shëndet dhe në veshje. Kapelja republikë i shkonte bukuri me kostumin prej stofi të mirë, me ngjyrë kafe dhe ndonjë çërkë nëpër të. Në xhepin e jelekut i varej një zinxhir i verdhë dyllë, që patjetër mbante lidhur ndonjë orë të mirë. Kishte një fytyrë të gjerë, me ca mustaqe të gjata e të dendura. E pra, nga këto të dhëna ai plak m'u duk noproan e tekanjor. Sa keq më qëllloi kjo rrugë!... Hajde udhëto me një të tillë që e prish gojën për hiçgjë, mendoja me vete.

Autobusi shtroi rrugën nën vete, unë hapa librin: «Guri që thyen çekanë», të cilin e kisha marrë pikërisht për rast vetmie. Unë lexoja, xhaxhai më vërente nga këmbët te koka me bishtin e syrit. Dridhte me dorën e djathtë majat e mustaqeve dhe dukej sikur po më nuhaste mua. Vështrimi i tij po më jepte zagushi. Në të tatëpjetat, kur rrotat hasnin në ndonjë gropë, unë merrja ndonjë bërryl të mirë nga xhaxhai, por njëkohësisht edhe fjalët «Më fal, or djalë, se nuk desha». Pasi kishim bërë goxha rrugë, plaku e theu heshtjen:

— Për ku kështu, more djalë?...

Unë e kisha mbledhur me vete që të mos i flisja tërë rrugën, po toni i pyetjes më bëri t'i përgjigjesha fët e fët, se mos haja ndonjë të sharrë:

— Në Vlorë shkoj, xhaxha.

— Në Vlorë!... pse vete? — pyeti ai përsëri.

— ...

— Vuan gjë nga veshët, pse vete të pyeta? — tha ai me zë të fortë dhe u drejtua i tëri nga unë, duke i vënë dritares së autobusit shpatullat e gjera.

S'kisha ç'bëja, mbylla librin dhe i dhashë muhabet bashkudhëtarit plak:

— Me shërbim, xhaxha, me shërbim, po ti për ku kështu?...

— Unë?... në Vlorë, që ta marrësh vesh ti, djalë, — m'u përgjigj dhe erdh e u vrenjt edhe më shumë në fytyrë.

— Për qejf, apo ke ndonjë hall? — vazhdova unë.

— Të them nga qejfi... nuk e kam nga qejfi, të them nga halli... nuk e kam më shumë hall, sesa merak, or djalë. — Heshti pak dhe pastaj foli:

— Ka një muaj plaka që më ka zënë vend të të dy djemtë në Vlorë dhe nuk shkulet me qamet. I hoqa një telefon urgjent, se ndodhesha keq, por ajo nuk e vuri hiç ujët në zjarr për mua, prandaj, siç më sheh, kam marrë udhët të vete e ta ngrë për flokësh lart... Jashar, Jashar Dule më quajnë. Kam djalë Luanin, atë që mbron portën me skuadrën e qytetit. Banoj në lagjen «Çlirimi». — Heshti përsëri.

— Sa fëmijë ke, xha Jashar? — pyeta unë.

— Për fëmijë më pyet?... Një stan kam. Tetë djem dhe dy çupa. Tetë me dy, si i thonë fjalës. Shtatë djem i kam të martuar. Si njëri tjetri. Janë hapur anakënd vendit... Kur na bashkon rasti ndonjëherë, nuk na nxë hyrja.

— Shumë paske bërë, — foli unë.

— Se mos i bëra unë, i bëri ajo që është në Vlorë, që ma ka sjellë këtë çikë shpirt mu në majë të hundës tani në pleqëri, ashtu siç ma solli kur e mora.

— E mora vetë, apo ta dhanë?...

— Ha-ha-ha... — qeshi ai me zë të lartë.

Heshti pak dhe drodhi mustaqen e krahut të majtë.

— Dashke muhabet, or djalë. Mirë pra, me që do të mësoh si është martuar ky Jashar, por me kusht që të lëmë këtu në autobus muhabetin dhe jo të marrë dhenë, se bën vaki ndonjëherë që... Dëgjo atëherë:

E bija e bashkëfshatarit tim Qerim Lika u bë mollë sherri. Erveheja, që një mendjendritur nga ata të parët, i quajtur Muhamet Çami, i ka bërë një vaj që të bën të qash edhe sot kur e lexon, Erveheja, pra i thoshte nënës: o dil, o të dal. Djemtë e fshatit, që kishin arritur në moshë martese, ishin mbledhur rrotull saj si bletët në trëndelinë. Në këtë grup bëja pjesë edhe unë, Jashar Dulja, që jam këtu e të bëj muhabet.

Erveheja, or djalë, me një sy që të fuste në dhe të gjallë, me ato flokët ngjyrë gruri, të lëshuar deri në vithe, me një bel të këputur, më kishte bërë verem. T'i shikoje tëmën e tanë të thoshe nga ka dalë kjo. Po si është fjala, nga ferrra mbin trëndafili. U hoqa nga shëndeti, sa i ra në sy tim eti dhe një ditë, ndërsa po lëronim në Selishtë, ai ua bëri oha qeve dhe u ul këmbëkryq mu në brazdë.

— Jashar, o bir, — më tha, — ti nuk je mirë, i thuaj babait çfarë ke!... Ti nuk je më i vogël tani, babai ka për të të gjetur një nuse siç je vetë... Prandaj, më thuaj, ç'ke?!

Më zuri ngushtë. T'i tregoja, nuk ma mban-te. Mënyra se si foli ai, më preku. Ishte hera e parë që më drejtohej ashtu. Sepse ai i kishte fjalët të pakta. Njëherë për njëherë vendosa të mos i tregoja sa të llafosesha me time ëmë, që më donte me kokë. — Plaku ndali për një çast.

— Ashtu e bëre? — pyeta unë, që po e dëgjoja me shumë ëndje historinë.

— Po prit, o djalë, prit, kemi gjithë këtë rrugë për të bërë bashkë, kemi kohë, — ma priti ai. — Se mbase do të lexosh atë çekanë...

— Jo, jo, dua të dëgjoj dhe jo të lexoj librin, — i thashë duke qeshur.

... — E, që e patëm fjalën për Ervehenë, plaka ime sot, ajo që më ngre mua nga ana e anës... një ditë u ula në buzë të një luadhi dhe më t'i qëndis një kartë tërë mendime djaloshare, dashurore. E, ç'ka vajtur!... E palosa letrën dhe e mbështolla me shaminë time. Palo shami ishte ajo por atë kisha unë dhe pikë. Një «mashë» imja e futi atje ku duhej. Se këto punë kështu bëhen, një e tretë duhet, edhe sikur dashuria të

ketë lindur që në djep, i treti duhet patjetër, ta prishë a ta forcojë lidhjen. Erveheja e kishte pritur letrën si tokë e etur për ujë dhe më të qëndis një përgjigje, që aman o zot. Hajde, letër, hajde!... E ruajta shumë kohë, por më zuri njëherë një shi që nuk më la vend pa njomur, e ma prishi edhe letrën. Si kishte shkruar një faqe të mirë, ajo virane e kishte mbyllur në fund me një vjershëzë plot zjarr, por unë e kam harruar, *vetëm këta dy rreshta i mbaj mend:*

*O Jashar, më bëj dermanë,
unë pa ty nuk jam e gjallë...*

Kështu më shkruante Vdekja ime, që sot më ngul këmbë në Vlorë si mushka në vrah dhe nuk vjen lart; por unë nuk i mërzitem, për kokën time se i mërzitem, se ka shumë që e thonë me gojë, e bëjnë edhe me shkrim, por harrojnë... harrojnë se ç'ka qenë më parë.

E pra, unë e nisa letrën herët në mëngjes, ajo ma pruri përgjigjen pa rënë mirë vapa, se nuk të thashë, ishte verë kur bëheshin këto punë. Eh, si më dridheshin duart dhe shpirti kur erdhi ajo! Nuk e mollois dot!... Vetëm se, kur e mbarova së lexuari dhe pashë që përmbajtja ishte në favor tim, më hipi një zjarrllëk që nuk kishte burim të më ftohte...

Me fjalën e Ervehesë në xhepin e xhamadanit, unë vajta u platita te nëna. Ajo më dëgjoi me gojë hapur dhe, kur mbarova, në vend të përgjigjes, më puthi mu në ballë dhe nga sytë iu rrukullisën dy sumbulla lot. Kaloi dhe ky hendek, tani ishte prita... im atë. I doli para nëna, se ata ia dinin gjuhën njëri-tjetrit. Hajde, ç'ka vajtur, hajde... kur e mori vesh babai! Më

bëri lanet, jo sepse unë doja të merrja Ervehenë, por pse e kisha gënjyer në brazdë...

Ai e ndërpreu fjalën.

— Pa hajt ta ndezim njëherë, — më tha dhe nxori kutinë e duhanit.

— Në autobus është e ndaluar, xha Jashar, — ia ktheva unë.

— E humba, o bir, po ky qerrata muhabet e ka të tijne duhanin, — tha plaku dhe shtriu sa në të djathtë e në të majtë mustaqet. — Ku e lamë?

— Tek yt atë, — ia prita unë.

— Po, tek ai e lamë. Nuk u mbush java dhe u vesh si për mik, shkopin në dorë, se, rahmet pastë, atë, kudo që shkonte, nuk e hiqte nga dora, dhe i troket Qerim Likës në derë të shtëpisë. U kthye kur kishte kënduar kaposhi i dytë. Do të thuash ti si e more vesh, po unë nuk kisha vënë gjumë në sy. Ta thashë më lart unë, or babam, që dashuria të bren si molë. A e ke lexuar një Haki, Haki Stërmilli, kur flet për Dijen, që desh u bë kothere për Shpendin e saj të zëmrës? Kështu janë këto gjëra. Se ç'kishin thënë tërë ato orë, unë nuk mora vesh gjë, vetëm kaq mësova: Qerim Lika do të pyeste sa kishte pyetur im atë, për të bërë mik për çupën e tij, se kishin shumë kërkesa dhe duhej të mendohej. Me përgjigjen e Qerimit kishte rënë dakord edhe im atë. E ç'ta zgjasëm, Qerimi jep fjalën se çupa e tij Erveheja do të bëhej nuse e Jashar Dules, djalit të Ibrahimit. Ziliqarët plasën nga inati, dyert tona ishin në kulmin e gëzimit. Frynim të dy palët, vetëm se Erveheja nuk dilte më nga shtëpia. Qerimi i kishte vënë fre të fortë. Zakon i poshtër, s'ke ç'i bën! Vetëm një fitim kishim, se Qerimi vinte shpesh tek ne dhe, si

mbathej mirë me të pirë, na linte fjalën se do të na e jepte shpejt, por sa t'i ujdiste një çikë pajë. Ne i kishim thënë, kushedi se sa herë, që nuk donim asgjë përveç Ervehesë, por ai na përgjigjej: «Ky Qerim, që shikoni këtu, ka cipë dhe nuk turpërohet për dhjetë kute rrecka... Ervehenë unë e kam gëzimin e parë dhe dua që ajo të dalë nga shtëpia siç është për të dalë...

— Si e more? — pyeta unë, që nuk po më pritej të mësoja fundin.

— Po dale, dale, o i uruar, a ke vajtur ndonjëherë në mulli ti? Është me radhë çdo gjë. Unë nuk e mora, por... do të ta them më poshtë.

Ndërsa ne mendonim për të prerë ditën, Qerimi na dërgon haber të shkruar: «Të kam pasur mik, tani e tutje nuk të kam më. Kurrën e kurrës ime bijë, Erveheja, s'bëhet nuse e Jasharit të Ibrahimit, sa të jetë Qerimi gjallë.»

Në shtëpinë tonë ra zia. As hahej, as pihej.

— I pahair! Vajte e fute hundët te Qerim Lika pa më pyetur mua. Po atë e njeh një fshat i tërë që është maskara, o i humbur, që ma nxi ve jetën në pleqëri, — më foli im atë një darkë, kur i kish hipur zemërimi deri në majë të veshëve. — Vëri një gur zemrës dhe harro ç'u bë deri tani, në do që të jesh djali im, ndryshe do të ndahemi keq.

Ndërsa kishte plasur lufta midis dy dyerve, në fshat trokiste Lufta Nacionalçlirimtare. Ah, lufta, lufta! Të paktën të kishte filluar sa të kisha futur Ervehenë në shtëpi...

U bëra për drej nga shëndeti. Por më mban-te një fije shpresë, letra. E nxirrja nga xhepi i xhamadanit, e lexoja, e rilexoja, mendohesha, por Ervehenë nuk e takoja dot. Ziliqarët kishin ngritur kokën aq shumë, sa më vinte turp kur

u dilja përpara. Kështu është në fshat, pa në qytet janë shumë, ndodhin shumë e s'bie fort në sy. Kur unë kisha arritur deri atje sa nuk mbante më, fët më vjen në dorë një copë letër. E hapa... Atë e dërgonte Erveheja... Besnikja ime. Nuk më fliste se më donte e tërci-vërci, por më thoshte kaq: *Im atë është kundër Luftës që ka filluar. Atë e ka bërë për vete Muharrem bej Kapllani. Të keqen, mos u ndaj nga Lufta, se aty është vendi yt. Mua më ke siç të kam thënë në letrën e parë. Erveheja.*» E, po si u bëra unë, or mësues!... Ç'të të them. Një mendje më thoshte të nisesha sa më parë e të vrisja beun bashkë me Qerimin, një mendje më thoshte të duroja dhimbjen dhe të prisja... e ç'ta zgjasëm, luftë. Muajt kalonin dhe fjalët e Ervehesë dolën në shesh. Qerim Lika u vesh e u ngjesh nga Balli Kombëtar, si kalli misri. Hajde ç'të shihje!... Në brez na mbante varur një kobure «Nagant» që, siç thoshte ai, ta numëronte me shtatë.

— E, ore ish-dhëndri i Qerimit, e shikon se ku doli tymi? — më hidhte romuze im atë kur binte fjala për të. — Thuaj shpyqyr që u ndamë me nder nga ai maskara, që po i vë bojën fshatit. Sa për atë çupën, më vjen keq që është e bija e tij... Gjynah... Pa erdh dhe u ngrit edhe një këngë në fshat për të; edhe fëmijët e djepit e këndonin:

*Qerim Lika me kobure
Vret mushkonja nëpër mure.*

Midis familjeve, duart i kishim zgjidhur, por zemrat tona ishin të lidhura dhe nuk kishte përrëndi, kur i thonë fjalës, të më ndante mua nga Vekja. Pashë ç'pashë, një ditë i preva rrugë

Qerimit. Eh, si u bë ai kur më pa!.. Apo s'kisha në dorë një hu shkoze, që të merrte frymën me një të goditur. Ai kishte kobure, por nuk i shkonte asaj rruge fare... Aty e pashë unë se nuk vret arma, por vret mendja.

— Qerim Lika, jam Jashar Dulja, i biri i Ibrahimit, ndërro rrugën që ke misur dhe nëm Ervehenë, se nga unë nuk e ke të gjatë, — thashë duke i tundur hunë mu përpara syve.

— Të njoh, or bir, të njoh që je Jashari, po prit njëherë të mbarojë lufta dhe shohim e bëjmë, — m'u përgjigj ai e trupi i dridhej si të kish ethe.

— Jo, jo, nuk ka më prit, unë nesër do të shkoj te shokët. O më jep Ervehenë, o të mora shpirtin, gjidi maskara! Rrugë tjetër nuk ke!

U zverdh në fytyrë dhe erdh e u bë si ata limonat e Vlorës.

— Më jep kohë deri nesër në darkë? — m'u lut Qerua.

— Mirë, — i thashë, — nesër të dua përgjigje të prerë, ndryshe, të erdha në shtëpi.

Të nesërmen më vjen përgjigjja: *Çupa ime bëhet nusja jote, kur ti, Jashar, të heqësh dorë nga Lufta Nacionalçlirimtare.* Jo vetëm kaq, por letra nuk më bie në dorë mua, po tim eti. Hajde, hajde, ç'vajti në shtëpinë tonë!..

— E, or i lig, akoma nuk ke hequr dorë ti nga Qerim Lika? — më tha im atë dhe më tundte letrën përpara hundës si unë që i tunda hunë Qerimit. — Po nuk paske cipë në faqe, mor të marrtë jetën koburja e tij! Po me Qerimin po tallet i tërë një fshat, o ditëzi, ti kërkon ta bësh mik. Turp, turp, njëqind herë turp! Bota po vriten e po priten në luftë, ti merresh me Qerim Likën!.. Sikter nga shtëpia!

Atë natë, ky Jashar e gdhiu në kasollet e kashtës... por nejtse, unë isha mësuar jashtë e brenda. «Të pata në dorë, o Qerim, dhe nuk ta mora erzin, të lumtë që ma punove kështu», mendoja me vete gjithë natës, se gjumë në sy nuk vura. Me të feksur, unë hodha këmbët e para për të ikur, një zë më ndoqi nga mbrapa. Ishte nga Vekja ajo që më thirri. Mbante në duar një gjym tridhjetëokësh dhe një copë letër për mua. Në letër shkruhej kështu; them kështu, se e mësova përmendësh:

*«Mbrëmë im atë dhe Muharnem beu më pre-
në ditën e martesës, këtë të enjte Erveheja bëhet
nuse. Në më do, shpëtomë, ndryshe kaq qenka
thënë të jetë jeta ime. Sot, në të perënduar të di-
ellit, turpëromë në krua, duke më rrëmbyer sha-
minë le kokës. Bëje këtë për hir të dashurisë, se
unë kam shaminë e zemrës që më ke dërguar ti.
Erveheja. E, si u bëra kur e mbarova së lexuari!...
Për ku isha nisur unë dhe për ku më ftonte ajo!
Të rrëmbeje një shami koke të një femre në atë
kohë, bëheshin varre. Vendosa ta ngrysja ditën
në fshat, natën e kisha timen. Nga shtëpia nuk u
duka fare, por rroftë korija e Zenelit, që më
erdhi në ndihmë...»*

Sa u var dielli për t'u fshehur, unë u bëra gati. I numërova fishekët që kisha në kobure; sipas llogarisë, më mjaftonin për çdo të papritur. Nëpër një udhëz u dhashë në krua. Erveheja luante e qante. M'u këput shpirti kur e pashë ashtu! Sa më pa, i mbeti loti në faqe dhe e ngashëryer foli: «Shyqyr që të pashë një herë ditën, pa gjëma le të bëhet»... Berihaj në fshat, se i biri i Ibrahimit rrëmbeu shaminë dhe Ervehenë në krua. Koburja e Qerimit bënte bam mbrapa nesh, por ata plumbat e saj kushedi ku zi-

nin, se ne nuk na çori asnjë ferrë sa mbërritëm atje ku duhej. E që the ti, në çetë na pritën si jo më mirë, se e kishin marrë vesh punën tonë. Mirëpo na e bënë me hile. Na ra llotua në toga të ndryshme. S'e hapëm gojën ne. Një gjë e kishim të sigurt, pas luftës do të bënim dasmën. Këtë e dinim. Bëmë luftën, bëmë dasmën, bëmë... edhe dhjetë fëmijë. Mirëpo Vekja, tani në pleqëri, sikur më ka lajthitur, do që ta mbyllë jetën larg meje... por unë ama nuk i ndahem, në qiell të hidhet ajo.

— Po me Qerimin si e bëre? — pyeta unë.

— Që të merresh me një të vdekur kur ka lënë gjë mbrapa, e vlen barra qiranë, por të merresh me një të vdekur që lë shumë borxhe pa larë, është marrëzi, — më tha. — Që mos të të mbetet merak, Qerimi lëngoi gjatë nga një e fshikur plumbi dhe e ngrysi mos më keq. Kështu, që the ti...

— Tani e ka fjalën Vlora, — folta unë me të qeshur.

— Pse, erdhëm, ë?...

— Po ja, dhe pak, prapa kodrave me ullinj.

— Ke të drejtë, se e lamë Kaninën dhe në Vlorë, në këtë limer kaq të ëmbël, ka zënë vend e nuk vjen lart Vekja ime.. — tha xha Jashari.

Hymë në qytet, autobusi bëri frena dhe ne zbritëm. Ishim marrë vesh që të pinim nga një kafe me pak në lokalin buzë detit.

Po haheshim me njëri-tjetrin se kush t'i paguante kamerieres, kur një zë i hollë plake na e zgjidhi problemin.

— Lëre, Jashar, edhe ti, djalë, e kam radhën unë për të paguar. — Ishte Erveheja, e shoqëruar nga dy djemtë bashkë me nuset.

PASQYRË E LËNDE

Porta me qemer	3
Mizat e nënprefektit	21
Mirë dhëmbët, po koka?... ..	32
Kryetar deri tek ai	40
Urim i dështuar	50
Mobilja e fundit	64
Pacienti i vështirë	72
Për kokën e Bidos	81
Firmë e parë	88
Personazhi nuk është vendës	100
Diagnoza?!... Grip	108
Koburja nr. 1001	115
Erveheja	127